

STARÝ ZÁKON

Překlad
s výkladem

4

JOZUE – SOUDCŮ – RŮT

JOZUE
SOUDCŮ
RÚT

1969

KALICH — PRAHA

ÚVODEM

KNIHOU JOZUE začíná v palestinském (židovském) kánonu jeho druhý díl, zvaný Proroci. Dělí se na Proroky přední (Joz, Sd, 1,2S, 1,2Kr) a zadní (Iz, Jr, Ez, XII). Pod vlivem historizujícího pojetí Septuaginty jsou „Přední proroci“ zpravidla označováni jako „knihy historické“ (výpravné) a pokládáni nezřídka jen za soubor dějinných zpráv a dokladů. Důsledkem takového přístupu k jmenovaným knihám bývají rozpaky nad jejich oprávněním v křesťanské bibli, a to tím spíše, že Izrael se chápne převážně jako celek národní, nikoli jako lid staré smlouvy, srovnatelný s lidem nové smlouvy, církvi (Ř 9-11).

Narozdíl od církve zůstává Izrael ve svých počátcích omezen na určité území, „zaslíbenou zemi“, zvanou později Palestina podle jeho úhlavních nepřátel Pelištejců (Filistinských, K), ale nežije tu v odloučenosti od jiných lidí, naopak ve stálém vyrovnávání s nimi. Částečně je získává pro svého Boha, mnohdy odpadá k jejich bohům. Na půdě Palestiny se ustaluje v sakrální svaz (amfiktyonii; Noth) dvanácti kmenů, jež sice odvozovaly svůj původ od jednoho otce, Jákoba, ale dobře věděly, že současně pocházejí od čtyř matek (Gn 29n). Srovnáním různých tradičních vrstev starozákonních dospějeme k závěru, že „dvanáctka“ byla posvátným číslem označujícím uzavřený celek (sr též dvanáct kmenů aramejských Gn 22, 20—24, izmaelských 25, 13—16, edómských 36, 10—14). Ve skutečnosti zahrnovala proměnlivý počet kmenů. Část tradice počítala i kmen

Lévi jako světský kmen a Josefa jako jeden kmen (např. Gn 49 29n), ale protože se lévijci stali kněžskými, byl Josef rozdělen v Manasesa a Efrajima (Nu 26). „Mojžišovo požehnutí“ neuvádí Šimeóna, ale zná Léviho i Josefa, kterého však současně rozděluje podle jeho synů (Dt 33); píseň Debořina zase zná Makira místo Manasesa (Sd 5 sr Joz 13,31 17,1) apod.

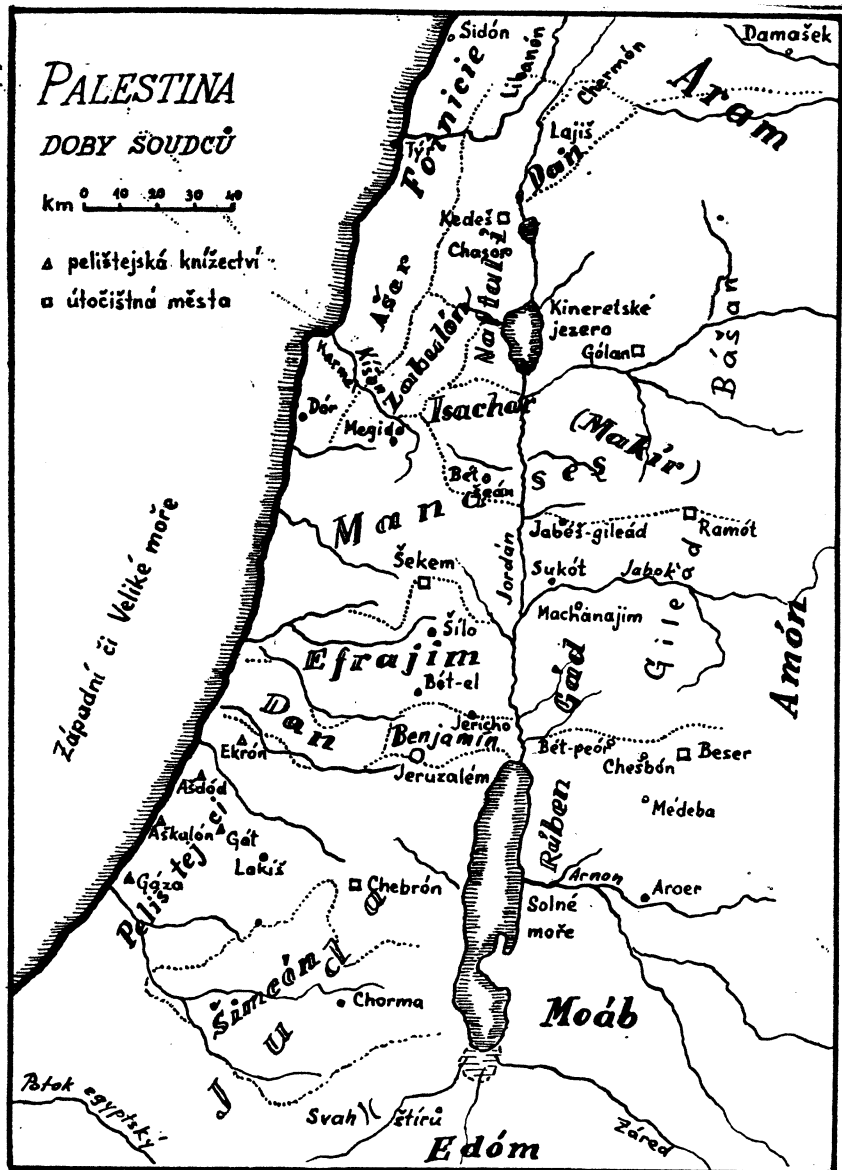
Starozákonní podání zachycuje i starší vzpomínky na děje historicky sotva rekonstruovatelné. Mezi dvanácti izraelskými kmeny byla skupina šesti kmenů Leviých (Rúben, Šimeón, Lévi, Juda, Zabulón a Isachar), usazených původně ve střední Palestině (Gn 34), kde později nacházíme mladší kmeny Rácheliny (Josefské). Jiná šestice se vytvořila na jihu jako „dům Judův“ a zahrnula i čeledi pokrevně cizí. Vedle Judy k ní náležel též Šimeón, který však časem zanikl jako samostatný kmen. Dále to byli v Chebrónu Kálebovci, původu kenazovského (Nu 32,12 Joz 14,6.14), tedy příbuzní Edómců (Gn 36,11.42), a s nimi spříznění Otnielovci v Debíru (Joz 15,15—19 = Sd 1,11—15). Další byli Kénijci (Cinejšti, K), čeleď, jejíž skupiny žily kočovným životem v době soudců až v Galileji (Sd 4,11) a ještě za Saula jsou uváděny ve svazku Amálekoviců (1S 15,6). Snad s nimi (sr 1S 27,10 30,29), snad s Kálebovci (1Pa 2,9.42) byli spříznění Jerachmeelovci, sídlící stejně jako Kénijci někde v Negebu. Těchto několik poznámek dává tušit, jak složité byly počátky Izraele. Běžný obraz, který o něm máme, vystihuje poměry až z počátku královské doby, za Davida a Šalomouna. Předcházela však doba příchodu do zaslíbené země už za praotců, pobytu v Egyptě (Josef!), zápasu o zemi a vyrovnávání s domorodým obyvatelstvem.

„Přední proroci“, jejichž obdobou v NZ jsou Skutky apoštolské, pojednávají o zápasech o zemi (Jozue) a potom v zemi za soudců

a králů. Nejde jim o historické vylíčení událostí, nýbrž o vyznání, že Hospodin si svůj lid vyvolil a na všech cestách podivuhodně chránil a vedl. Na příkladech ze života Izraelova ilustrují Boží spasitelné skutky s lidem a pro lid. Platí tu slova S. Daňka: „Sz látky v nejzáz dosažitelné úpravě a soupravě byly zachovány a předávány už nepochybně z titulu náboženství. Proto může uspokojiti jen výklad, který hledí vystihnouti nebo vypátrati náboženský podklad ne-li povahu každé sz látky“ (Gedalja, 52). Tak zůstávají tato prastará vyznání lidu Božího živým svědectvím o Božím panství ve všech dobách a nade všemi lidmi.

V tomto svazku jsou z Předních proroků knihy Jozue a Soudců. K nim je přiřazena ještě kniha Rút. V palestinském kánonu patří mezi tzv. „malé bohoslužebné svitky“ jako četba určená pro letnice. V křesťanských biblích se po vzoru Septuaginty řadí za knihu Soudců, neboť úvodem navazuje na dobu soudců a závěrem ukazuje k době královské, jíž se zabývají další knihy ze skupiny Předních proroků.

OBSAH

ÚVODEM ----- 5

ZKRATKY A ZNAKY ----- 12

JOZUE

Úvod ----- 17

1. Obsazení zaslíbené země ----- 18

- a) Přípravy 1,1—18 ----- 18
- b) Vyslání zvědů 2,1—24 ----- 22
- c) Jordánský div 3,1—17 ----- 27
- d) Gilgálský památník 4,1—24 ----- 30
- e) Před Jerichem 5,1—15 ----- 33
- f) Pád Jericha 6,1—27 ----- 37
- g) Akánova krádež 7,1—26 ----- 42
- h) Dobytí města Aj 8,1—35 ----- 47
- i) Smlouva s Gibeónany 9,1—27 ----- 52
- j) Úspěchy na jihu 10,1—43 ----- 56
- k) Úspěchy na severu 11,1—15 ----- 63
- l) Celkový přehled 11,16—12,24 ----- 65

2. Rozdělení zaslíbené země ----- 69

- a) Příkaz o rozdělení země 13,1—14 ----- 69
- b) Zajordánské kmény 13,15—33 ----- 72
- c) Před rozdělením Předjordání 14,1—15 ----- 75
- d) Dům Judův 15,1—63 ----- 78
- e) Dům Josefův 16,1—17,18 ----- 82
- f) Ostatní pokolení 18,1—19,51 ----- 85

3. Směrnice pro život v zaslíbené zemi ----- 93

- a) Útočištná města 20,1—9 ----- 93
- b) Lévijská města 21,1—45 ----- 96

c) Návrat zajordánských kmenů 22,1—34	99
d) Jozuovy výstrahy a napomenutí 23,1—16	104
e) Obnova smlouvy s Hospodinem 24,1—28	106
f) Tři hroby 24,29—33	110

SOUDCŮ

Úvod	112
1. Dobývání zaslíbené země	113
a) Boj pokolení Judova a Šimeónova 1,1—21	113
b) Boj ostatních pokolení 1,22—36	117
c) Kajfí pouť do Bokím 2,1—5	120
2. Obrana zaslíbené země	121
a) Boží věrnost a nevěra lidu 2,6—3,6	121
b) Soudce Otniel 3,7—11	124
c) Soudcové Ehúd a Šamgar 3,12—31	126
d) Soudce Barák a prorokyně Debora 4,1—5,31	129
aa. Vítězství nad Síserou 4,1—24	129
bb. Debořina vítězná píseň 5,1—31	133
e) Soudce Gedeón 6,1—8,35	140
aa. Gedeónovo povolání Hospodinem 6,1—40	140
bb. Gedeónův boj 7,1—25	147
cc. Gedeónovo pokušení a smrt 8,1—35	151
f) Abímelekovo kralování 9,1—57	156
g) Soudcové Tóla a Jaír 10,1—5	164
h) Soudce Jiftách 10,6—12,7	165
aa. Ztrestání nevěrného Izraele 10,6—18	165
bb. Jiftáchovo vítězství 11,1—40	166
cc. Jiftáchův boj s Efrajimci 12,1—7	172
i) Soudcové Ibsán, Elón a Abdón 12,8—15	174
j) Soudce Samson 13,1—16,31	175
aa. Samsonovo narození 13,1—25	175
bb. Samsonova svatba 14,1—20	179
cc. Samsonův boj 15,1—20	182
dd. Samsonův pád a triumf 16,1—31	185
3. Zmatky v zaslíbené zemi	190
a) Stěhování Danovců 17,1—18,31	190
aa. Míkovo modlářství 17,1—13	190
bb. Násilnictví Danovců 18,1—31	193

b) Válka Izraelců s Benjamínci 19,1—21,25	197
aa. Hanebný čin Gibejců 19,1—30	197
bb. Trestná výprava proti Benjamíncům 20,1—48	201
cc. Pomoc pro zbytky Benjamínců 21,1—25	207

RÚT

Úvod	211
a) Noemi a Rút 1,1—22	212
b) Rút a Bóaz 2,1—23	217
c) Na Bóazově mlatě 3,1—18	221
d) Rút manželkou Bóazovou 4,1—22	224

LITERATURA	228
------------	-----

ZKRATKY A ZNAKY

1. BIBLICKÉ KNIHY

STARÝ ZÁKON

Gn - Genesis, 1. Mojžišova	Př - Přísloví
Ex - Exodus, 2. Mojžišova	Kaz - Kazatel
Lv - Leviticus, 3. Mojžišova	Pis - Píseň Šalomounova
Nu - Numeri, 4. Mojžišova	Iz - Izajáš
Dt - Deuteronomium, 5. Mojžišova	Jr - Jeremjáš
Joz - Jozue	Pl - Pláč Jeremjášův
Sd - Soudců	Ez - Ezechiel
Rt - Rút	Da - Daniel
1S - 1. Samuelova	Oz - Ozeáš
2S - 2. Samuelova	Jl - Joel
1Kr - 1. Královská	Am - Amos
2Kr - 2. Královská	Abd - Abdijáš
1Pa - 1. Paralipomenon	Jon - Jonáš
2Pa - 2. Paralipomenon	Mi - Micheáš
Ezd - Ezdráš	Na - Nahum
Neh - Nehemjáš	Abk - Abakuk
Est - Ester	Sf - Sofonjáš
Jb - Job	Ag - Ageus
Ž - Žalmy	Za - Zacharjáš
	Mal - Malachiáš

NOVÝ ZÁKON

Mt - Matouš	1Tm - 1. Timoteovi
Mk - Marek	2Tm - 2. Timoteovi
L - Lukáš	Tt - Titovi
J - Jan	Fm - Filemonovi
Sk - Skutky apoštolské	Žd - Židům
Ř - Římanům	Jk - Jakubova
1K - 1. Korintským	1Pt - 1. Petrova
2K - 2. Korintským	2Pt - 2. Petrova
Ga - Galatským	1J - 1. Janova
Ef - Efezským	2J - 2. Janova
Fp - Filipenským	3J - 3. Janova
Ko - Kolosenským	Ju - Judova
1Te - 1. Tessalonicenským	Zj - Zjevení Janovo
2Te - 2. Tessalonicenským	

2. TEXTY A VERSE

A) STARÉ VERSE:

H.	- hebrejský text podle Kittelovy Biblia hebraica, vydání 3. a násled.
O'	- řecká Septuaginta, malé vydání Rahlfsovo
P	- syrská Pešitto
S	- samaritánský Pentateuch
T	- aramejský Targúm (T ^o , T ¹ , viz Kittel, Biblia hebr.)
V	- latinská Vulgáta.

B) KRALICKÝ TEXT:

K	- podle posledního vydání z roku 1613
Kr	- Karafiátem revidované vydání
Kš	- původní znění Šestidílků z roku 1579—94
Kv	- Kralické výklady k Šestidílkům, vyd. J. Kostomlatský, Tábor 1885.

C) OSTATNÍ PŘEKLADY:

- Aa - Anglická Authorized Version z roku 1611
 Ar - Anglická Revised Version
 As - Americká Revised Standard Version (1952)
 J - La Sainte Bible, traduite en français sous la direction de l'École biblique de Jérusalem, Paris 1956
 KeB - E. Kautzsch, ed. A. Bertholet, Die heilige Schrift des Alten Testaments, 4. vyd., Tübingen 1922
 L - Lutherův překlad, revidovaný, podle vydání z roku 1936
 Lr - Lutherův překlad, přepracovaný a revidovaný 1965
 Z - Züricher Bibel, 1931.

3. SLOVNÍKY

- GB - W. Gesenius — F. Buhl, Hebräisches u. aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, 17. vyd., Leipzig 1921. (Přetištěno Berlin — Göttingen — Heidelberg 1949.)
 KB - L. Köhler — W. Baumgartner, Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden 1953, 2. vyd. 1958.

4. RÚZNÉ ZKRATKY A ZNAKY

akk - akkadsky, -ý	sr - srovnej
eg - egyptsky, -ý	sz - starozákonní
f - femininum, ženský rod	SZ - Starý zákon
k. - kapitola	v. - verš, verše
kt - ketíb, souhláskový text hebr.	vk - výklad
m - masculinum, mužský rod	// - paralela
n - neutrum, střední rod	= - rovná se
n,nn - následující (verš, verše)	> - přešlo v
nz - novozákonní	< - vzniklo z
NZ - Nový zákon	+ - přidáno
pk - překlad	x - vypuštěno
pl - plurál, množné číslo	? - nejasno
qr - qeré, samohláskové znění hebr.	: - srovnej, viz (v odkazech)
rp - rukopis, rpp - rukopisy	:: - jinak, protikladem k
sg - singulár, jednotné číslo	~ - podobně

5. OBYČEJNÝM PÍSMEM

v překladu (sázeném tučně) jsou odlišeny překladatelské dodatky.

6. ČÍSLOVÁNÍ VERŠŮ

je v některých oddílech dvojí (např. Gn 32), a to základní podle hebrejského textu a v hranatých závorkách dřívější číslování kralické. Tato úprava je nyní obvyklá v moderních vydáních Písma sv., pokud se nemezují jen na číslování veršů podle původního textu.

KNIHA JOZUE

ÚVOD

SMRTÍ MOJŽÍŠOVOU končí celé jedno období dějin lidu staré smlouvy. Izrael, vysvobozený z egyptského otroctví, stojí na hranicích země zaslíbené. Nepřišel jako uchvatitel, nýbrž jako dědic. Hospodin tuto zemi zaslíbil už Abrahamovi (Gn 12,7 13,15), Izákovi (26,3) a Jákobovi (28,13) a ujistil praotce, že se po přechodné porobě v cizí zemi jeho potomstvo vrátí a usadí v zemi zaslíbené (15,13—21). Tím ovšem není řečeno, že Izrael své dědictví případně zase neztratí (sr Joz 23,13). Svrchovaným Pánem za všech okolností zůstává Hospodin.

Kniha Jozue je svědectvím o trvalosti a věrnosti Božích zaslíbení. Je v ní zpracován a utříděn rozličný ústní a písemný materiál z různých dob a různého původu. Líčí se v ní obsazení země na západ od Jordánu za Jozuova vůdcovství (1—12) a přidělení země jednotlivým kmenům (13—19) a předkládají se směrnice pro život v zaslíbené zemi (20—24). Obsahově tedy navazuje na knihy Mojžíšovy (např. Ex 13,19 : Joz 24,32, Nu 27,1nn : Joz 17,3nn, Dt 11,29n 27,11nn : Joz 8,30nn).

Boží jednání s vyvoleným lidem není v knize Jozue popisováno jako chronologický sled událostí. Novověký pojem času ztrácí svou váhu, staletí se smršťují a navzájem prostupují, mnohé události zapadají do tůně zapomnění a jiné se dostávají do popředí, a to vše podle toho, jak ostojí před soudem svrchovaného Pána (sr Hertzberg, 9). Tak například častá poznámka 'až dodnes' (Joz 4,9 aj.) odkazuje na dobu značně vzdálenou od popisovaných událostí; kmeni Dan je dána do dědictví oblast, kterou ve skutečnosti dobyl až v době soudců (Joz 19,47 : Sd 18,27—29); výčet poražených králů (Joz 12) zahrnuje události až do doby Davídy. Kniha Jozue zvěstně zhušťuje jevy a události časově i místně rozložené do života jedné generace (sr Daněk, Dobové pozadí, 74; Bič, Palestina III., 187).

Ústřední postavou knihy je Jozue. Jeho jméno (hebrejsky J^hošú^a) je vyznavačské: „Hospodin je spása.“ Po prvé se v Izraeli setkáváme s osobním jménem složeným s částicí j^hó- (= Hospodin). Vedlejší tvar tohoto jména, Jěšú^a,

je původním semitským podkladem jména Ježíš. Jako Ježíš Kristus uvedl svůj lid ze smrti v život a připravil mu místo věčného odpočinutí, tak starozákonní Jozue uvedl svěřený lid, který vyšel 'z domu otroctví', do míst 'časného odpočinutí' (Žd 4,8). Toto srovnání obou staví starozákonního vůdce lidu do správného světla. Nelze přehlížet jeho 'kristovské rysy'; jinak nepochopíme ani knihu, která nese jeho jméno.

Toto jméno nese kniha ovšem jako nadpis naznačující její obsah. Není to autorský podpis. O autoru kniha sama nepraví nic. Máme tu před sebou rozličný materiál z různých dob a různého původu, zpracovaný později z hlediska vyznavačsko-theologického, nikoli dokumentárně historického.

1. OBSAZENÍ ZASLÍBENÉ ZEMĚ

a) Přípravy

1,1—18

Hospodin pověřuje Jozua vedením lidu. Jozue připravuje lid k překročení Jordánu.

1 Po smrti Mojžíše, ^a služebníka Hospodinova ^a, řekl Hospodin Jozuovi, synu Núnovu ^b, který Mojžíšovi přísluhoval: ² „Mojžíš, můj služebník, zemřel. Nuže, přejdi ty se vším tímto lidem nyní ten ^c Jordán do země, kterou jim, Izraelcům ^d, dávám. ³ Jak jsem příslibil Mojžíšovi, dal jsem vám každé místo, na které šlápne vaše noha. ⁴ Vaším územím bude všechno od této ^e stepi včetně Libanónu ^f až k veliké řece, řece Eufratu, ⁵ celá země Chetejců ^g a země až k Velikému moři, kde zapadá slunce. ⁶ Po všechny dny tvého života nikdo před tebou ^h neobstojí. Jako jsem byl s Mojžíšem, budu i s tebou. Nenechám tě klesnout a neopustím tě. ⁷ Vzchop se a buď odvážný, neboť ty rozdělíš tomuto lidu zemi v dědictví, jak jsem se přísahou zavázal jejich ⁱ otcům, že jim ji dám. ⁸ Jen se vzchop a buď velmi odvážný, abys poslušně vždy jednal ^j podle zákona ¹, jak ti přikázal můj služebník Mojžíš. Neuchyluj se od něho ani napravo ani nalevo, abys měl úspěch ve všem, co podnikneš. ⁹ Nevzdálí se kniha tohoto zákona od tvých úst. Přemýšlej v něm ve dne v noci, abys poslušně jednal vždy podle toho, co je v něm na-

psáno. Potom tě bude na tvé cestě provázet zdar, potom dosáhneš úspěchu. ⁹ Nepřikázal jsem ti snad: Vzchop se a buď odvážný, neměj strach a neděs se, neboť bude s tebou Hospodin, tvůj Bůh, ve všem, co podnikneš? ¹⁰

¹⁰ I přikázal Jozue správcům lidu: ¹¹ „Projděte táborem ^k a přikážete lidu: Připravte si zásobu potravin, neboť po třech dnech přejdete ten Jordán, abyste obsadili zemi, kterou vám do vlastnictví ^m dává Hospodin, ¹² váš Bůh ¹. ¹² Rúbenovcům, Gádovcům a polovině kmene Manases pak Jozue řekl: ¹³ „Připomeňte si, co vám přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův. Řekl: Hospodin, váš Bůh, vás uvádí do odpočinutí a dal ⁿ vám tuto zemi. ¹⁴ Vaše ženy, děti i stáda necht' zůstanou v zemi, kterou vám dal ^o Mojžíš zde v Zajordání ^o. Ale vy všichni, udatní bohatíři, přejdete řeku vojensky seřazeni před svými bratry a budete jim pomáhat, ¹⁵ dokud Hospodin neuvede do odpočinutí vaše bratry jako vás. Až také oni obsadí zemi, kterou jim dává Hospodin, váš ^r Bůh, potom se vrátíte do své země a obsadíte ^s ji. Tu vám dal Mojžíš, ^t služebník Hospodinův ^t, v Zajordání ^p na východě. ¹⁶ Odpověděli Jozuovi: „Učiníme všechno, co jsi nám přikázal, a půjdeme všude, kam nás pošleš. ¹⁷ Právě tak jako jsme poslouchali Mojžíše, budeme poslouchat tebe. Jen když Hospodin, tvůj ^u Bůh, bude s tebou, jako byl s Mojžíšem. ¹⁸ Kdokoli se postaví proti tvému rozkazu a neuposlechne tvých slov ve všem, cos mu přikázal, zemře. Jenom se vzchop a buď odvážný!“

^{a-a} × O'. — ^b Naué, O' (i dál). — ^c × O'. — ^d × O'. — ^e × O' V. — ^f Antilibanonu, O'. — ^{g-g} × O'. — ^h:: před vámi, O' P V. — ⁱ:: vašim, O'^B. — ^{j-j} × O'. — ^k + lidu, O'. — ^{l-l}:: Bůh vašich otců, O'. — ^m × O'. — ⁿt. Mojžíš (sr v. 14n). — ^{o-o} × O'. — ^pviděno z Předjordání; v. 14.15. — ^r:: náš, O'^B. — ^s × O'. — ^{t-t} × O'. — ^u:: náš, O'.

(1) Dt 34,5; :Jb 1,8 Iz 42,1; Ex 24,13 Nu 11,28 (3)//Dt 11,24; :Ex 3,7n (5) :Dt 7,24 Joz 23,9; :Ex 3,12 Dt 31,8 Joz 1,9,17 3,7 6,27 Žd 13,5 (6) Dt 3,28 31,7,23; :Ž 27,14 Ef 6,10 (7) :Dt 5,32n 1Kr 2,3; Dt 29,8 (= 9K) (8) Ž 1,2n; :Dt 6,6n 17,18n (9) :Dt 1,29n 7,21 31,6; :Př 6,22 Ř 8,31 (10) :Dt 16,18 (13) Nu 32,33,40 (14n) Nu 32,20-22 Dt 3,18-20 (14) :Ef 6,11nn (15) :Ko 3,23n (16) :Ex 19,8 (17) v. 5 (18) :Ex 32,27nn Nu 25,4nn Dt 17,12; v. 6,7,9.

^{1-5a} Jako je vyjití z Egypta a putování pouští spjata s vůdcovskou postavou Mojžíšovou, tak je *nástup do zaslíbené země* nerozlučně spojen se jménem Jozuovým. Jméno tohoto muže, zmocněného Božím Duchem (Dt 34,9), zvěstuje, že Zachráncem a Vysvoboditelem je sám Hospodin (viz Úvod). Tím je postavena hráz jakémukoliv legendárnímu uctívání

a zbožštění dobyvatele Kenaanu. Podání zdůrazňuje nepřetržitou souvislost mezi odkazem Mojžíšovým a duchovním posláním jeho pokračovatele. Mojžíš je 'služebník', doslova otrok (*'ēbēd*) Hospodinův. Tímto vznešeným titulem je vyjádřeno nejužší, intimní, přímo zasvěcenecké obecnství mezi Hospodinem a jeho vyvoleným (sr písně o Hospodinově služebníkově, Iz 42,1 49,3 52,13 aj.). Jozue, syn Núnův, je nazván 'přísluhovatelem' (*mēšāret*) Mojžíšovým. Je to označení čestné služby, zvláště kněžské a lévijské, ve které se Jozue osvědčil již při stanu setkávání (Ex 33,11). Jozue není jen vůdcem vojenským, nýbrž především duchovním. Na jeho bedrech leží existence Izraelců, shromážděných na prahu Kenaanu.

Mojžíš sám tam nevešel. Před vstupem do zaslíbené země umírá a je pochován v Gaj (Dt 34,6). Teprve Jozue má s lidem *překročit Jordán*. Rozvodněný proud tekoucí v hlubokém úvalu byl pro lid příšlý z pouště překážkou vskutku nepřekonatelnou. Žalmista jej dokonce srovnává s Rákosovým mořem (Ž 114,3.5). Vidí v něm smrtící živel, přímo chaotického zhoubece. Překročení této řeky bude možné jen v nezodlné jistotě, že možnost obsadit zemi je záračným darem Božím. Tuto jistotu, darovanou Mojžíšovi (Ex 3,15nn Dt 34,4) a předtím již praotcům (Gn 12,7), má nyní prožít a vnitřně uchopit Jozue. Zmocní se země, osídlené dosud pohany. Izrael vkročí na zaslíbenou půdu na znamení, že se ujímá její správy. Je uvedena rozloha a *hranice země*: step na jihu, Eufrat na severovýchodě a Středozemní moře na západě. Dokonce i Libanón má náležet k zaslíbené zemi (sr Dt 1,7). Tyto výměry mají charakter předjímký, poněvadž odpovídají rozsahu říše Davidovy a Šalomounovy (1Kr 5,1.4 [= 4,21.24 K] 2Pa 9,26). Údaj „celá země Chetejců“, který Septuaginta vynechává, má zřejmě ukázat, že se navazujeme na tradici praotce Abrahama, který koupil pohřebiště od Chetejců (Gn 23).

^{5b-9} Úkol, který se rýsuje před Jozuem, je nadlidský. Tím více je mu zapotřebí mocného ujištění o nepřemožitelnosti tváří v tvář nepříteli a o ustavičné přítomnosti Hospodinově. Čtyřikrát zní výzva *'Vzchop se a buď odvážný'* (1,6.7.9.18). Spolehnutí na moc Hospodinovu nesmí ovšem vést k lenosti, zbabělosti nebo lehkomyšlnosti. Naopak 'z pouhé milosti' vyplývají činy plné odvahy a neslýchané zmužilosti. Bůh používá lidských rukou, důmyslu i rozhodování v tísní dějinného okamžiku (sr Žd 11,34).

Duchovní posilova a upevněním v jistotě víry má být Jozuovi *Mojžíšův zákon (tóra)*, ukazatel Božích cest, obsahující konkrétní pokyny pro různé životní situace. Zákon představuje jisté omezení, vyžaduje kázeň, odříkání a poslušnost, zároveň však zajišťuje nerušené a nenarušené spolužití všeho lidu a otvírá cestu pravému úspěchu v životním

podnikání (sr Ž 1,3). Mluví-li se přímo o 'knize zákona', je to zřejmě pozdější úprava z doby, kdy se židovská zbožnost orientovala na písemném zachycení Boží vůle. Pro dobu Jozuovu nějaká 'kniha zákona' ještě nepřicházela v úvahu. I kočovníci mají ovšem své zákony, jenže nepsané, tradované ústně. Proto i Jozue, duchovní pastýř nastupujícího Izraele, má mít 'zákon stále v ústech'. Ne jako pobožnou frázi, nýbrž tak, že si ustavičně bude připomínat Boží ustanovení, jak je převzal od Mojžíše, a že jeho srdce bude stále ponořeno do zpytování Boží vůle. To si pozdější doba nedovedla představit bez hlasitého odříkávání, případně předčítání posvátných textů. I nás vybízí apoštol k ustavičnému hledání a zkousování, zda žijeme podle dokonalé Boží vůle, a k neustávajícím modlitbám (Ř 12,2.12). To osvobozuje od strachu a děsu tváří v tvář novým úkolům. Jistota, že Bůh jde s námi a před námi všemi novými a neprozkoumanými cestami, dává sílu k vytrvalosti a vítězství (sr Mt 28,18—20 Mk 16,15—20).

¹⁰ⁿ Jozue neprodleně vydá *rozkazy*, aby mohl být splněn úkol, který mu byl uložen. Lidu vyřizují Jozuovy pokyny *'správcové'*. Tito muži (H. *Sójerim*) mají ve SZ různé úkoly. Podle Ex 5,6 aj. jde o správce (šafáře, K), podle Dt 20,5—9 o velitele (hejtmany, K), podle 2Pa 26,11 o nějaké úředníky. Jako je Jozue prostředníkem mezi Hospodinem a Izraelem, tak jsou tito *'správcové'* prostředníky mezi Jozuem a lidem. Mají projít ležením lidu a rozhlásit brzký přechod Jordánu. Je potřeba připravit si zásobu potravin, jako když lid vycházel z Egypta. Jenže se nyní před ním nerozprostírá poušť, nýbrž zaslíbená země, konečný cíl jeho pouti.

¹²⁻¹⁵ Skutečnost, že země padne do rukou Izraele jako zázrakem, nevylučuje ovšem obětavou pohotovost k akci třeba i vojenské. A tu musí pomoci *všichni*, i ti, kteří již došli cíle a dostali za dědictví území východně od Jordánu. Ženy, děti a stáda zůstanou v přidělené zemi v Zajordání. Ale muži potáhnou v plné zbroji v čele ostatních kmenů, aby tím prokázali, že okupace Kenaanu je věcí celého Izraele a že všichni musí projevit ochotné a plné souručenství v boji o zaslíbenou zemi (sr Nu 32). Pokud je v boji jeden, jsou v boji všichni. Pokud trpí nouzi jeden úd, spolu trpí i ostatní údové (Ř 12,5 1K 12,26). Konečným cílem je vejít *'do odpočinutí'* (v. 13.15).

Zdá se, že v pozadí této zprávy je starší tradice, která i *zajordánské kmény* viděla kdysi na západ od Jordánu. O Rúbenovi máme vskutku doklad toho: 'Bohanův kámen' (Joz 15,6 18,17) leží západně od Jordánu. Gád zaujal místo Léviho a dostal se tak na třetí místo Leiných kmenů (Nu 26,15) po Rúbenovi a Šimeónovi. A polovice Manasesa patří dohromady s druhou polovinou, která sídlila na západě. Ostatně je nápadné, že oblasti zajordánské přiděloval Mojžíš (v. 13-15), zatím co Předjordání dává Izraeli Hospodin (v. 11.15). Podle

vrstvy tradičně zachycené v Joz 1 tvoří vlastní izraelské území tedy jen oblast západně Jordánu.

¹⁶⁻¹⁸ Úspěch izraelského nástupu do kenaanské země závisel na Jozuově autoritě. Skrze autoritu Hospodinem povolaného vůdce odhaluje se tu autorita Hospodina samotného. Lid slíbí slavnostně Jozuovi poslušnost; uznává v něm nástupce Mojžíšova. Zle se vedlo stoupencům Kórachovým, kteří vystoupili proti Mojžíšovi (Nu 16,23nn). Podobně stihne smrt všechny, kdo se pokusí podrýt autoritu slova Jozuova. Jozue mluví v plnosti Ducha (Dt 34,9), vzpoura proti němu by byla vzpourou proti samotnému Hospodinu, a ta se trestá smrtí. Je to tvrdý trest, ale svědčí o neobyčejné vážnosti, s níž se přistupovalo k Bohu. Kdo se vzepřel Bohu, vyloučil se i z obecnství lidu. Jako byl vyobcován malomocný, aby nenakazil zdravé, tak se musilo celé shromáždění zbavit hříšníka, nechťelo-li se připravit o Boží blízkost. Lid je si toho vědom. Respektuje v Jozuovi Hospodina a přivolává mu sílu a udatnost k jeho mimořádnému poslání.

b) Vyslání zvědů 2,1—24

Zvědové, zachránění nevěstkou Rachab, přinášejí z Jericha ujištění, že Hospodin Izraelcům otevřel cestu do země.

2 ¹Jozue, syn Núnův, vyslal tajně^a ze Šitím dva muže jako zvědy se slovy: „Jděte obhlédnout zemi, jděte do Jericha^b.“ Šli tedy^c a vstoupili do domu jedné ženy nevěstky jménem Rachab, aby tam přespali. ²Ale kráľ Jericha^d bylo hlášeno: „Nějací muži izraelští sem přišli v noci^e, aby proslídili zemi.“ ³Poslal tedy jerišský kráľ k Rachabě s příkazem: „Vydej ty muže, kteří přišli^f k tobě a vstoupili^g do tvého domu^f. Přišli proto, aby proslídili celou^g zemi.“ ⁴Žena odvedla oba^h muže a ukryla je. A řekla: „Ano, ti muži přišli ke mně, ^{ch}ale já jsemⁱ nevěděla, odkud jsou^{ch}.“ ⁵Když se mělo při setmění zavírat bránu, ti muži vyšli. Nevím, kam odešliⁱ. Rychle^j je pronásledujte, ať je dostihnete.“ ⁶Ale ona je vyvedla na střechu a skryla je v pazdeři, které měla narovnané na střeše. ⁷Zatím je, ty muže, pronásledovali směrem k Jordánu, až k brodům. Jakmile pronásledovatelé vyšli, hned bránu zavřeli. ⁸Zvědové se ještě neuložili k spánku, když Rachab k nim vstoupila na střechu. ⁹Řekla těm mužům: „Vím, že Hospodin dal zemi vám. Na nás padla

hrůza před vámi^k a všichni obyvatelé země propadli^l před vámi panice^lk. ¹⁰Slyšeli jsme, jak Hospodin^m vysušil před vámi vody Rákosového moře, když jste vycházeli z Egypta, a ⁿjak jste naložili^s oběma emorejskými králi na druhé straně Jordánu, se Sichonem a Ógem, které jste vyhubili jako klaté. ¹¹Jakmile jsme to uslyšeli, ztratili jsme odvahu^o a ^ppomyšlení na vás vyrazilo každému dech^p, poněvadž Hospodin, váš Bůh, je Bohem nahoře na nebi i dole na zemi. ¹²Prosím, zavažte se mi nyní přísahou při Hospodinu, když jsem prokázala milosrdenství vám, že také vy prokážete milosrdenství rodině mého otce. ^qDejte mi hodnověrné znamení^q, ¹³že ušetříte mého otce a matku, mé bratry a sestry i všechno, co jim náleží, a že nás^r zachráníte před smrtí.“ ¹⁴Muži jí odpověděli: „^sRučíme za vás vlastním životem^s. ^tNesmíte však vyzradit toto naše ujednání. Až nám Hospodin vydá zemi, prokážeme ti^t ^umilosrdenství a ^osvědčíme věrnost^u.“ ¹⁵Potom je spustila po provaze^v z okna, ^wneboť její dům byl v hradební zdi; bydlila totiž na hradbách^v. ¹⁶A řekla jim: „Jděte k hoře, aby na vás nenarazili pronásledovatelé, a skrývejte se tam po tři dny, dokud se nevrátí ti, kteří vás pronásledují; potom půjdete svou cestou.“ ¹⁷Muži jí upozornili: „Budeme zproštěni této přísahy, již jsi nás zavázala, ¹⁸jestliže neuvážeš, až vstoupíme do země, tuto šňuru z červených vláken v okně, jímž jsi nás spustila, a neshromáždíš k sobě do domu svého otce i matku, své bratry i celou svou rodinu. ¹⁹Kdokoli vyjde ven ze dveří tvého domu, ^xponese sám odpovědnost za svůj život^x; ^ymy budeme bez viny^y. Ale za život^z každého, kdo bude s tebou v domě, ^zponeseme odpovědnost my^z, vztáhne-li někdo na něj ruku. ²⁰Vyzradíš-li však toto naše ujednání, budeme zproštěni přísahy, již jsi nás zavázala.“ ²¹Odpověděla: „Staň se podle vašich slov.“ Nato je propustila a oni odešli. ²²Pak uvázala na okno červenou šňuru^z. ²²Oni došli až na horu a zůstali tam tři dny, ⁴dokud se nevrátili pronásledovatelé⁴; ti prohledali celou cestu, nenašli však nikoho. ²³Tu se oba muži vrátili: sestoupili s hory, překročili Jordán a přišli k Jozuovi, synu Núnovu. Vylíčili mu všechno, co se jim přihodilo. ²⁴Řekli Jozuovi: „Hospodin nám dal do rukou celou zemi; všichni obyvatelé země propadli^l před námi panice^l.“

a × O' P. — b × P, TL. — o + ti dva muži do Jericha, O'. — d × O'. — e-e × O'. — f + v noci, O'. — g × O'. — h × O' A V. — ch-ch × O'. — i tak O' P V; H. + ti muži. — j × O'. — k-k × O'. — l+l dosl. rozplynuli se (v. 9.24). — m + Bůh, O'. — n-n:: co učinil, O'. — o dosl. srdce. — p-p dosl.

v nikom (+ z nás, O' P V) nezůstal duch před vámi. — $\alpha^{-\alpha} \times O'$. — $\alpha^{-\alpha}$: mne, O'. — $\alpha^{-\alpha}$ dosl. naše duše (= životy) nechť jsou za vás na smrt (sr K). — $\alpha^{-\alpha}$: a ona řekla: Až vám Pán vydá město, učinite se mnou, O'. — $\alpha^{-\alpha}$ nebo: milosrdenství a pravdu. — $\alpha^{-\alpha} \times O'$. — $\alpha^{-\alpha} \times O'$. — $\alpha^{-\alpha}$ dosl. jeho krev na jeho hlavu. — $\alpha^{-\alpha}$: budeme prosti této tvé přísahy (sr 2,17), O'. — $\alpha^{-\alpha}$ dosl. jeho krev na naše hlavy. — $\alpha^{-\alpha} \times O'$. — $\alpha^{-\alpha} \times O'$.

(1) Nu 25,1; :Nu 13; Mt 1,5 > Žd 11,31 Jk 2,25 (4) :2S 17,19 (5) :Ex 15,9 Ž 71,10n (9) Gn 12,7 Joz 1,15 > L 12,32; Ex 23,27 (10) :9,9n; Ex 14,21 Ž 74,13 136,13; Nu 21,23n.33n (11) :5,1 Iz 13,7n; Dt 4,39 :Mt 6,10 (12) :6,23.25 (15) :1S 19,12 Sk 9,25 2K 11,33 (16) :Gn 19,17 2Kr 6,17 (19) :2S 1,16 (24) v. 9

¹⁻³ Jozue vysílá *vyzvědače* z Šitím, které leželo naproti Jerichu na cestě od východu do střední Palestiny. Přinesou-li dobré zprávy, bude to příznivé znamení: Hospodin dá zemi v moc Izraele. Podobného znamení si žádali např. Gedeón a Jónatan (Sd 6,17; 1S 14,10).

Vyzvědači mají 'obhlédnout zemi, jít do Jericha'. Jericho je zrcadlem celé země a jeho osud bude předjímku údělu celého Kenaanu. Jericho je podle svědectví archeologů nejstarší město světa, vybudované před deseti tisíci lety ještě v mladší době kamenné, bez pomoci kovových nástrojů, a přece už tehdy znamenitě opevněné. Leželo na jediné cestě, která tudy vedla od východu divokými skalami do nitra Palestiny, kudy Izraelci mohli jít. Jiný přístup do země leží až mnohem severněji, jinak je země od východu téměř nepřístupná. Kde najdou vyzvědači opěrný bod? Odpověď biblického podání zaráží: v domě *nevěstky*. Nezapomeňme však, že Kenaan byl zemí kultů plodnosti. Izrael pro tuto podivnou bohoslužbu měl jen odmítavé označení: smilstvo. Tím není řečeno, že se kenaanských slavností neúčastnil (sr Oz 4,13n, též Nu 25,1nn). Rachab je nazvána prostě *nevěstkou*, ale o jejím výjimečném postavení, jaké je pochopitelné jen u kněžek, svědčí, že jerišský král pošle rovnou k ní (v. 3) a že na její popud jsou vysláni pronásledovatelé (v. 5.7), aniž se kdo odvážil provést u ní domovní prohlídku. Navíc pak její vědění o záměrech Hospodinových (v. 9nn) vylučuje možnost vidět v ní jen prodejnu ženu a zatáhnout celý příběh do oblasti morálky. Jsme tu postaveni do poměrů naprosto odlišných od našich a je na nás ptát se, proč takové vyprávění našlo místo ve svatých textech starého Izraele a tím i v naší bibli.

⁴⁻¹¹ Když *král* (bezejmenný!) pošle své posly k Rachabě, smějí oba vyzvědači přímo prožít zázrak milostivé Boží ochrany. Pohanská kněžka se rozejde se svým lidem, zapře králi, který přece byl reprezentantem božstva, izraelské vyzvědače a zachrání je bez ohledu na nebezpečí, do kterého se tím dostává. Tato odvaha vytryskla z rodící se víry v Hospodina.

Její víra se projevuje také v tom, že *vyzvědače ukryje* na střeše. Ploché střechy orientálních příbytků sloužily mnohdy i bohoslužebným účelům. Na střechách slavili např. Izraelci slavnost stánků (Neh 8,16). Na témž místě uctívali zpohanštělí králové izraelští a judští měsíc a hvězdy (Jr 19,13). Tím spíše to můžeme předpokládat v kenaanském městě, zvláště jde-li o dům, jehož paní je kněžka. Zavést nepovolnaného na střechu, která patrně byla vyhrazena bohoslužebným úkonům, bylo velmi riskantní jak pro Rachabu (za porušení kultických předpisů byl trest smrti), tak pro Jozuovy posly, pro něž znamenal styk s místem, které bylo *tabu*, jistou záhubu (sr 2S 6,6n). Jenže Rachab poznala, že jediným pravým Bohem je Hospodin, a pochopila, že nelze dále pokládat za svaté, co je zasvěceno pohanským bohům. Tím znovu ujistila Jozuovy posly, že celá země leží Izraeli u nohou, aniž se obyvatelstvo zmůže na pozoruhodnější odpor, protože selhala jeho božstva, stejně jako selhali bohové egyptští a emorejští. Rachab vyznává takřka liturgický moc toho, který nejen přemáhá lidského nepřítele svého lidu, nýbrž dovede rozpolit a zničit i chaos. To dokázal rozdělením vod Rákosového moře (sr Ž 74,13). Klatba se všemi hrůznými důsledky stihla dva emorejské krále Síchona a Óga (Nu 21). Podobně se povede každému, kdo se odváží mařit Hospodinovy plány. Sugestivně vyjadřuje jerišská nevěstka pocity kenaanského lidu: 'ztratili jsme odvalu', 'vyrazilo nám to dech'. Slavnostní formulí vyznává 'nevěstka' Hospodinovu moc na nebi i na zemi. Hospodin není božstvo lokálně omezené. Je Pán celého světa (Dt 10,17 Zj 17,14). V tom se odlišuje od baalů všech dob.

¹²⁻¹⁴ Rachab si uvědomuje vážnost svého postavení; nechce zahynout. V jerišského krále nemůže skládat naději. Ten svou při už prohrál. Izrael zvítězí. Ale nechají Izraelci naživu přemožené, zvláště kněžstvo? Rachab zápasí o víc než jen o holý život: jde jí o to, aby její rodina byla započtena do izraelského společenství. Jde jí o budoucnost celého rodu; proto nutí vyzvědače k přísaze ve jméno Hospodinově a vyžaduje také viditelné *znamení*, jež má být pečeti jejich přísežného slibu.

Vyzvědači se zavazují *přísahou*, již zároveň na sebe přivolávají kletbu, nesplní-li dané slovo. Kladou však podmínku: udržet vzájemné ujednání v naprosté tajnosti. Pak může Rachab očekávat, že oni i celý Izrael jí prokáží 'milosrdenství a osvědčí věrnost' (sr Ž 40,12 85,11 89,15). Ve výrazu 'milosrdenství' zní v hebrejštině silně důraz na 'solidaritu' (H. *chesed*) a 'věrnost' se kryje s 'pravdou' (H. *'emet*). Rachab se může spolehnout na věrnou solidaritu těch, jež zachránila. Zachránila tím nejen sebe, nýbrž i celý svůj otcovský dům, svou čeleď.

¹⁵⁻¹⁸ Dům Rachaby byl vestavěn do městských hradeb. Duchapřítomná nevěstka použila tedy běžného, i když nebezpečného způsobu:

spustí Jozuovy vyzvědače *po provaze* s hradeb — jako později Míkol Davida (1S 19,12) a damašští křesťané Pavla (Sk 9,25 2K 11,33). Tím však její pomoc ještě nekončí: poradí izraelským zvědům, aby se po tři dny ukrývali na 'hoře'. Spíše než na jordánské pohoří budeme myslet na určitou horu jakožto posvátný okrsek (sr Gn 19,17), který zřejmě byl pronásledovatelům stejně nepřístupný jako střecha Rachabina domu. Lhůta tří dnů má posvátný charakter (sr Oz 6,2) a opakuje se zde několikrát (Joz 1,11 3,2).

Setkáváme se s příznačným rysem hebrejského *způsobu vyprávění*. Podstatně se sdělí napřed, podrobnosti následují. Není vůbec myslitelné, aby Rachab napřed vyzvědače spustila s hradeb a potom za nimi volala své rady. Logický sled událostí byl obrácený, ale důraz spočívá na sdělení, že je zachránila a umožnila jim uniknout z uzavřeného města. Teprve potom se podrobně referuje o jejich rozmluvě, protože posluchači ji nyní mohou klidně sledovat, bez obav o osud zúčastněných.

¹⁷⁻²¹ Před svým odchodem stanoví zvědové ještě jednu *podmínku*: budou se vázat přísahou jen tehdy, vyvší-li Rachab z okna šarlatovou šňůru a shromáždí-li do svého domu celou rodinu. Červená barva připomíná barvu krve, již Izraelci natřeli veřeje svých dveří v Egyptě (Ex 12,7.13). Červená šňůra bude ochranným znamením Rachabiny čeledi. Její dům se stane asylem těch, kteří spolu s ní budou sdílet víru v Hospodinovo vítězství nad Jerichem a Kenaanem. Bude jediným místem, které nepropadne klatbě. Víra znamená uprostřed těžkých Božích soudů záchranu a život. Již nyní patří pohanská nevěstka k izraelskému lidu, již nyní je pod ochranou Hospodinovou spolu se všemi, kteří k ní patří.

²²⁻²⁴ Zvědové byli *na posvátné hoře* ukryti bezpečně. Nikdo je tam nenašel, poněvadž je tam nikdo nehledal. Místní božstva se ukázala bezmocná; nebyla schopna pomstít znesvěcení svého sídla vyznavací Hospodinovými, kteří naopak pod mocnou ochranou Hospodinovou snadno přečkali lhůtu tří dnů. Potom překročili Jordán a podali zevrubnou zprávu Jozuovi.

Zpráva zvědů je vyznáním víry, ne vojenským hlášením. Jestliže obyvatelé Jericha zachvacuje při pomýšlení na příchod Izraele panika, je to znamení od Hospodina, že celá země padne, ano již padla do jeho rukou. Vstupní brána do země, doupě kenaanského modlářství, je zmítána chaosem. To znamená, že veškeré kenaanské modlářství bude přemoženo ne silou lidskou, ale samotným Hospodinem, který svůj lid nenechá bez pomoci.

c) Jordánský div

3,1—17

Vody Jordánu se zastavují a lid suchou nohou vstupuje do zaslíbené země.

3 ¹I povstal Jozue za jitra a ²on i všichni Izraelci^a vytáhli ze Šitim, až přišli k Jordánu. Přenocovali tam, dříve než jej přešli. ³Když uplynuly tři dny, prošli správcové táborem ³a přikázali lidu: „Jakmile spatříte truhlu smlouvy Hospodina, vašeho Boha, a ^blévijské kněze^b, kteří ji ponosou, vytáhnete ze svého místa a půjdete za ní. ⁴Mezi vámi a ní bude ovšem odstup zhruba dvou tisíc loktů; nepřibližujte se k ní. Půjdete za ní, abyste věděli, kudy se máte brát, neboť ještě nikdy^c jste touto cestou neprocházeli.“ ⁵Jozue vyzval lid: „Posvěťte se^d, neboť zítra učiní Hospodin mezi vámi podivuhodné věci.“ ⁶Potom se Jozue obrátil ke kněžím se slovy: „Zvedněte truhlu smlouvy a ubírejte se s ní před lidem.“ A zvedli truhlu smlouvy a šli před lidem. ⁷Tu řekl Hospodin Jozuovi: „Ode dneška tě začnu vyvyšovat přede vším Izraelem, aby poznali, že jsem s tebou, jako jsem byl s Mojžíšem. ⁸Ty^e pak přikážeš kněžím nesoucím truhlu smlouvy toto: Až vstoupíte na pokraj jordánských vod, zůstanete v Jordánu stát.“

⁹Nato vyzval Jozue Izraelce: „Přistupte sem a vyslechněte slova^f Hospodina, vašeho Boha.“ ^{10g}A Jozue pokračoval: „Poznáte, že je uprostřed vás živý Bůh. Jistě vyžene před vámi Kenaance, Chetejce, Chivijce, Perizejce, Girgašijce, Emorejce a Jebúsejce. ¹¹Hle, truhla smlouvy Pána celé země přejde přes Jordán ^hpřed vámi^h. ¹²Nyní si vyberte z izraelských kmenů^{ch} dvanáct mužů, po jednom muži z každého kmene. ¹³Jakmile spočinou nohy kněží nesoucích truhlu Hospodina, Pána celé země, ve vodách Jordánu, jordánské vody se rozestoupí. Vody řítící se shoraⁱ zůstanou stát jako ^jnerozborná hráz^j. ¹⁴Tak se stalo. Lid vytáhl ze svých stanů, aby přešel Jordán, a kněží nesoucí truhlu smlouvy šli před lidem. ¹⁵Když ti^k, kteří nesli truhlu, přišli k Jordánu, a nohy kněží nesoucích truhlu se smočily na okraji vod^l — Jordán je vždycky v čas žně tak rozvodněn, že vystupuje daleko z břehů —, ¹⁶tu vody řítící se shora zůstaly stát. Postavily se jako ^jnerozborná hráz^j velmi daleko odtud ^mu města Adam, které leží při Sartánu^m; a ty, které tekly dolů k Pustému moři — Solnému moři, zanikly úplně. Tak přešel

lid naproti Jerichu. ¹⁷Kněží nesoucí truhlu Hospodinovy smlouvy stáli nepohnutěⁿ na suché zemi uprostřed Jordánu a celý Izrael přecházel po suchu, dokud nepřešlo úplně celé to množství^o Jordán.

a^{-a} × O'. — b-b:: kněží a levíty, O' P TW. — o^o dosl. ani včera ani předevčírem. — d + k zítřku, O'. — e:: nyní, O'. — f:: slovo, O' V. — g-g × O'. — h-h × O'. — ch:: synů, O'. — i × O'. — j-j dosl. jedna hráz (též v. 16); × O' (jen v. 13). — k^kkněží, O'. — l + Jordánu, O'. — m-m mohutně, až v končinách Kariathiarimu, O'. — n × O'. — o^oH. gój (sr 4,1).

(1) 2,1 (2) :Ex 19,11 (3) Ex 25,10 35,12 (5) :Ex 19,10,14 Joz 7,13 1S 16,5 > J 17,17 Žd 13,12 (6):6,6 (7) :4,14; 1,5,17 (10) Ž 42,3 84,3 1Te 1,9 Zj 7,2; Dt 7,1 (12) 4,2 (13) Ž 97,5 Mí 4,13 Za 4,14 (16) :Ex 14,21n Ž 114,3

¹⁻⁴Po příznivé zprávě zvědů (2,23n) je Jozue připraven překročit s Izraelem Jordán. Nový *třídenní pobyt* u Jordánu je obdobou třídenní pohotovosti lidu (1,11) a třídenního pobytu poslušⁿ na hoře^e (2,22). Je to však stereotypní údaj pro nezbytnou lhůtu k bohoslužebné přípravě před rozhodujícím činem. Přechod Jordánu neznamena jen překročení hranice mezi východním a západním územím. Jde o překonání základní překážky na cestě k zaslíbené zemi (sr 1,2).

Jozuovi pověřenci předávají pokyny lidu. Přechod Jordánu bude slavné *bohoslužebné* dění, zpřítomňující skutečnost, že Hospodin sám kráčí před svým lidem a proráží mu cestu do zaslíbené vlasti. Symbolem jeho přítomnosti je posvátná truhla se dvěma deskami zákona (sr Dt 10,1—5). Je v podání o přechodu Jordánu označována jako 'truhla smlouvy Hospodina, vašeho Boha' (3,3), 'truhla smlouvy' (6), 'truhla smlouvy Pána celé země' (11), 'truhla Hospodina, Pána celé země' (13) nebo jen 'truhla' (15), dále pak jako 'truhla Hospodinovy smlouvy' (4,7), 'truhla Hospodinova' (11), 'truhla svědectví' (16) nebo dokonce jako 'Hospodin' (13). Rozmanitost názvů pro toto paládium Izraele ukazuje na bohatství představ spojovaných s truhlou Hospodinovou; k nim se druzí i různé přívlasky dávané v Izraeli Hospodinu. Zároveň svědčí o jedinečné smluvní tradici (sr Ex 19,5n).

Truhla smlouvy bude nesena lévijskými kněžími jako reprezentanty Božího zákona a Boží vůle (Mal 2,7). Lid má přesně opakovat, co učíní *truhla*: dá-li se do pohybu, dá se na pochod i lid (3,3 sr Nu 10,33nn), ovšem v pevně stanoveném odstupu, neboť je nebezpečné přiblížit se k svatému Hospodinu (sr 1S 6,19 2S 6,7). Pravá aktivita společenství věřících je podmíněna pravou pasivitou: bezpodmínečnou poslušností Boží vůle. Právě v onom základním odstupu mezi Bohem

a člověkem vidí poslušnost pomoc člověku, ano milost pro něho (sr Kaz 5,1 [= 2 K]). Bez tohoto odstupu ztrácí člověk míru života a propadá bezbřehé anarchii lidských měřítek.

⁵⁻⁸Výzva k *posvěcení* lidu ukazuje, že nastávající přechod Jordánu je chápán jako bohoslužebná slavnost. Země zaslíbená je země Hospodinova; lid musí být připraven, aby mohl předstoupit před svého Boha (sr Ex 19,10nn). K tomuto 'posvěcení' náleželo mj. vyprání roucha (Lv 17,15n) a vůbec tělesná čistota, tedy i zákaz pohlavního styku (sr 1S 21,5n [= 4n K]), dále byl zakázán dotyk čehokoli, co platilo za kulticky nečisté, především mrtvol (sr Nu 9,6) apod.

Přechod přes Jordán má být lidu přesvědčujícím dotvrzením, že *Jozue* skutečně vstoupil do šlépějí Mojžíšových. Jeho vůdčí postavení je založeno na Božím zjevení (3,7). Podobně ujistil Hospodin skrze sen Josefa svým vyvolením (Gn 37,5—11), zvláštním viděním v chrámě Izajáše (Iz 6,1—8) a v plnosti času samotného Ježíše při křtu v Jordáně (Mk 1,11 2Pt 1,17). Jordánská událost je počátek dění, jímž sám Hospodin zvedne Jozua od 'přisluhovatele' (*mešaret*, Joz 1,1) k 'služebníkovi' typu Mojžíšova (*šbēd*, 24,29). V daném okamžiku zmocňuje Boží zjevení Jozua k tomu, aby příkazem kněžím a rozhodoval, co mají dělat s truhou smlouvy. Jeho autorita stojí nad autoritou kněžského úřadu.

⁹⁻¹³Potom ujistí Jozue ve slavnostním shromáždění lid o *Boží přítomnosti*, která je předpokladem Izraelova vítězství nad sedmi pohan-skými národy, jež tu jsou jmenovány. Jozuův lid by svou vojenskou silou a taktikou na tento úkol nestačil. Sám „živý Bůh“ (*'él chay*) musí zasáhnout. Bohoslužebným výrazem jistoty, že Hospodin vskutku zasáhne, je slavnostní procesí s truhlou. Překročil-li truhla Jordán, je tím zástupně přemoženo všechno, co Jordán svými dravými vodami střeží. Je to příznivé znamení, zvěstující jisté vítězství Izraelců nad domorodým obyvatelstvem.

Jordánská událost má být budoucím pokolením dokumentována dvanácti *památnými kameny* z prostředku řeky. Proto je předem z každého kmene vybrán muž, který jako očitý svědek Božího divu později vynese z řeky jeden kámen a postaví jej v gilgálské svatyni (kap. 4). Nové pokolení, které se narodilo v poušti (sr Nu 14,22n. 30n) a neprožilo vysvobození při Rákosovém moři (Ex 14n), prožije nyní při přechodu Jordánu obdobný důkaz síly svého Boha jako jejich otcové, když vycházeli z Egypta. Dravý, rozvodněný proud Jordánu bude zadržán (dosl. 'vytat', H. k-r-t ní'al), a lid projde řečištěm suchou nohou.

¹⁴⁻¹⁷*Div* dosvědčený biblickým vyprávěním není sám o sobě ničím nadpřirozeným. Lze jej vysvětlit z přírodních podmínek. Jordán je dravá, prudce tekoucí řeka; vine se meandrovitě v hlubokém úvalu.

Tlak a náraz vody na pobřežní skaliska v místech ohybu je značný, zejména při zvýšeném stavu vody. Není tedy divu, že se někdy podemletá skála zřítí do řeky a přeruší tok. Stalo se to např. také r. 1267, jak se o tom dočítáme ve vyprávění jednoho arabského spisovatele. Vypravuje, že se u *ed-Damije* (což je totožné s biblickým městem Adam) zřítí do toku Jordánu značný kus skály, a trvalo to deset hodin, než si vody opět prorazily cestu. Biblickému podání však nejde o přírodní událost. Zjišťuje za konkrétními viditelnými jevy jednání svrchovaného neviditelného Boha, který přichází na pomoc svému lidu. Zastavení jordánských vod je nesmírný div Boží lásky. Proto se také zdůrazňují jednotlivé rysy, které zázračnost celé události ještě zvyšují: rozvodněný Jordán, zaniknutí (doslovně 'vytětí') vod, vytvoření jednolitě, nerozborné hráze z vod, široký pruh suché země, po níž lid přejde atd. Necht se vše událo jakkoli, rozhodující je poznání a vyznání Izraelovo, že tu byl sám Hospodin při díle. Odstranil svému lidu z cesty nepřekonatelnou překážku a otevřel mu přístup do zaslíbené země.

d) Gilgálský památník

4,1—24

Na památku jordánského divu je v Gilgálu postaveno dvanáct kamenů.

4 ¹Když celé to množství^a úplně přešlo Jordán, připomněl Hospodin Jozuovi: ²„Vyberte^b si z lidu^c dvanáct mužů^c, po jednom z každého kmene, ³a přikažte^d jim: Vyneste odtud zprostřed Jordánu, ^ekde stály nepohnuté nohy kněží^e, dvanáct kamenů, vezměte je s sebou a složte je na místě, kde této noci přenocujete.“ ⁴Jozue tedy povolal dvanáct mužů, které určil z Izraelců, po jednom z každého kmene, ⁵a řekl jim: „Jděte ^fpřed truhlou^f Hospodina, ^gvašeho Boha^g, doprostřed Jordánu a každý si vyzdvihne na rameno jeden kámen, podle počtu izraelských kmenů. ⁶To bude na znamení mezi vámi. Když se v budoucnu budou vaši synové dotazovat: Co znamenají pro vás^h tyto kameny? ⁷Řeknete jimⁱ: Vody Jordánu se rozestoupily před truhlou Hospodinovy smlouvy; když procházela Jordánem, rozestoupily se vody Jordánu. A tyto kameny to budou Izraelcům trvale připomínat.“ ⁸Izraelci učinili, jak přikázal Jozueⁱ. Podle Hospodinova příkazu Jozuovi vynesli dvanáct kamenů zpro-

střed Jordánu^k podle počtu izraelských kmenů^k. Vzali je s sebou na místo, kde se chystali přenocovat, a tam je složili. ⁹Potom postavil Jozue uprostřed Jordánu dvanáct kamenů na místě, kde stály nohy kněží nesoucích truhlu smlouvy^l; ty jsou tam až dodnes. ¹⁰Kněží nesoucí truhlu stáli uprostřed Jordánu, dokud nebylo provedeno všechno, co podle Hospodinova příkazu uložil Jozue lidu, jak přikázal Jozuovi Mojžíš. Lid pak rychle přešel. ¹¹Když přešel úplně všechen lid, přešla také truhla Hospodinova a kněží^m před očima lidu. ¹²Vojensky seřazení přešli přes Jordán i Rúbenovci, Gádovci a polovina kmene Manasesova před Izraelci, jak jim uložil Mojžíš. ¹³Kolem čtyřiceti tisíc vyzbrojených bojovníků táhlo před Hospodinem do boje na jerišské pustiny. ¹⁴Onoho dne vyvýšil Hospodin Jozua před celým Izraelem a měli jej v úctě po celý jeho život, jako měli v úctě Mojžíše.

¹⁵Když řekl Hospodin Jozuovi: ¹⁶„Přikaz kněžím nesoucím truhlu svědectví, ať vystoupí z Jordánu“, ¹⁷tedy přikázal Jozue kněžím: „Vystupte z Jordánu.“ ¹⁸Sotva však vystoupili kněží nesoucí truhlu Hospodinovy smlouvy zprostřed Jordánu, hned jak se odtrhly nohy kněží ode dna a stanuly na suchu, vrátily se vody Jordánu nazpět a rozlily se jako předtím daleko z břehů. ¹⁹Lid vystoupil z Jordánu desátého dne prvního měsíce. Utábořili se v Gilgálu při východním okraji Jericha. ²⁰Oněch dvanáct kamenů, které vzaliⁿ z Jordánu, postavil Jozue v Gilgálu. ²¹o Řekl Izraelcům^o: „Až se v budoucnu^p budou vaši synové dotazovat ^qsvých otců^q: Co znamenají tyto kameny? ²²zvěstujte svým synům: Izrael zde přešel Jordán po suchu. ²³Hospodin, váš Bůh, vysušil před vámi^r vody Jordánu, dokud jste^s nepřešli, jako to učinil Hospodin, váš Bůh, při Rákosovém moři, které před námi vysušil, dokud jsme nepřešli, ²⁴aby poznaly všechny národy země, jak nesmírná je moc Hospodinova, a abyste se báli Hospodina, vašeho Boha, po všechny dny.“

^aH. gój (sr 3,17). — ^b:: sg, O' V. — ^{c-c} × O'^B. — ^d:: sg, O' P V. — ^{e-e} × O'. — ^{f-f}:: přede mnou před tváří, O'. — ^{g-g} × O'. — ^h:: nás, O'; × V. — ⁱ⁻ⁱ vysvětliš svému synovi, O'. — ^j:: Hospodin Jozuovi, O'. — ^{k-k}:: když synové Izraelští konečně přešli, O'. — ^l+ Hospodinovy, O'. — ^m:: kameny, O'. — ⁿ:: sg, O'. — ^{o-o} × O'. — ^p × O'. — ^{q-q}:: vás, O'. — ^r:: nimi, O' P. — ^s:: (oni), O'.

(2) 3,12 (6) v. 21 :Ex 12,26 13,14 (7) 3,13 (10) 3,17 (12) 1,12-14 :Nu 32,21-29 (14) :3,7 (19) :5,9n (21) v. 6 (23) Ex 14,21n Ž 66,6 (24) :Iz 59,1

¹⁻⁸Znovu se opakuje (sr 3,12) Hospodinův příkaz vybrat dvanáct mužů, aby vynesli *dvanáct kamenů* z Jordánu. Tyto kameny se mají stát 'znamením' pro příští generace. Nejen zde, ale i všude jinde v Písmu platí, že Boží činy při jednotlivci či jedné generaci Božího lidu mají být zvěstovány a zpřítomňovány i dalším generacím. Kameny se tak stanou posvátným předmětem živě hovořícím o záchraně ze smrti. Podobně mluvil hod beránka o vyvedení lidu z Egypta. Při tomto hodů rovněž vydávali otcové svědectví synům a vnukům (Ex 12,26 13,14).

⁹Zároveň je však uvedeno odlišné podání, podle něhož Jozue postaví dvanáct kamenů přímo *doprostřed řečiště* Jordánu. Zde se patrně ozývá jiný tradiční okruh. Účel je však týž: připomínka, že Hospodin přemohl dravé vody Jordánu, a výzva k neustávající vděčnosti za Boží spásný čin.

¹⁰⁻¹³Oklikami se hebrejský vyprávěč vrací znovu k *přechodu Jordánu*, aby podtrhl některé zvěstné momenty. Je tu zdůrazněna souvislost mezi Mojžíšem a Jozuem. Jozue je vykonavatelem Mojžíšova odkazu. Připomíná se, že skutečně přešli Jordán i Rúbenovci, Gádovci a polovina kmene Manases, ozbrojeni a v počtu 'čtyřiceti tisíc' mužů. Počet tak vysoký ovšem neodpovídá tehdejšímu způsobům boje.

Výrazem 'elep', který se ztotožňuje s číslovkou 'tisíc', byla míněna určitá kvóta válečníků, k níž se zavázaly jednotlivé odvodní okruhy kmene. Tato kvóta byla samozřejmě nesrovnatelně nižší než tisíc (Mendenhall). Jelikož 'elep' označuje též 'rod' nebo vojenský oddíl (a 'allup' 'pohlavára'), dá se předpokládat, že místo 40 000 byla řeč jen o oddílech, které vyslalo čtyřicet rodů. Toto pojetí by velmi dobře vyhovovalo i na dalších místech SZ.

Přesto, že některé kmeny už pro sebe získaly území před Jordánem, kráčeji jejich bojovníci s ostatními. Aby jejich solidarita byla ještě více zdůrazněna, kráčeji *v čele ostatních* jako předvoj, který je v případě srážky s nepřitelem nejdříve ohrožen. Celý přechod se dál v určitém pořádku. Biblickému podání ovšem nejde o to, vylíčit, jak opravdu probíhal nástup Izraele. Důležitější než to je zvěstný záměr textu. Izrael se tu představuje jako lid podrobený pevným řádům a jimi zformovaný, nikoli jako horda uchvatitelů.

¹⁴Přejítí Jordánu je slavnostním potvrzením Jozuova *charismatického* obdarování. Jeho vůdčí postavení je tím upevněno, ano přímo ustaveno. Nejen v této chvíli, nýbrž po celý život je Jozue obklopen úctou lidu, který v něm ctil a poslouchal pokračovatele Mojžíšova a zmocněnce samotného Hospodina.

¹⁵⁻²⁴Ještě jednou se podání vrací k přechodu, a to k jeho poslední fázi. Je uvedeno *datum* přechodu: desátý den prvního měsíce. Právě toho dne si připomínal pozdější Izrael spásné jordané události při

zvláštních výročních slavnostech v Gilgálu „při východním okraji Jericha“. V posvátném kruhu dvanácti kamenů (H. *gilgál* znamená 'kruh') se koná bohoslužebné vyučování potomků, jimž má být připomínáno, že jordané událost je obdobou Hospodinova zázračného činu při Rákosovém moři (Ex 14n). Jordané zázrak se stane svědectvím všem národům. Boží činy v Izraeli a s Izraelem jsou misijní výzvou celému světu.

Vyprávění o přechodu Jordánu je *sváteční liturgií* každoročního slavnostního procesí v Gilgálu (tak např. Kraus, Hertzberg aj.). Pravděpodobně účastníci přitom nějak symbolicky znovu přecházeli Jordán a byli Hospodinem zázračně zachraňováni. Boží spasitelský skutek byl tak prožíván vždy přítomnostně a vlastní historický průběh ustoupil do pozadí. (Nejinak je tomu, když křesťan např. slaví památku poslední večeře Páně.) — Jozuovské Gilgál se archeologicky dosud nepodařilo identifikovat. U Jericha byly objeveny zbytky jakéhosi 'gilgálu' teprve z doby byzantské, tzn. po roce 300 po Kr.

e) Před Jerichem

5,1—15

Jozue obřeže Izraelce. Lid slaví první velikonoe v zaslíbené zemi. Jozue se setkává s velitelem Hospodinových vojsk.

5 ¹Když uslyšeli všichni^a emorejští králové, kteří sídlili za Jordánem k západu^b, a všichni^a kenaanští králové při moři, že Hospodin vysušil před Izraelci vody Jordánu, dokud nepřešli, ztratili odvahu a pomyšlení na Izraelce jim vyrazilo dech^c.

²Toho času vyzval Hospodin Jozue: „Zhotov si kamenné nože a znovu^d, po druhé^d, obřež Izraelce.“ ³Jozue si tedy zhotovil kamenné nože a obřezal syny Izraelské u Pahrsku předkožek^e. ⁴Toto je důvod, proč je Jozue^e obřezal^f: všechen lid mužského pohlaví, který vyšel z Egypta, všichni bojovníci, pomřeli na poušti cestou po vyjití z Egypta. ⁵Všechen lid, který vyšel, byl obřezán. Ale neobřezali nikoho z lidu narozeného na poušti cestou po vyjití z Egypta. ⁶Čtyřicet^h let chodili Izraelci poušti, dokud nevyběhl celý ten pronárod — bojovníci, kteří vyšli z Egypta —, protože neposlouchali Hospodina. Těm se zapřisáhl Hospodin, že jim rozhodně nedá spatřit zemi, o níž přisáhl jejich otcům, že nám ji dá, zemi oplývající mlékem a medem. ⁷Na jejich místo povolal jejich syny. Ty Jozue obřezal, neboť byli neobřezáni; cestou je totiž neobřezávali. ⁸Když

bylo obřezáno úplně celé to množství^{oh}, zůstali na svém místě v táboře, dokud se nezahojili. ⁹Tu řekl Hospodin Jozuovi: „Dnes jsem od vás odvalil egyptskou pohanu.“ Proto pojmenoval to místo Gilgál (to je Odvalení); jmenuje se tak ^{1a}až dodnes.

¹⁰Izraelci tábořili v Gilgálu¹. Čtrnáctého dne toho měsíce slavili velikonoce navečer v jerišských pustinách. ¹¹Druhého dne po velikonocích¹ jedli z výtěžku země nekvašené chleby a pražené zrní. Téhož dne ¹²přestala také mana, totiž toho druhého dne, kdy jedli z výtěžku země. Teď už Izraelci manu neměli, ale jedli toho roku z úrody kenaanské země.

¹³Jozue byl v oblasti Jericha^k; rozhlédne se a vidí: kdosi stojí před ním a má v ruce tasený meč. Jozue šel k němu a zeptal se ho: „Jsi náš, nebo patříš k našim protivníkům?“ ¹⁴Odpověděl: „Nikoli¹. Jsem velitel Hospodinova vojska. Právě jsem přišel.“ I padl Jozue tváří k zemi, ^mpoklonil se^m a zeptal se: „Jaký rozkaz má můj pán pro svého služebníka?“ ¹⁵Velitel Hospodinova vojskaⁿ Jozuovi^o odpověděl: „Zuj si s nohou^p střevíce^p, neboť místo, kde stojíš, je svaté.“ ^qA Jozue to učinil^q.

a × O' (2 ×). — b × O'. — c sr 2,11. — d:: sedni, O' (< šb místo šub, H.). — d × O'^B. — e O' a V překládají :: Aralot, K (přepis). — f:: toto je způsob, jak Jozue syny izraelské očistil, O' (v. 4-7 částečně jinak než v H.). — g + po druhé, V. — h:: 42, O'. — oh H. gój (sr 3,17 4,1). — i-i × O'. — j-j × O'. — k dosl. v Jerichu, H. a O'; + na poli města, V ~ K. — l:: jemu, O' P (< lo místo lo', H.). — m-m × O'. — n × O'. — o-o × V. — p-p H. sg. — q-q × O'.

(1) 3,16; 2,11 (2) :Ex 4,25; :Gn 17,10 (6) :Nu 14,22n; Ex 3,8 (9n) 4,19 (10) Ex 12,6 Lv 23,5 (11) Lv 23,6 :Ex 12,39 >1K 5,7n; Lv 23,14 (12) Ex 16,35 (13) :Nu 22,23.31 1Pa 21,16 (14) :Ex 23,20 Da 12,1 Zj 1,12 (15) :Ex 3,5; :Ex 14,14 Dt 1,30 Joz 10,14

¹⁻⁹Po jordánském divu padne na všechny národy Palestiny nevidaná úzkost a nepopsatelný úděs (sr 2,11). Hospodin zlomil jakýkoli odpor dřívě, nežli vůbec propukl. Jen odtud pochopíme, že se v kap. 5 nebude mluvit o žádných vojenských přípravách, nýbrž o posvěcení lidu, aby byl způsobit slavit hod beránka.

Minula doba putování pouští, kdy Izraelci zanedbali i nejzákladnější předpisy zákona. Na prvním místě tu stála obřizka, znamení smlouvy Hospodinovy (Gn 17,10n). Nyní, na půdě země zaslíbené, bude lid povinen toto znamení zase na sebe vzít.

Obřizka byla v Izraeli projevem protestu proti kultům plodnosti, které byly právě v Kenaanu tak rozšířeny. Byla očisťujícím aktem, jímž

byl každý muž uváděn do společenství Izraele. Podle Lv 12,3 měli být chlapani obřezáni již osmého dne. To je však až pozdější ustanovení. Joz 5 zachycuje starší způsob, kdy obřizka souvisela s prohlášením za dospělého: do izraelského společenství byli tak uváděni muži oprávnění k účasti na kultických úkonech a tím i povinni vykonávat vojenskou službu. Nejstarším nástrojem, kterého se k obřizkové operaci užívalo, byl ostrý odštěpek kamene; tuto praxi máme doloženu už od mladší doby kamenné. Také Jozue používá kamenných nožů. Za tímto izraelským obyčejem se tají nesporně táž představa, jako za zákazem použít kovových nástrojů při stavbě oltáře: aby nebyl kovem poskvrněn (Ex 20,25).

Obřizku provedl Jozue u *Pahršku předkožek*. Šlo o blíže neurčitelné posvátné místo v blízkosti Gilgálu, jmenovaného už 4,19n. Protože toto jméno znamená 'kamenný kruh' a takových kruhů známe v Palestině několik, není vyloučeno, že toto Gilgál byla již starší kenaanská svatyně, kterou Izrael převzal jako tak mnohé jiné. Tím, že ji spojil se vzpomínkou na přechod Jordánu a navíc ještě s obřizkou Izraelců, zbavil ji pohanské minulosti a učinil z ní svatyni Hospodinovu. Je možné, že se právě zde později konal obřizkový rituál Izraelců. Odtud vychází i lidová etymologická vysvětlující jméno Gilgál jako 'Odvalení' (od slova *g-l-l*), totiž 'egyptské pohany'. Jelikož se obřezávali i Egypťané, nelze chápat slovo 'pohana' ve smyslu 'neobřizka'. Spíše jde o duchovní porobu Izraelovu a jeho zotročení Egyptem. To skončilo doopravdy teprve v okamžiku, kdy lid stanul na půdě zaslíbené země a dobrovolně na sebe vzal znamení smlouvy Hospodinovy — obřizku.

Posvátný akt obřizky v Gilgálu je dalším dokladem toho, že při dobývání Kenaanu jde o bohoslužebné dění. Základním předpokladem je *kultická čistota*, jež je symbolem čistoty srdce. Starozákonní obřizka má obdobný význam jako novozákonní křest (sr Kol 2,11—13). Jde o základní očistění, jímž si Bůh člověka připravuje a uzpůsobuje k životu v obecnství bratří i k zápasu o Boží království v tomto světě.

¹⁰⁻¹²Na tento bohoslužebný akt navazuje slavnost *velikonočního* hodování souhlasně s předpisem v Ex 12. Je datována na '14. dne toho měsíce'. Rozumí se 14. nisan (starším jménem ábsb), připadající na první úplňkovou noc. Velikonoce, hebrejsky *pesach*, mají svůj původ ve staré pastevecké slavnosti. Jejím podstatným rysem bylo jedení velikonočního beránka (jednoručního, Ex 12,5). U Izraele byla těsně spjata se základním vysvoboditelským Božím činem při Izraelovi, s vyvedením z Egypta (Ex 12,1—28). Na pesach navazovala a záhy s ním časově splynula původně samostatná sedmidenní slavnost *přesnic* (Dt 16,6—8). Byl to zemědělský svátek na zahájení žní (sr Bič, Palestina II., 164nn).

V Gilgálu slaví Izraelci své první velikonoce na půdě kenaanské.

Původnost a starobylost gilgálského kultického obyčeje je dosvědčena i tím, že jsou tu nekvašené chleby uváděny spolu s *praženým obilím*, což jinde nenajdeme. Slyšíme ovšem také o tom, že chleby jsou připraveny z 'výtěžku země'. To nelze chápat tak, že prvním činem Izraelovým bylo sklídit úrodu Kenaanců. Jde o zpětné promítnutí pozdější praxe do doby příchodu do země. Bylo již řečeno, že gilgálská slavnost byla výroční a slavila se každoročně, dokud nezanikla spolu se svou svatyní.

Gilgálský způsob slavnosti slavené společně ve svatyni odpovídá ustanovení z Dt 16, zatím co podle Ex 12 se velikonoce slaví po rodinách. Je tu zachována *dvojí tradice*: Ex 12 zachycuje tradici judskou, dosud dodržovanou židovstvem, kdežto v Dt 16 máme ohlas zvyklostí severoizraelských, dodnes dodržovaných náboženskou obcí samaritánskou (sr Jeremias). Po zániku severní říše izraelské (r. 721 př. Kr.) se pokusil judský král Jósijáš tento způsob zavést i v Jeruzalémě (2Kr 23,21n). Brzká smrt králova (r. 609) i zničení judské říše (r. 597) však snahu Jósijášovu zmařily.

V Joz 5 je *pesach* chápán jako slavnost vstupu na půdu zaslíbené země, navazující na vyjití z Egypta. Démoni pouště byli hrozbou a baalové Kenaanu budou svodem, kterému může čelit jen ten, kdo žije v nenarušeném obecenství s Hospodinem a kdo je členem solidárního společenství bratří. Obojí utvrdit bylo smyslem gilgálské slavnosti. Podobně i církve Kristova čerpá vždy novou sílu, odvahu i naději z poslední Večeře, kterou jí na památku zůstavil její Mistr (1K 11,23nn).

Pesach současně připomíná lidu, že zůstává v Boží milostivé ochraně i po vstupu do zaslíbené země. Nastal mu *nový život* s novými úkoly. Je konec putování. Zázračný pokrm pouště, mana, přestal. Ale Izrael jí z úrod, z 'výtěžku' země. Nastává nový věk, věk života v zemi zaslíbené.

¹³⁻¹⁵Obřízka a velikonoční hody jsou podivnou přípravou k boji. Vždyť právě po provedené obřízce nebyli válečníci schopni bojovat (sr šekemské muže, Gn 34). A to ani nemluvíme o tom, že měli za zády rozvodněný Jordán (3,15), který jim znemožňoval případný ústup. To všechno nasvědčuje tomu, že nešlo o *žádné přípravy k boji*, nýbrž o přípravy k bohoslužebným slavnostem. Hospodin svému lidu zaslíbil zemi, Hospodin mu ji také vydobude. Proto posílá Jozuovi do cesty 'velitele svého vojska'. K setkání dojde v oblasti Jericha, dosl. 'v Jerichu'. Jak to, když Jericho ještě nebylo dobyto? Už staré překlady tu byly rozpačité. Jen Septuaginta překládá doslovně, zato např. Vulgáta doplňuje 'pole'. Vyjdeme-li z toho, že text v dnešní své podobě je vůbec popisem slavnosti, která se každoročně konala na připomínku vstupu do zaslíbené země, nikoli popisem válečných příprav a operací, můžeme předpokládat, že v okrsku svatyně bylo i místo symbolizující Jericho. Stačí srovnat se zastávkami křížové cesty u katolíků.¹

Jozue zprvu ovšem neví, že má co činit s nebešťanem. Zjišťuje proto, patří-li 'muž' k Izraelcům nebo k nepřátelům. Odpověď neznámého je překvapující: „Jsem *velitel* (H. *šar*) Hospodinova vojska.“ Jozue padá pokorně a uctivě k zemi a ptá se, jaký rozkaz mu bude udělen. A zase nenásleduje žádný vojenský rozkaz, nýbrž poukaz na to, že místo je svaté. To nesmí být znesvěceno. Jen bosá noha pokorného poutníka tam může vstoupit. Scéna nápadně připomíná Hospodinovo zjevení Mojžíšovi u hořícího keře (Ex 3,5). Dá se říci, že i tím je podtržena kontinuita mezi Jozuem a Mojžíšem (sr Joz 3,7 4,14). Současně se Jozuovi dostává i nepřímé ujištění, že obsazení Kenaanu nebude ležet na jeho bedrech, nýbrž že věc vzal do ruky sám Hospodin zástupů (sr 2Kr 6,17).

f) Pád Jericha 6,1—27

Izraelci získávají Jericho bez boje a zachraňují Rachabinu čeled.

6 ¹Jericho se ^apřed Izraelci ^adůkladně uzavřelo; nikdo nesměl ven ani dovnitř. ²Ale Hospodin řekl Jozuovi: „Hleď, vydal jsem do tvých rukou Jericho i jeho krále s udatnými bohatýry. ³Vy všichni bojovníci obejdete město vždy jednou kolem. ^bPo šest dní to budeš ^c tak dělat^b. ⁴Sedm kněží ponese před truhlou sedm polnic z beraního rohu. Sedmého dne obejdete město sedmkrát a kněží zatroubí na polnice^d. ⁵Až zazní táhlý tón z beraního rohu, ^ejakmile uslyšíte zvuk polnice^e, vyrazí všecken lid mohutný válečný pokřik. Městské hrady se zhroutí a lid vstoupí do města, každý proti svému stanovišti.“ ⁶Jozue, syn Núnův, tedy povolal kněze a nařídil jim: „Přineste truhlu smlouvy a sedm kněží ať nese sedm polnic z beraního rohu před truhlou Hospodinovou.“ ⁷Lidu řekl^g: „Pojďte a obcházejte město, a ozbrojenci ať se ubírají před ^htruhlou Hospodinovou^h.“ ⁸^{ch}Stalo se, jak Jozue nařídil lidu ^{ch}: sedm kněží nesoucích sedm polnic z beraního rohu se ubíralo před Hospodinem a troubilo na polnice, a truhla smlouvy Hospodinovy šla za nimi. ⁹¹Ozbrojenci šli před kněžimi troubícími na polnice a ostatní šli za truhlou¹; šli a troubili na polnice. ¹⁰Dále přikázal Jozue lidu: „Zdržte se válečného pokřiku, ani nehlesnete, ¹ani slovo nevyjde z vašich úst¹, až do dne, kdy vám nařídím: Strhněte pokřik.

Pak strhnete pokřik.⁶⁶ ^{11k}Na jeho pokyn^k obešla truhla Hospodinova město jednou kolem. A přišli^l do tábora a v táboře přenocovali^l.

¹²I povstal Jozue za jitra a kněží přinesli truhlu Hospodinovu. ¹³Sedm kněží neslo sedm polnic^m z beraního rohu před truhlou Hospodinovou a za pochodu troubilo na polnice^m. Ozbrojenci šli předⁿ nimi a ostatní šli za truhlou Hospodinovou; šli a troubili na polnice. ^{14o}Také druhého dne^o obešli město jednou a vrátili se do tábora. To dělali po šest dní. ¹⁵Ale sedmého dne si přivstali, hned jak vzešla jitřenka, a obešli město^p tímž způsobem^p sedmkrát^q. ¹⁶Jen onoho dne obcházeli město sedmkrát^r. ¹⁶Když obcházeli po sedmé, zatroubili kněží na polnice a Jozue nařídil lidu: „Strhněte válečný pokřik, neboť vám Hospodin město dal. ¹⁷Město se všim všudy ať je vyhubeno jako klaté před Hospodinem^t. Ušetřena zůstane jen nevěstka Rachab se všim, co je u ní v domě, ^sneboť skryla posly, které jsme vyslali^s. ¹⁸Jenom se mějte na pozoru před tím, co je klaté, abyste nebyli vyhubeni jako klatí, kdybyste si přisvojili něco klatého. Přivolali byste na izraelský tábor klatbu a uvrhli jej do zkázy⁸. ¹⁹Všecko stříbro a zlato i měděné a železné předměty budou zasvěceny Hospodinu. Přijdou na poklad Hospodinův.“ ²⁰Tu strhl^t lid válečný pokřik, když^t kněží zatroubili na polnice. Jakmile lid zaslechl zvuk polnice, strhl mohutný válečný pokřik. Hradby se zhroutily a lid vstoupil do města, každý proti svému stanovišti. Tak dobyli město. ²¹Mečem vyhubili^u jako klaté všechno, co bylo v městě, muže i ženy, mládež i starce, též skot a brav i osly. ²²Ale oběma mužům, kteří jako zvědové^v prošli zemí^v, Jozue řekl: „Vstupte do domu té ženy nevěstky^w a vyvedte tu ženu odtud spolu se všim, co jí náleží, ^xjak jste jí přísahali^x.“ ²³Vešli tedy dovnitř^y ti mládenci, zvědové^y, a vyvedli Rachabu^z i jejího otce a matku, i bratry, se všim, co jí náleželo; vyvedli všechno její příbuzenstvo a určili jim bezpečné místo za izraelským táborem. ²⁴Město se všim všudy spálili. Jen stříbro a zlato i měděné a železné předměty dali na poklad domu Hospodinova. ²⁵Ale nevěstku Rachab, rodinu jejího otce a všechno, co jí náleželo, nechal Jozue naživu. Tak zůstala uprostřed Izraele až dodnes, poněvadž skryla posly, které poslal Jozue na výzvědy do Jericha.

²⁶Toho času zavázal Jozue lid přísahou:

„Zlořečený buď^z před Hospodinem^z muž,
který znovu vybuduje toto město, Jericho⁴.

Na svém prvorozeném položí jeho základy,
na svém nejmladším postaví jeho brány.“^{aa}

²⁷Hospodin byl s Jozuem a pověst o něm se roznesla po celé zemi.

a-a × O'. — b-b × O'. — o::: budete, P V. — d-d × O'. — e-e × O'. — f-f × O'. — gketib: řekli (tj. kněží); ~ O'. — h-h Hospodinem, O'. — ch-ch × O'. — i-i::: ozbrojenci pak táhli vpředu a kněží se ubírali troubíce vzadu za truhlou smlouvy Páně, O'. — j-j × O'. — k-k × O' P V (gal:: hif'il, H.). — l-l::: sg (t. truhla), O' V. — m-m ubíralo se před Hospodinem, O'. — n::: za, O'. — o-o × O'. — p-p × O'. — q::: šestkrát, O'B. — r-r × O' V. — t + sabaóth (přepis; = zástupů), O'. — s-s × O'. — šH. '-k-r (sr 7,25). — t-t × O'. — u::: vyhubil Jozue, O'B. — v-v × O' V. — w × O'. — x-x × O'. — ykteří proslidili město, O'. — y do domu té ženy, O'. — z + nevěstku, O'. — z-z × O'A. — 4 × O'. — aa + a to učinil Ozan z Bét-elu; v prvorozeném Abirónovi je založil a v nejmladším, který se zachránil, postavil jeho brány, O' (sr 1Kr 16,34).

(17):Dt 20,16n; Joz 2,12n > Žd 11,31 (18):Lv 27,28n Dt 13,18 (= 17 K) Joz 7 (19):Mi 4,13 (20) > Žd 11,30 (21):Nu 21,2n Joz 10,28-40 1S 15,3 Iz 34,5 (22) 2,14 (23):Nu 31,19 (25) > Mt 1,5 (26):1Kr 16,34 (27) 1,5

¹Vykopávky v Jerichu přinesly výmluvné svědectví o síle městských hradeb. Lid, který přišel z pouště, neměl potřebné technické prostředky ani dostatek zkušeností, aby mohl dobýt opevněné kenaanské město, které se uzavřelo v přísné obranné karanténě (nikdo nevcházel ani nevycházel). A obejít toto město také nebylo možno; bylo závorou na vstupní bráně do země. Tím sytější je podtržena zázračná pomoc Hospodinova.

²⁻⁵Hospodin ujistil Jozua, že už vydal Jericho s jeho králem a se všim všudy do jeho moci. Jozue přijme dokonce docela konkrétní pokyny, týkající se postupu při 'dobývání'.

'Dobývání' města bude čin bohoslužebný, v plném souladu s předchozími přípravami (k. 5). Ve slavnostním procesí v předem stanoveném pořádku bude lid obcházet město. Toto 'obcházení' (H. s-b-b v. 3.4.7. 11.14.15) je hlavní charakteristikou této kultické akce. Obcházením má být vymezen okruh pohanského prostoru, který nyní připadl a propadl Hospodinu. Hovoří se tu sice i o izraelských ozbrojencích, ale ti mají s ostatním lidem nastoupit ne k boji, nýbrž k této zvláštní slavnosti. Budou obcházet město po šest dní, přípravou na vítězný den sedmý.

Ve slavnostním procesí ponese kněží truhlu smlouvy jako symbol Hospodinovy přítomnosti a moci. Před truhlou mají kráčet kněží v posvátném počtu sedmi, 'vyzbrojení' sedmi 'polnicemi z beraního rohu'. Šlo o zakřivené beraní rohy, na něž bylo možno vyloudit jen jednotlivé tóny, buď krátce vyražené nebo protahované. Izraelské procesí v čele

s válečníky, kněžími a truhlou, sledovanou ostatním lidem, který po šest dní bude zachovávat hrobové mlčení, má sedmého dne obejít město sedmkrát. Jakmile zazní z beraního rohu dlouhý tón, bude to signál k ohlušujícímu válečnému křiku. Městské hradby se zhroutí a před každým se otevře přímá cesta do města, aniž kdo sáhl po zbraní.

⁶⁻¹¹Nyní se slova ujímá Jozue. Osloví nejprve *kněze*. Určí a rozdělí jejich funkce: jedni ponесou truhlu, jiných sedm ponесе před truhlou sedm polnic. Potom se Jozue obrací k lidu. Textu je ovšem možno rozumět i tak, že se Jozuovým jménem obracejí k lidu izraelské kněží. (Tak to předpokládá souhláskové znění i Septuaginta. Vokalizovaný text pokládá jednoznačně za mluvčího Jozua). Ozbrojencům, kteří v lidu zřejmě tvoří zvláštní skupinu, je vykázáno místo před truhlou smlouvy, a to před sedmi kněžími s polnicemi. Ostatní jsou za truhlou.

Pochod lidu se označuje slovesem *'-b-r* (= překročiti, ubíratí se; 6,7n), stejně jako přechod lidu přes Jordán (kap. 3n). V obou případech jde o překonání překážky na cestě k zemi zaslíbené, o přecházení smrti k životu.

Konečně dává Jozue pokyn k *prvému kolu*: truhla má poprvé obejít klatbě propadlé město. Mizejí kněží, ozbrojenci i lid a všichni se soustředějí na truhlu samotnou. V ní spatřoval lid trůn neviditelného, ale přítomného Hospodina. Sám Hospodin tedy obchází město, on sám je zbavuje ochrany jeriškých božstev, sám je dobývá a získává svému lidu.

¹²⁻¹⁴Podobně jako v Joz 3,1 i zde slyšíme, že Jozue 'povstal za jitra'. Tento údaj o ranním vstávání utazuje v hebrejštině také i zprávu o ranním *orákulu*, bez něhož by byl nemyslitelný nástup k tak závažné akci, stejně jako tomu bylo před přechodem Jordánu. Sám Hospodin musil udat vhodný okamžik. Obě události byly patrně kdysi připomínány společně v každoroční slavnosti pořádané ve svatyni v Gilgálu. Po šest dní obchází lid 'město'.

¹⁵⁻²⁰*Sedmého dne* vstane všichni lid již za rozbřesku, aby s vycházející jitřenkou přijal zvláštní ujištění o Boží přítomnosti a pomoci. Když obcházejí po sedmé, strhnou na zvláštní signál kněžských polnic ohlušující ryk. Ani nyní nedojde k bojové akci. Hradby padly a každý vystoupil do 'města' přímo proti místu, kde stál. Nad městem vyslovil Jozue klatbu. Všechno propadá smrti. Výjimku tvoří jen Rachab a její čeled, neboť tato nevěstka jednala jako žena víry, když ukryla zvědy (k. 2). Pro sebe slyší lid vážné varování. Každý se musí držet v kázni, aby přestoupením zákona o klatbě nepřivodil hrozný účinek klatby na celý izraelský tábor, jak to vskutku učinil Akán (k. 7). Jen stříbro a zlato, jejichž uplatnění bylo spíše v bohoslužbě než v denním životě, i náčiní — zřejmě kultické — ze železa a mědi, ujde zkáze, ale bude zbaveno své modlářské

funkce a shromážděno 'na poklad domu Hospodinova' (v. 24). Bude náležet a sloužit Hospodinu.

²¹⁻²⁵Zákon *klatby* byl neúprosný a krutý. Její pozitivní význam byl v tom, že nad lidskými hledisky vyhlašoval Boží autoritu a svatost a přísnými sankcemi chránil před pokušením modlářství. Démonie zla je tu viděna tak neodolatelná, že je třeba likvidovat i lidi, má-li být odstraněno zlo. Záchrana Rachaby a její čeledi však naznačuje možnost i jiného boje proti zlému; připojit se totiž bezvýhradně k Hospodinu a jeho lidu (Žd 11,31). Hospodin, Bůh zjevený v Kristu, chce, aby „všichni lidé spasení byli, a k známosti pravdy přišli“ (1Tim 2,4). To ovšem znamená zřítí se model a nesetrvávat v nepřátelství. Obětí a láskou přemáhá Bůh svět a s ním i temné mocnosti (Ko 2,14n). Máme-li přesto v bibli i obrazy tak nelítostné, jako je zničení Jericha, tedy proto, aby bylo každému jasno, že jsou jen dvě cesty, cesta života a cesta smrti (Dt 30,19).

Umístění *Rachaby* mimo tábor lze vysvětlit přísnými předpisy pro bojovníky svatých válek i pro lid posvěcený k slavnosti. Nesměli se kulticky znečistit ani blízkostí toho, co je pro ně *tabu*, a co by je učinilo nezpůsobilými k svatému boji i k bohoslužbě. A naopak i pro Rachabu a příslušníky její čeledi byla odloučenost nezbytná, protože nebyli kulticky čistí, aby se mohli odvážit vstoupit do blízkosti Hospodinovy.

²⁶Klatba vyslovená nad Jerichem se vztahovala i na *budoucí časy*. Každý, kdo se později pokusí je vybudovat, propadne prokletí. Stavba města nebude provázena božskou přízní. Nepomohou ani lidské oběti, položené do základů a pod bránu města. Jozue zavázal všichni lid přísahou. Té však nedbal Chiel Bét-elský, když zhruba o tři sta let později (v 9. stol.) položil do základů znovu budovaného Jericha svého nejstaršího a pod městskou bránu svého nejmladšího syna (1Kr 16,34). — Někteří vykladači chápou Jozuovu kletbu jinak: Ten, kdo se pokusí vystavět rozbořené a zpustlé Jericho, bude stížen trestem, nad nějž si Orientálci nedovedli představit strašnější: ztratí během budování města všechny své syny, od nejstaršího po nejmladšího.

²⁷Jericho je typem místa, které není schopno reformace (na rozdíl např. od Gibeónu, k. 9). Proto zanikne, a nikdo je nevzkřísí k někdejší slávě. V této své zatvrzelosti a zaslepenosti se přímo stalo *představitelem celého Kenaanu* a všeho kenaanského (sr vk 2,1). Jen Rachab tvoří výjimku na doklad, že i z Kenaanců budou spaseny 'ostatky' (stejně jako i z jiných nepřátel Izraelových, sr Am 9,12 Iz 19,23n aj.). Jericho leželo strategicky na takovém místě, že jeho pád nutně znamenal i pád ostatní země. A tu přineslo archeologické bádání překvapivé zjištění, že Jericho v době příchodu Izraelova (kol 1150) leželo v sutinách (sr Bič, Palestina II., 22; Noth, 138 p. 2). Proto Starý zákon nemluví o žádném boji a za-

chycuje celou událost jen v bohoslužebném rouše jako liturgický text ke každoroční oslavě vstupu na půdu zaslíbené země, kterou Hospodin předem svému lidu dal. Přípravy lidu v kap. 5 jsou pak také na místě jako přípravy kultické a ne bojové.

Získání Jericha přirozeně neznamená, že celá země padla Izraeli stejně do klína. Došlo nutně i k bojům, ale Izrael věděl, že zaslíbení, která Hospodin dal otcům, jsou věrná a naplní se, lhostejno kdy. Jozue se stal hrdinou, s jehož jménem je spjato celé obsazování Palestiny (viz Úvod). Zázračný přechod přes Jordán dosvědčil všemu lidu Jozuovo charismatické zmocnění (3,7 4,14). Pád nedobytného města hlásá Jozuovu vyvýšenost nejen Izraelcům, nýbrž i Kenaancům. Nejde však o zbožštění lidské postavy, ale o názorný doklad toho, co to znamená, když je s člověkem sám Hospodin (Ř 8,31).

g) Akánova krádež

7,1—26

Akán přestoupil příkaz o klatbě, uvrhl Izraele do nebezpečí a je potrestán.

7 ¹Izraelci se dopustili věrolomnosti při provádění klatby. Akán^a, syn Karmího syna Zabdího syna Zerachova z pokolení Judova, vzal z věci propadlých klatbě. Proto vzplanul Hospodin hněvem proti Izraelcům.

²Jozue vyslal muže z Jericha^b do Aje, které bylo u Bét-ávenu^c,^d na východ od Bét-elu^d, a řekl jim: „Jděte na výzvědy do té země^e!“ Muži tedy šli na výzvědy do Aje. ³Když se vrátili k Jozuovi, hlásili mu: „Není třeba, aby táhl všechen lid. Ať vytáhne jen dva nebo tři tisíce mužů a přepadnou Aj^f. Nezatěžuj tím všechen lid, vždyť jich je málo.“ ⁴I vydalo se tam z lidu na tři tisíce mužů, ale museli před ajskými muži utéci. ⁵Ajští z nich pobili asi třicet šest mužů. Pronásledovali je před branou^g až k lomům^g a na svahu je pobíjeli. Lid ztratil odvahu^h, rozplynula se jako voda. ⁶Tu roztrhl Jozue svůj plášť, padl tváří k zemi před^{ch} Hospodinovou truhlou^{ch}, ležel tak až do večera spolu s izraelskými staršími a házeli si prach na hlavy. ⁷Jozue lkal: „Ach, Panovníče Hospodine, proč jsiⁱ vlastně převedlⁱ tento lid přes Jordán? Chceš nás vydat do moci Emorejců, aby nás vyhubili? Kéž bychom byli raději zůstali na druhé straně Jordánu! ⁸Prosím, Panovníčeⁱ, co mám říci, když se Izrael obrátil

zády ke svým nepřátelům? ⁹Až to uslyší Kenaanci a všichni ostatní obyvatelé země, obklíčí nás a vyhladí naše jméno ze země. Co učiníš pak pro své veliké jméno?“

¹⁰Hospodin řekl Jozuovi: „Vstaň! Co je s tebou, že jsi padl na tvář? ¹¹Izrael^k zhřěšil. Přestoupili mou smlouvu, kterou jsem jim vydal. Vzali^l z věci propadlých klatbě, kradli, ¹zatajili to^l a uložili mezi své věci. ¹²Proto nemohou Izraelci obstát před svými nepřáteli; obrátí se ke svým nepřátelům zády, protože sami propadli klatbě. Nebudu už s vámi, jestliže ze svého středu nevymýtíte to, co propadlo klatbě. ¹³Vzhůru, posvět lid a vyzví jej: Posvěťte se na zítřek! Takto praví Hospodin, Bůh Izraele: Uprostřed tebe je něco, co propadlo klatbě, Izraeli^m! Nemůžeš obstát před svými nepřáteli, dokud to, co propadlo klatbě, neodstraníte ze svého středu. ¹⁴Ráno budete přistupovat po kmenech. Kmen, který bude Hospodinem označen, bude přistupovat po čeledích. Čeleď označená Hospodinem bude přistupovat po rodech. Rod označený Hospodinem bude přistupovat po osobách. ¹⁵Ten, kdo bude označen, ⁿže si přisvojil věc propadlou klatběⁿ, bude upálen se vším, co mu patří, protože přestoupil Hospodinovu smlouvu a dopustil se bezbožnosti^o v Izraeli.“

¹⁶I povstal Jozue za jitra^p a rozkázal Izraeli^q přistupovat po kmenech. Losem byl označen kmen Judův. ¹⁷Rozkázal, aby přistupovala judská čeleď. Označena byla zerachovská čeleď. Rozkázal, aby přistupovala zerachovská čeleď po mužích. Označen byl Zabdí. ¹⁸Pak rozkázal, aby přistupoval jeho rod po mužích. Označen byl Akán^a, syn Karmího syna Zabdího syna Zerachova z pokolení Judova. ¹⁹Tu vyzval Jozue Akána^a: „Synu^r, přiznej slávu Hospodinu, Bohu Izraele, a vzdej mu čest. Doznej se mi, cos učinil; nic přede mnou nezapírej!“ ²⁰Akán^a odpověděl Jozuovi: „Skutečně jsem zhřěšil proti Hospodinu, Bohu Izraele; to a to jsem učinil: ²¹Viděl jsem mezi kořistí jeden pěkný šineárský plášť, dvě stě šekelů stříbra a jeden zlatý jazyk^s o váze padesáti šekelů^t. Vzplanul jsem žádostí a vzal jsem si to. Je to ukryto v zemi^u uvnitř mého stanu a stříbro je vespod.“ ²²Jozue poslal posly, ti běželi do stanu; vskutku to bylo ukryto v jeho stanu a stříbro bylo vespod. ²³Vzali ty věci ze stanu, přinesli k Jozuovi a^v všem Izraelcům^v a před Hospodinem je hodili na zem. ²⁴Za účasti všeho Izraele^x vzal Jozue Akána^a, syna Zerachova, ^wi stříbro, plášť a zlatý jazyk^{sw}, i jeho syny a dcery, býky a osly, jeho brav i stan a všechno, co mu patřilo, a ubírali se s tím vzhůru do doliny Akór. ²⁵Jozue řekl: „Zkázu, kterou jsi uvalil na nás,

necht uvalí Hospodin v tento den na tebe.“ Všechn Izrael jej kamenoval; ^v když je uházeli kamením ^z, spálili je ^v. ²⁶ Navršili nad ním velkou mohylu z kamení. ^ž Je tam až dodnes ^ž. A Hospodin upustil od svého planoucího hněvu. Proto se jmenuje to místo Emek Akór (to je Dolina zkázy) až dodnes.

a:: Akár, O^B P; sr 1Pa 2,7 (též v. 18.19.20.24 22,20). — b × O'. — o:: Bét-elu, O^B. — d × O'. — e:: Aj, O^B. — f:: město, O^V (< *tr* místo *aj*, H.). — g × O'; :: až do jejich zničení, P T (< *ad hiššāberām* místo *ad ha-šebārtm*, H.). — h dosl. srdce. — ch-ch:: Hospodinem, O'. — i-1:: převedl služebníka svého, O' (< *gbqd* místo *-b-r inf hif*, H.). — j-1 × O' P. — k:: lid, O'. — l-1 × O'. — m × O' (a oslovení v pl). — n-n × O'. — o dosl. bláznovství. — p × O'. — q:: lidu, O'. — r × O'. — s tak H. i O'; :: prut, V ~ K (též v. 24). — t asi 3/4 kg. — u × O^B. — v-v:: starším izraelským, O'; × P. — w-w × O'; místo toho má O': a vyvedl ho do údolí Akór — x:: lidu, O^B. — y-y × O'. — z-z × P V. — ž-ž × O'.

(1) 6,18; Joz 22,20 1Pa 2,7; Dt 13,17n (= 16n K) (2) 1S 13,5 14,23 Oz 4,15 5,8 10,5 :Am 5,5; :Joz 2,1 (5) :Lv 26,17; :Joz 2,11 5,1 Iz 13,7 19,1 Ez 21,12 (= 7 K) Na 2,11 (= 10 K) (6) :Gn 37,34; :Nu 14,5 16,4; :Jb 2,12 (7) :Ex 5,22 32,11n (9) :Ex 32,12 Nu 14,13 (12) :Nu 14,42 Sd 2,14 (13) 3,5 (14) :1S 10,19; 1S 14,40-42 Jon 1,7 (15) Dt 13,17 (= 16 K); :Gn 34,7 Sd 20,6 (16) Joz 3,1 6,12 (17) Nu 26,20 (19) :1S 6,5 Mal 2,2 J 9,24 (20) :Nu 5,6n 21,7 Sd 10,10 1S 7,6 Da 9,4nn (24) Iz 65,10 Oz 2,17 (= 15 K) (25) :Dt 13,11 (= 10 K) 17,5; :2S 18,17 Pl 3,53

¹Pro společenství Božího lidu není většího nebezpečí než zneužití Božích věcí pro vlastní cíle. Tomuto pokušení propadl Akán, který si neprávem přivlastnil část kořisti, získané při obsazení Jericha a klatbou oddělené pro Hospodina (sr Joz 6,19.24). Čin Akánův je svatokrádeží (sr Sk 5,2). Byla porušena smlouva Hospodinova s lidem (7,11.15). Proto vzplane hněv Hospodinův proti celému Izraeli.

Hřích jednotlivce zasahuje celé společenství lidu Hospodinova (sr 1K 5,6 Ga 5,9). Individualismus, jak jej známe dnes, byl cizí člověku staré smlouvy. Boží lid je od počátku *jedno tělo*. Hřích a poklesky jednotlivce nejsou nikdy jeho soukromou záležitostí. To si má Izrael velmi dobře uvědomit hned na počátku svého pobytu v zaslíbené zemi. Země nebyla jeho, nýbrž Hospodinova, a svatý Bůh chce mít ve svaté zemi i svatý lid (Lv 19,2).

²⁻⁵Po Jerichu obrací Jozue pozornost k *Aji*, jehož poloha je určena nápadně podrobně: 'u Bét-ávenu' (Oz 4,15 : Am 5,5), 'na východ od Bét-elu' (Gn 12,8 1K 12,29). Obojí, Bét-áven i Bét-el, označuje totéž místo. Také Aj — podobně jako Jericho — představuje v podání knihy Jozue určitý typ. Na tomto příkladu se ukazuje, že o zaslíbenou zemi bylo třeba i bojovat. Nespadla Izraeli celá do klína jako Jericho.

Aj je archeology ztotožňováno s *et-Tell*, návrším vzdáleným asi 2,5 km východně od Bét-elu. Původní jméno tohoto města není známo; Aj není vlastním jménem, znamená 'Sutiny'. Vykopávky ukázaly, že město bylo zničeno již ve 3. tisíciletí př. Kr. a nebylo znovu vystavěno. Leželo tedy v sutinách plných tisíc let do příchodu Izraele. Později však bylo postaveno 2,5 km západněji Bét-el. Joz 7n nám vlastně vypravuje historii o dobytí Bét-elu (Bič, Palestina II., 13n; McCown, 216; Hertzberg, 51.60).

Izrael rozradostněný úspěchem nad Jerichem zapomněl, že konečné vítězství nezáleží na síle člověka, nýbrž na moci Boží (Ž 20,8 44,7n Iz 31,1—3). Kde lid neposlouchá Hospodina a spoléhá sám na sebe, tam nutně prohraje i s protivníkem daleko slabším, než je sám. Hrstka obyvatel Aje přemohla mnohem silnějšího Izraele a dokonce si dovolila podniknout úspěšný výpad do nekrytého terénu před bránu.

Překvapuje nepoměr mezi 3000 útočníky s 36 padlými. Druhý údaj lze pokládat za reálný (sr Sd 20,39). Naproti tomu u prvního je nejisté, zda se původně skutečně mluvilo o tisících (jako i často jinde ve SZ; sr vk 4,10-13). Jestliže proti Aji nastoupili muži tří rodů a padlo jich 36, byla to velká pohroma. *Tisíce* se snad dostaly do představ o válkách Izraele až z překladu septuagintního a ze snahy pozdější doby události dávné minulosti náležitě zvětšit. Orientálec ani dnes ještě nedává číselné údaje na vážky, jde-li o vyšší čísla. Navíc může v tomto případě spolurozhodovat i snaha vyprávěče, dát vyniknout svévolnému postupu Izraele, který se spoléhá na sebe (je jich hodně), ne na Hospodina (:: Sd 7,2), který ve v. 2-5 vůbec není jmenován.

⁶⁻⁹Hrůza z nečekané porážky zachvátila celý Izrael. Jozue spolu se staršími podstupují tvrdé pokání. Nešlo jen o těch 36 padlých, nýbrž o otázku, zda nebude zmařen Boží plán s Izraelem v kenaanské zemi. Proto tak veliký nářek Jozuův a modlitebný zápas, který se pohybuje na samých hranicích zoufalství.

Obyvatelé, od nichž Izrael zakusil první hořkou porážku, jsou *Emorejci*. Na tomto místě jsou pod jménem Emorejců míněni obyvatelé hor (Aj leželo v horách), zatímco jméno Kenaanci je širším označením domorodého obyvatelstva vůbec, zvláště z měst v nížinách. Starý zákon užívá obou těchto označení jednak všeobecně jako názvu pro předizraelské obyvatelstvo, jednak pro jeho náboženskou kvalifikaci v protějšku k Izraeli (sr Bič, Palestina I., 57nn). Jozue se obává, že bude Izrael tímto národy vyhlazen, a sám že bude i zneuctěno jméno Hospodinovo. Porážka lidu se dotýká samotného Boha. Bůh, který dopustil porážku svého lidu, byl by viděn očima orientálního člověka jako zbavený moci a síly (sr Nu 14,15n Dt 9,28).

¹⁰⁻¹⁵Hospodinova odpověď je stručná a pádná: „Vstaň! Izrael zhrěšil.“ Jozuovy obavy nechává bez povšimnutí. Izrael porušil smlouvu. Přestoupil příkaz Hospodinův, přivlastnil si něco z toho, co propadlo klatbě a bylo tedy zasvěceno Hospodinu. Pro člověka to bylo *nedotknou-*

telně. Kdo se provinil při něčem, co bylo pod klatbou, sám propadl klatbě. To musí nyní zaměstnávat Jozua i celého Izraele. Má-li Hospodin obnovit přerušovaný svazek se svým lidem a znovu jej chránit, musí být narušený řád obnoven. Co propadlo klatbě, bude vskutku oddáno klatbě a viník odstraněn ze společenství svého lidu. Měl být upálen se vším, co měl, s živým i mrtvým majetkem. Bylo to radikální odstranění zla.

Viníka odhalí *Boží soud*. Zde bude proveden posvátným losováním. Lid musel být 'posvěcen', tj. musel dodržet předepsanou kultickou čistou (dodržovat půst, rituálně se omývat, zdržet se pohlavního styku atd.). Přesný popis posvátného losování není znám. Konávalo se skrze *'urim a tumim*, posvátné losy, které na dané otázky odpovídaly buď ano nebo ne (Ex 28,30 1S 28,6), a náleželo do kompetence kněží. Výsledek losování byl pokládán za hlas Hospodinův (sr 1S 10,20—24).

¹⁶⁻²² Viníka označeného losem výzývá Jozue, aby vzdal Hospodinu 'slávu a čest' a vyznal svou vinu. Oslovením 'synu' mu připomíná odpovědnou příslušnost k obecnosti, na které svou vinou uvalil Boží hněv. Akán nezapírá, že zhřešil. Jeho slova „To a to jsem učinil“ přecházejí vše nepodstatné a obrací pozornost k jádru věci. Přivlastněné předměty dokládají, že jeho vina nespočívá v zjištěné žádostivosti a touze po hmotném zajištění. Plášť, sám o sobě drahocenný a skvostný, jak ukazuje hebrejské označení (*'adərət*), je blíže popsán jako 'šineárský'. Není to určení módního směru. Slovo Šineár bylo starým výrazem pro Babylónii a v bibli se ho užívá k vyjádření babylónské náboženské a duchovní sféry (Gn 11,2 Da 1,2 Za 5,11). Lze tedy soudit, že 'šineárský plášť' byl součástí oděvu, užívaného při *věštecko-magické* praxi. Neobvyklé je i označení zcizeného zlatého předmětu: 'jazyk'. Podle váhy (50 šekelů = asi 3/4 kg) šlo o nevelký předmět. I tu lze mít za to, že sloužil k věštecko-magickým úkonům. Snad měl nahrazovat nebo zastupovat božská ústa při udílení orákula.

Akán přestupuje nejen zákaz o nezczitelnosti klatých věcí, ale také zákaz zavádění pohanských praktik. Jeho provinění je o to horší, že nese v sobě *nebezpečí svodu* pro celé izraelské společenství. Je těžkým porušením Boží smlouvy, kterou Izrael stojí a padá.

²³⁻²⁶ Nalezené a donesené věci jsou nejprve symbolickým aktem, 'pohozením před Hospodinem', vráceny tomu, komu patří, Hospodinu, a pak jsou zničeny. Akán a celá jeho rodina jsou *ukamenováni* — tak býval v Izraeli běžně prováděn trest smrti — a navíc jsou jejich těla ještě *spálena*, což byl nejpřísnější trest. Byl-li původně stanoven jenom trest upálením (v. 15 sr Dt 13,17 [= 16 K]), není třeba v tom vidět rozpor s konečným provedením rozsudku. Co propadlo klatbě, obětuje se Hospodinu jako celopal, jako oběť, která má být celá spálena, z níž nic nemá

zůstat zachováno — a na obětišti se nahromadí kamení. Mohyla připomíná hrob a smrt a tím zůstává pro budoucí pokolení vážnou výstrahou.

Nám se jeví postup vůči rodině viníkově tvrdý, až nespravedlivý. Ve starém Izraeli však byla rodina tak stmelěným společenstvím, že nebylo ani myslitelné, aby s ní jednotlivec neměl na všem spolučast. Vina jednoho šířila nákazu na všechny, kteří s ním bydlili pod stejnou střechou (sr Ex 20,5). Měla-li být nákaza odstraněna, bylo třeba radikálně zničit vše, co s ní přišlo jakkoli do styku. Později i Izrael upustil od svého *kolektivního* pojetí viny a trestu (sr Dt 24,16 Jr 31,29n Ez 18,2nn.20), když se novým způsobem života v Kenaanu staré pokrevní a duchovní svazky značně uvolnily.

h) Dobyť města Aj

8,1—35

Izrael se dostává s domorodci do válečného konfliktu a vítězí. Jozue staví Hospodinu oltář a předkládá lidu Hospodinův zákon.

8 ¹ Potom řekl Hospodin Jozuovi: „Neboj se a neděs! Vezmi s sebou všechny lid schopný boje a vytáhni proti Aji. Hleď, vydal jsem ti do moci ajského krále ^a i jeho lid, jeho město ^a i jeho zemi. ² Naložíš s Ajem a jeho králem, jako jsi naložil s Jerichem a jeho králem. Avšak kořist a dobytek si necháte jako lup. Postav proti němu zálohy za městem.“ ³ Jozue a všechny lid schopný boje vytáhli proti Aji. Jozue vybral třicet tisíc mužů, udatých bohatýrů, a v noci je rozmístil. ⁴ Vydal jim rozkaz: „^b Dejte pozor^b: Položte se ^c proti městu^c do zálohy za městem. Od města se příliš nevzdalujte. Buďte všichni v pohotovosti! ⁵ Já a všechny lid, který bude se mnou, se k městu přiblížíme. Jakmile oni vyrazí proti nám jako předtím, dáme se před nimi na útěk. ⁶ Ať za námi vyrazí; odlákáme je od města, neboť si řeknou: Utíkají před námi jako předtím. ^a Proto se dáme před nimi na útěk^d. ⁷ Tu vyskočíte ze zálohy a město obsadíte; ^e Hospodin, váš Bůh, vám je vydal do rukou. ⁸ Když se města zmocníte, zapálíte je^e. Tak učiníte podle slova Hospodinova^f. Dejte pozor! To je můj rozkaz.“ ⁹ Jozue je tedy rozmístil a oni odtáhli do zálohy a usadili se mezi Bét-elem a Ajem, západně Aje^g. ^h Jozue pak strávil tuto noc uprostřed lidu^h.

¹⁰ I povstal Jozue za jitra a vykonal přehlídku lidu. Pak táhl

s izraelskými staršími v čele lidu na Aj. ¹¹S ním vytáhl všechny lid schopný boje. Postupovali a došli až naproti městu^{oh}. ¹²Utábořili se na sever od Aje. Mezi nimi a Ajem bylo údolíⁱ. ^{12j}Jozue vybral asi pět tisíc mužů a postavil je do^j zálohy^k mezi Bét-elem a Ajem^k, západně od města^l. ^{13m}Lid, celý tábor, zaujal postavení severně od města a zadní voj západně od města. Jozue odešel té noci doprostřed doliny^{nm}. ¹⁴Když to zpozoroval ajský král, on i všichni jeho lid, ^omuži města^o, rychle se připravili^p a vyrazili^p do boje^{qr} proti Izraeli v určený čas^r poblíž pustiny^q. Nevěděl však, že proti němu za městem jsou zálohy. ¹⁵Když se Jozue a všichni Izrael měli s nimi střetnout, dali se na útěk^s směrem k poušti. ¹⁶Tu byl přivolán všechny lid, který byl v městě^s, aby je pronásledoval^s. Pronásledovali Jozua^t a dali se od města odlákat. ¹⁷V Aji, ^utotiž v Bét-elu^u, nezůstal nikdo, kdo by nevyrazil za Izraelem. Nechali město otevřené a pronásledovali Izraele.

¹⁸Tu řekl Hospodin Jozuovi: „Pozvedni oštěp, který držíš v ruce, směrem k Aji^v, neboť jsem je vydal do tvé moci.“ Jozue pozvedl oštěp, který držel v ruce, směrem k městu. ¹⁹Jakmile pozvedl ruku, zálohy se vyřítily ze svého postavení, přihnaly se, vpadly do města, dobyly je a ihned město zapálily.

²⁰Muži^w z Aje se ohlédli a spatřili, jak z města vystupuje k nebi kouř. Nemohli však utéci ani sem ani tam, ^xneboť i lid, který prchal do pouště, se obrátil proti pronásledovatelům^x.

²¹Když totiž Jozue a všichni Izrael viděli, že záloha dobyla město a že z města vystupuje kouř, obrátili se a pobíjeli muže z Aje.

²²A ti z města jim vyrazili vstříc, takže^y byli sevřeni Izraelem^y z jedné i druhé strany. Izraelci je pobíjeli, nikdo nevyvázl ani neunikl. ²³Ale ajského krále chytili živého a přivedli ho k Jozuovi.

²⁴Izrael povraždil úplně všechny obyvatele Aje na poli, v poušti, kam je pronásledovali. ^zVšichni do jednoho padli ostrým mečem^z. Pak se^z celý Izrael^z vrátil do Aje a vybil je ostrým mečem.

²⁵Všech mužů i žen, kteří toho dne padli, bylo dvanáct tisíc; padli všichni muži^w z Aje. ^{26a}Ale Jozue nespustil ruku s pozvednutým oštěpem dříve, dokud nebyli všichni obyvatele Aje vyhubeni jako klatí^á.

²⁷Jen dobytek a kořist z města si Izrael nechal jako lup podle slova Hospodinova, které přikázal Jozuovi. ²⁸Jozue vypálil Aj^{aa} a učinil je provždy rumišťem; je zpustošené až dodnes.

²⁹Ajského krále dal pověsit na kůl, kde byl až do večera. Když slunce zapadalo, rozkázal Jozue, aby sňali jeho mrtvé tělo s kůlu. Pohodili je^{bb} ke vchodu do městské brány^{bb} a navršili nad ním velikou hromadu kamení, která tam je až dodnes.

^{30cc}Tedy vystavěl Jozue oltář Hospodinu, Bohu Izraelovu, na hoře Ébal, ³¹jak Izraelcům přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, tak jak je napsáno v knize Mojžíšova zákona: oltář z neotesaného kamení, neopracovaného železem. Na něm přinesli^{dd} Hospodinu oběti zápalné a obětovali^{dd} oběti pokojné. ³²Tam napsal v přítomnosti Izraelců na kamenech opis Mojžíšova zákona, napsaného Mojžíšem. ³³Všechen Izrael se svými staršími, správci a soudci stál po obou stranách truhly proti^{ee} lévíjským kněžím^{ee}, kteří nosili truhlu Hospodinovy smlouvy, hosté i domáci, polovina směrem k hoře Gerizim a druhá polovina směrem k hoře Ébal, jak kdysi přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, aby dávali požehnání izraelskému lidu. ³⁴Potom předčítal všechna slova Zákona, požehnání i zlořečení, přesně jak to je zapsáno v knize Zákona. ³⁵Nebylo jediného slova přikázaného Mojžíšem, které by Jozue nepřečetl před celým shromážděním Izraele, též^{ff} před ženami a dětmi i před těmi, kdo žili mezi nimi jako hosté.

a-a × O'. — b-b × O' V. — c-c × O' V. — d-d × O'; + a oni (nás) budou pronásledovat, V (v. 7). — e-e × O'. — f-f: tohoto, O'; ~ V. — s města, P (<'ir místo 'aj, H.). — h-h × O'. — oh + od východu, O'. — i-i × O'. — j-j × O'. — k-k × O'. — lAj, T (<'aj místo 'ir, H.). — m-m × O'. — n:: lidu, P (sr v. 9; <'am místo 'emgg, H.). — o-o × O'. — p.p:: sg, O' V. — q-q × O'. — r-r × V. — s-s × O'. — š tak ketib:: v Aj, qeré. — t:: Izraelce, O' ~ V. — u-u × O'; v městě Aj a Bét-elu, V. — v městu, O'; městu Aj, V. — w:: obyvatelé, O' (v. 20.25). — x-x × O'. — y-y do vřavy, O'. — z-z:: až do konce, O'. — ž-ž:: Jozue, O'. — á-á × O'. — aa město, O' V. — bb-bb:: do jámy, O'. — cc v. 30-35 za 9,2, O'B. — dd,dd:: sg, O' V. — ee-ee kněžím a levitům, O' P.; kněží, V. — ff + před muži, O'.

(2) Dt 20,14 :: Joz 6,21 (6) 7,5 (10) 6,12 7,16 (14) :Sd 20,34 (18) v. 26 :Ex 17,8-15 2Kr 13,14-19 (20) :Sd 20,40 (22) :Dt 7,2; :Ex 14,28 (26) :Ex 17,11n (29) Dt 21,22n :Joz 10,27; :7,26 (30) Dt 27,4-7 (31) Ex 20,24n (32) 27,2n.8; :Ex 24,4 (33) Dt 31,9.25n; Dt 11,29 27,12n (34) Dt 31,11 :Neh 8,2n 13,1 (35) Dt 28 30,19; Dt 31,12

¹⁻⁹Po vykonaném soudu nad Akánem táhne lid na přímý Boží rozkaz (:7,2—5) znovu proti Aji. Tentokrát jde do boje se zaslíbením, že sám Hospodin dobude město, jehož úděl bude stejný jako úděl Jericha. Přece však je tu rozdíl: získané bohatství města nepropadá klatbě, nýbrž je dáno lidu jako válečná kořist (sr Dt 2,34n 3,6n 7,2n 20,14 Joz 11,14 ::Dt 13,16n [= 15n K]). Tento rozdíl není v textu vysvětlen. Je možné, že na kořist v Jerichu se máme dívat jako na 'prvotiny', které náležely Hospodinu. Jericho také symbolizovalo celý Kanaan, a tu si měl lid uvědomit, že země je Hospodinova, lidu jen svěřená do

peče. Aj naproti tomu — podobně jako ostatní města — představuje konkrétní úsek této země, který má lid dobývat a budoucně obhospodařovat. Proto si smí ponechat jako dar od Hospodina vše, čeho ke každodennímu životu bude potřebovat.

Plán dobytí Aje se uskutečňuje na Hospodinův příkaz. Nerozhodne chrabrost lidu, nýbrž *úradek Boží*. Nepřítel je ztracen už předem. Opmenutí bezpečnostních opatření z jeho strany při pronásledování Izraele na předstíraném útěku umožní Izraeli vniknout do města bez boje. Zálohy se ukryly mezi Bét-elem a Ajem, západně od města. Podle v. 3 jde zřejmě o elitní oddíly, 'udatné bohatýry'. K jejich počtu srovnej druhý exkurs k vk 7,2—5. Jozue zůstal přes noc u hlavního voje, snad při obřadech pokání, až do jitrního ujištění, že Bůh je usmířen a že je tedy příhodný čas táhnout proti městu a odlákat nepřítel z města.

¹⁰⁻¹⁷Zrána izraelské vojsko vedené Jozuem přitáhlo od severu k městu. Zaujalo *bojové postavení* a utábořilo se na okraji malého údolí, zatímco zálohy byly ukryty západně od města. Tam je obránci nemohli spatřit, tím spíše že byli soustředěni na pohyb přibližujícího se izraelského vojska. Textu v dnešní jeho podobě lze rozumět jen tak, že Jozue umísťuje západně od Aje ještě druhou zálohu. To by však znamenalo, že tam první zálaha strávila celý den v nečinnosti. Je pravděpodobnější, že tu máme zachovaný zbytek dvou verzí, které se v Izraeli vyprávěly. S nimi souvisí i nové nocování Jozuovo, tentokrát v 'dolině' (v. 13 : 9). Septuaginta vypouští oba údaje o nocování a syrská Pešitto čte ve v. 13 'lid' (H. 'am) místo 'dolina' (H. 'emq), na doklad, že už staří překladatelé tu měli své rozpaky.

Nečekaná zmínka o *Bét-elu* ve v. 17 byla rovněž vykladačům kamenem úrazu od nejstarších dob. Septuaginta ji prostě vypouští a Vulgáta čte „v městě Aj a Bét-elu“, nedbajíc toho, že to nedává přijatelný smysl. Teprve novodobé archeologické objevy záhadu vysvětlily (viz první exkurs k vk 7,2—5). Biblické podání v hebrejském znění správně zachovalo vzpomínku, že šlo původně o akci namířenou proti Bét-elu, z něhož, přesněji z jehož svatyně, zbyly jen sutiny (H. 'aj, užito vždy se členem, tedy pojímáno jako jméno obecné, ne vlastní). Také Joz 16,1 ještě dobře ví, že od Jericha vedla cesta do Bét-elu.

Samostatná tradice v Sd 1,23-25 je vítaným doplňkem k Joz 8. Zdá se totiž, že dobytí vlastního města nestálo nijak v popředí zprávy v knize Jozue, k tomu došlo až později akci Josefovců. Záleželo především na zničení *svatyní*. Tím byli domorodci zbaveni pomoci svých božstev a Izrael uvarován pokušením těchto božstvům sloužit. Shrnuto: dobývání Aje znamenalo dobývání a dobytí bét-elské svatyně. Tím se i vysvětlí kolísání tradice, která ustavičně střídala a zaměňovala jméno Aj (*hã-'aj*) a výraz město ('*ir*), jako by nevěděla nebo si už nebyla jista, jak to doopravdy bylo.

¹⁸⁻²⁹Podrobný popis dalšího průběhu událostí má zde a na obdobných místech zvláštní význam. Má jím být zdůrazněno, že to Hospodin jedná a bojuje skrze svůj lid. Když Jozue *pozvedá oštěp* proti městu, manifestuje tím, že spolu s izraelským vojskem bojuje proti Aji sám Hospodin. Oštěp, namířený proti městu, je obdobou Mojžíšovy hole, vztažené nad mořem (Ex 14,16 sr 15,12) nebo proti Amálekovi (Ex 17,9 až 12). Izrael je přitom ovšem přímým účastníkem a vykonavatelem Hospodinovy vůle, nikoli pouhým divákem. Zmocňuje se však Aje mocí Boží, nikoli důmyslnou strategií nebo vojenskou převahou.

Pečlivé vylíčení, jak byl vykonán *ortel* nad Ajem a všim jeho obyvatelstvem (které se zde ukáže četnější, než jak se zdálo Izraelcům na počátku, sr. 7,3), připomíná naprostou zkázu města. Jeho král, podle staroorientálních představ postava božského charakteru, je pověšen na kůl. Byl to obyčej běžný v tehdejší době (sr 10,26 2S 4,12). Podle ustanovení zákona byla mrtvola králova sňata s dřeva při západu slunce (sr Dt 21,22n).

³⁰⁻³⁵Podle vyprávění, které předchází i následuje, táboří Izrael v *gilgálské oblasti*, kterou nedovedeme s určitostí určit (sr vk 4,15—24 exkurs). Odtud podnikl výpad do oblasti bét-elské (Aj). Nyní se s ním pojednou setkáváme v oblasti šekemské, vzdálené vzdušnou linií od Bét-elu přibližně 35 km severně.

Oddíl není na svém místě zaznamenán omylem, nýbrž zcela záměrně z theologických důvodů. Dobytím Aje se Izraelci dostali do *středu země*. Nyní se už budou rozmisťovat. Naplňuje se při nich zaslíbení dané Hospodinem praotcům, Abrahamovi (Gn 15,18 17,8) a Jákobovi (Gn 46,4). Ve chvíli, kdy pevně stanuli v zemi, učiní totéž, co učinili oba praotci, Abraham a Jákob, po svém příchodu do země: obnoví smlouvu s Hospodinem. Učiní tak na stejném místě: u Šekemu (Gn 12,6n 35,4). Tak je to také předepsáno Mojžíšovým zákonem (Dt 27,12n). Ébal a Gerizim je dvojice hor, která se vypíná nad *Šekemem*.

Nařízení, že oltář má být postaven na *Ébalu*, odpovídá přesně údajům z Dt 27,4. Tam však čtou Samaritáni ve svém kánonu: „na hoře Gerizim“. Je známo, že Samaritáni si nejednou upravili biblický text podle svých potřeb (sr Bič, Palestina III., 168n), a tedy i zde mohli přemístit oltář na horu, kterou uctívali jako posvátnou. Badatelé však nevyklučují ani obrácený postup, že totiž Židé právě z odporu k Samaritánům zaměnili Gerizim Ébalem (Hertzberg, 61).

K slavnosti je postaven zvláštní *oltář* z neopracovaných balvanů. Není dobře známo, proč se železo nemělo kamenů dotknout. Podle některých vykladačů by se osekáváním kamene vypudilo božstvo, které v něm sídlí, podle jiných kov poskvrňuje a člověk nemá vylepšovat dílo Stvořitelovo. V každém případě jde o obyčej velmi starý (sr Ex 20,25

Dt 27,5n 1Kr 18,31n též 1S 14,33.35), čímž je doloženo i stáří jozuovského textu. Také přinesené oběti odpovídají předpisu z Dt 27,6n (sr Ex 20,24).

Důležitým dalším činem je pořízení 'opisu *Zákona*', při němž je výslovně zdůrazněno, že jde o 'zákon Mojžíšův'. Tím pochopitelně nemohou být míněna všechna zákonná ustanovení knih Mojžíšových. Nejspíše to byla jen slova Desatera (Ex 20,2—17 Dt 5,6—21), která ještě i dnes čteme nad vchodem do synagog nebo i uvnitř. Na jaké kameny byla napsána, není v textu vysvětleno. Podle Dt 27,2 byly obileny vápnem, aby písmo lépe vyniklo (tamtéž v. 8).

Teprve po těchto přípravách mohou začít vlastní *bohoslužby*. Je příznačné, jak se stále znovu v knize Jozue zdůrazňuje právě tato stránka. Čtenáři má být jasné, že obsazování zaslíbené země není aktem lidské svévole a bezohledné agrese, nýbrž že za ní stojí sám svrchovaný Hospodin. Uskutečňuje tu svoje záměry s lidem, který si vyvolil, a od svého lidu žádá především věrnou oddanost a naprostou poslušnost. Bohoslužba, ne válečné operace, stojí v popředí.

Slavnosti obnovení smlouvy byli přítomni vedle hodnostářů shromážděných kolem truhly Hospodinovy také „*hosté i domácí*“. Z tohoto rozlišení vysvítá, že se v podání zachovalo povědomí o dvojí složce, která vytvořila společenství Izraele. Vedle těch, kteří vešli do země pod vedením Jozuovým, byli ti, kteří přišli do země již dříve a k Jozuovu lidu se přidali. Můžeme tu odkázat na čeled Rachabinu (6,17.25) i na obyvatelstvo Gibeónu (k. 9) a v této souvislosti také na Šekemany. Tato oblast nebyla za Jozua dobývána, a přece od počátku byla izraelská (sr též 24,1.25).

i) Smlouva s Gibeónany

9,1—27

Izrael s domorodci vyjednává a přijímá je do svého svazku, aby vykonávali pomocné práce při Hospodinově oltáři.

9 ¹Když se o tom doslechli všichni králové^a, kteří byli z této strany Jordánu, v pohoří i v přímořské nížině a na celém pobřeží Velikého moře směrem k Libanónu, totiž král chetejský, emorejský^b, kenaanský, perizejský, chivijský a jebúsejský, ²shromáždili se, aby jednomyslně bojovali proti Jozuovi a Izraeli.^c

³I obyvatelé Gibeónu se doslechli, jak Jozue^d naložil s Jerichem a Ajem. ⁴Vymyslili si tedy také lest, že půjdou a budou

se vydávat za posly. Vložili na osly vetché pytle a zpuchřelé, popraskané a svazované vinné měchy, ⁵na nohou měli vetché spravované střevíce a na sobě odřené pláště. I všechn chléb, jímž se zásobili, byl vyschlý a rozdrobený. ⁶Tak přišli k Jozuovi do tábora v Gilgálu a řekli jemu i mužům izraelským: „Přišli jsme z daleké země. Uzavřete s námi smlouvu!“ ⁷Ale Izraelští muži Chivijců^e odpověděli: „Možná, že sídlíte mezi námi; jakpak můžeme s vámi uzavřít smlouvu?“ ⁸Řekli nato Jozuovi: „Jsem tvoji otroci.“ Jozue se jich otázal: „Kdo jste a odkud přicházíte?“ ⁹Odpověděli mu: „Z velmi daleké země přišli tvoji otroci za věhlasem Hospodina, tvého Boha. Slyšeli jsme zprávy o něm, co všechno učinil v Egyptě, ¹⁰a jak naložil s dvěma emorejskými králi v Zajordání, s chešbónským králem Sichonem a s bášanským králem Ógem z Aštarótu^f. ¹¹Naši stařešinové a všichni obyvatelé naší země nás vybidli: „Vezměte si s sebou zásoby na cestu, jděte jim vstříc a řekněte jim: Jsme vaši otroci. Uzavřete s námi smlouvu. ¹²Toto je náš chléb. Byl ještě horký, když jsme se jím zásobili při odchodu^g z našich domů^g, abychom šli k vám. A teď se podívejte: je vyschlý a rozdrobený. ¹³A tyto vinné měchy byly nové, když jsme je plnili. Podívejte se, jak popraskaly. A ^htoto jsou^h naše pláště a střevíce; zvetšely, protože cesta byla velmi daleká.“ ¹⁴Mužiⁱ izraelské si tedy vzali z jejich zásob. Na Hospodinův výrok^j se nezeptali. ¹⁵Jozue přistoupil na mír a uzavřel s nimi smlouvu, že je nechá naživu. Předáci izraelské pospolitosti jim to potvrdili přísahou.

¹⁶Když uplynuly tři dny po tom, co s nimi uzavřeli smlouvu, doslechli se, že jsou z jejich blízkosti a že sídlí mezi nimi. ¹⁷Izraelci totiž táhli dál a přišli^k třetího dne^k do jejich měst. Byla to města Gibeón, Kefira, Beerót a Kirjat-jearim. ¹⁸Ale Izraelci je nepobili, poněvadž se jim předáci izraelské pospolitosti zavázali přísahou při Hospodinu, Bohu Izraelově. Proto reptala celá pospolitost proti předákům ¹⁹a všichni předáci vysvětlovali celé pospolitosti: „My jsme jim přísahali při Hospodinu, Bohu Izraelově, takže se jich nyní nemůžeme dotknout. ²⁰To s nimi učiníme, že je necháme naživu, aby na nás nedolehlo rozlícení Hospodinovo pro přísahu, kterou jsme se jim zavázali.“ ²¹Jim pak předáci řekli^l: „Ať zůstanou naživu, ale budou stípat dříví a čerpat vodu pro celou pospolitost.“^m Tak k nim mluvili předáci. ²²Potom si je zavolal Jozue a promluvil k nim: „Proč jste násⁿ obelstili? Tvrdili jste: Jsme velmi daleko od vás^o, a zatím sídlíte mezi námi! ²³Buďte zato prokleti. ^pNepřestanete být otroky^p.

Budete^a štípat dříví^r a čerpat vodu^r pro dům^s mého Boha.“
²⁴Odpověděli Jozuovi: „Tvým otrokům bylo oznámeno, co Hospodin, tvůj Bůh, přikázal svému služebníkovi Mojžíšovi, že vám dá celou zemi a že před vámi vyhladí všechny její obyvatele. Velmi jsme se před vámi báli o svůj život. Proto jsme to udělali. ²⁵Ted jsme v tvé^t moci. Nalož^t s námi, jak uznáš^t za dobré a správné.“
²⁶I naložil^t s nimi tak, že je vyprostil z rukou Izraelců, takže je nezabili. ²⁷Ale onoho dne jim Jozue uložil, aby štípali dříví a čerpali vodu pro pospolitost a pro Hospodinův^u oltář, a to až dodnes, na místě, které vyvolí^v.

^a + emorejší, O'. — ^b + girgašijský, O'. — ^c O'B přemístuje 8,30-35 za 9,2. — ^d:: Hospodin, O'B. — ^eH. sg; :: Chórijci, O'. — ^f + a v Edrei, O' (sr 12,4 Dt 1,4). — ^g-^g × O'. — ^h-^h × O' V. — ⁱ:: předáci, O'; × V. — ^jdosl. ústa; × O'. — ^k-^k × O'. — ^l-^l × O' V. — ^m + a stali se drvoštěpy a vodonoši Hospodinova shromáždění až podnes, P. — ⁿ:: mne, O'. — ^o:: tebe, O'. — ^p-^pdosl. nebude z vás vyfát (= vyhlazen) otrok; × otrok, V. — ^q:: sg, O' P V. — ^r-^r × O'. — ^s:: mne a, O'. — ^t:: pl, O'. — ^u:: Boží, O'; + proto se stali obyvatelé gibeónští drvoštěpy a vodonoši Božího oltáře až podnes, O'B. — ^v + Hospodin, O' P V.

(1):Sd 1,9; Dt 7,1 (3) 10,2 :2S 21,1n 1Kr 3,4n 9,2; Joz 6,20n; 8,26.28 (7) 11,19; :Ex 23,32 Dt 7,2 Sd 2,2 (9) :Dt 20,15; :Joz 2,10 (10) Nu 21,21-35 Dt 1,4 (14) ::Nu 27,21 (15) ::2S 21,2 (21) :Dt 29,10 (= 11 K) (24) :Dt 7,1n (27) :Dt 12,5; 1Pa 21,29 2Pa 1,3

¹ⁿPověst o mohutném nástupu Izraele do zaslíbené země mobilizuje všechno pohanské obyvatelstvo. Proto se *celý Kanaan* staví na odpor, aby společným a soustředěným úsilím zabránil v cestě Božímu lidu. Shromážděná moc, reprezentovaná koalici domorodých králů, je namířena proti Jozuovi a Izraeli, a tím i proti samotnému Hospodinu. Zdálo by se, že situace je kritická, ne-li přímo beznadějná. Ale právě zde následuje v textu zpráva o Gibeónech, kteří se dobrovolně bez boje poddávají Izraelovi. Je to další typický příklad, jak se Izrael stával pánem zaslíbené země: Jericho padlo už dříve bez jeho přičinění, Aj dobyl bojem, Gibeón s ním uzavírá smlouvu.

³⁻¹⁵V sebezáchovné snaze zadržet vítězný postup Izraelců, vytvořilo šest kenaanských králů společný *válečný svaz* (chybějí jen Girgašijci, sr 3,10, které však Septuaginta doplňuje). Gibeónech volí jinou cestu. Drtivá porážka Egypta i zajordánských králů je varovně poučila, že odpor proti Hospodinu a jeho vyvolenému lidu je předem zlomen (sr Ž 2,1—4).

Není jisto, kde přesně staré *Gibeón* leželo. Nejčastěji se ztotožňuje s dnešní vesnicí ed-Džib, severovýchodně Jeruzaléma (Hertzbergs pouka-

zem zvláště na vykopávky J. B. Pritcharda). Šlo o významnou kenaanskou svatyni, kterou později převzal Izrael (1Pa 16,39); zde postavil 'stánek Hospodinův' (1Pa 21,29 2Pa 1,3) a tam šel i Šalomoun po své korunovací poklonit se Hospodinu, protože „ta výsost zajisté byla největší“ (1Kr 3,4n).

Gibeónech hledají *možnost soužití* s Izraelem. Izrael se ovšem nesměl žádným způsobem bratřit s Kenaanci. Jakožto modloslužebníci pro něj totiž znamenali ustavičný svod. Proto je měl pokládat za propadlé Hospodinově klatbě (Dt 7,1—5). Jen jako národ, který nesídlil v Kanaanu, se mohli Gibeónech dovolávat možnosti oboustranné smlouvy a dohody (sr Dt 20,10—18). Tak aspoň zní ustanovení zákona. Kdy vzniklo, nedá se přesně určit. Tolik však víme, že obsazování země probíhalo jinak. Samo biblické podání, které bylo sepsáno až mnohem později, ví, že původní domorodci žili nerušeně mezi Izraelem dál (sr 15,63 16,10 17,12 aj.), a to nejen ti, kteří se k němu připojili jako Rachabina čeled (6,25). Mnozí z nich byli vskutku později Izraelovi osidlem (Sd 3,1—7).

Kenaanská fronta^a nebyla nikdy jednotná přes všechny dočasné kalice, které byly časem pro Izraele i velmi nebezpečné. Akce Gibeónech je toho dokladem. Přitom nejde o akci jednoho města, nýbrž *svazu čtyř měst*, jimž stál Gibeón v čele: Gibeónu, Kefiry, Beerótu a Kirjat-jearimu (v. 17). Tento 'svaz' se uchyluje 'také' ke lsti. Jako by slůvkem 'také' mělo být jejich jednání omluveno. Což nejednal i Izrael lstivě v boji s Ajem? Poslové gibeónského čtyřměstí předstírají, že přicházejí zdaleka. Předkládají i doklady toho a jednají s Jozuem a izraelskými předáky o přijetí do společenství Izraele. Nežádají si výsad, sami se nazývají Jozuovými otroky. Jozue s nimi uzavře *mírovou smlouvu* a izraelsští předáci jí zpečetí slavnostní přísahou. Ta je stvrzena společným jídlem, když 'izraelscí muži' či podle Septuaginty 'předáci' pojedí z chleba, který poslové s sebou přinesli. Tím je spojenectví a obecenství zpečetěno.

¹⁶⁻²⁷Zakrátko je však 'lest' prohlédnuta. Izraelci trpce litují, že své velkodušné chování nepostavili pod kontrolu Božího zjevení, že se skrze orákulum neotázali dříve Hospodina. Přísahu nelze zrušit (Ž 15,4), protože se děla ve jménu Hospodinově. Gibeónech stojí nyní pod Boží ochranou. Přesto bude na nich lpět *pečet kletby*: stanou se otroky (sr Gn 9,25—27), a to otroky svatyně — propadnou Hospodinu. Kanaan je prostě Hospodinův a z jeho obyvatel se nikdo z Boží ruky nevykme. Budou jako pomocný kiltický personál zásobovat svatyni dřevem a vodou. Není řečeno, o kterou svatyni jde. Zřejmě to nebyla jen svatyně v Gilgálu, kde je příběh umístěn, protože sloveso 'vyvolí' (v. 27) ukazuje jednoznačně do budoucnosti, stejně jako dovětek „až dodnes“. Lze myslet i na službu Gibeónech přímo na jejich 'výsosti', kterou Izrael

převzal (např. 1Kr 3,4n). Ale je nutno také připustit, že se později tato slova vztahovala na jeruzalémský chrám, ve kterém sz písemnosti byly sbírány a kde dostaly i svou konečnou podobu. Pečeť kletby je zároveň pečetí milosti: Gibeónané mohou žít ve společenství vyvoleného lidu a mohou se podílet na jeho bohoslužbě. O tom svědčí i skutečnost, že ještě v době Nehemjášově jsou jejich jména vypočítávána mezi navrátilci z Babylóna (Neh 7,25).

Pozoruhodnou vzpomínku zachovala 2S 21,1nn. Slysíme, že král Saul v jakémsi zápalu pro věc Hospodinovu způsobil v Gibeónu *krveprolití*. Ve falešné horlivosti chtěl napravit to, co pokládal za těžké opominutí Izraelovo v minulosti, že totiž Gibeónané nebyli vyhlazeni. Nedbal, že tím svévolně zasahuje do Hospodinových práv, protože se přísahou předáků izraelských stali Gibeónané jeho chráněnci. Jeho čin měl za následek, že jeho vlastní rod byl vyhuben.

Smyslem vyprávění Joz 9 je prostá myšlenka: Při tažení za Boží věc se každá nedbalost vymstí. Avšak sebeosudnější omyl nemá osudné moci tam, kde i klikatými, omylnými lidskými cestami prosazuje Hospodin svá dalekosáhlá zaslíbení. Hořkost, která proniká tímto vyprávěním, obráží nedobré zkušenosti v soužití Izraele s domorodým obyvatelstvem. Mnohdy vznikal nezdravý a zhoubný *synkretismus*, proti němuž tak tvrdě bojovali proroci. Místo aby Izrael pozvedal domorodce k Hospodinovi, klesal na jejich úroveň a otročil Baalovi (Oz 4,11nn a často). Na druhé straně se lze těžko ztotožnit s označením akce Gibeónanů za pouhou 'lest' či 'chytráctví' (K). Je to preventivní ochrana před případnou 'lstí' Božího lidu. Tito pohané vyznali svůj úžas nad mocí Hospodinovou a byli ochotni kvůli společenství s Izraelem stanout na nejnižším společenském stupni. Jejich 'lest' je projevem rodící se víry v Boží moc a důvěry v jeho milosrdenství.

j) Úspěchy na jihu

10,1—43

Pět emorejských králů táhne proti Gibeónu, ale je Jozuem poraženo. Izrael obsazuje jih Kenaanu.

10 ¹Adonisedek^a, král jeruzalémský, se doslechl, že Jozue do- byl Aj a zničil je jako klaté — jako naložil s Jerichem a s jeho králem, tak naložil s Ajem a s jeho králem — a že obyvatelé Gi- beónu uzavřeli s^b Izraelem mír^c a jsou nyní mezi nimi^c. ²Tu se velmi báli^d, neboť^e Gibeón bylo veliké město jako^f jedno z měst

královských; ³bylo větší než Aj^g a všichni jeho muži byli boha- týři. ³Proto poslal Adonisedek^a, král jeruzalémský, vzkaz cheb- rónskému králi Hóhamovi, jarmútskému králi Pirámovi, lakiš- skému králi Jafiovi a eglónskému králi Debírovi: ⁴„Přítáhněte mi na pomoc, ať porazíme Gibeón, neboť uzavřelo mír s Jozuem a Izraelci!“ ⁵Pět emorejských^h králů se tedy^{oh} vydalo společně na pochod^{oh}, král jeruzalémský, chebrónský, jarmútský, lakiš- ský, eglónský, každý se svým vojskem. Oblehli Gibeón a zahájili proti němu boj. ⁶Gibeónští mužiⁱ poslali k Jozuovi do tábora v Gilgálu s prosbou: „Nenechávej své otroky na holičkách! Po- spěš rychle k nám a zachraň nás. Pomoz nám, neboť se proti nám srotili všichni emorejští králové, kteří sídlí v pohorí.“ ⁷I vytáhl Jozue z Gilgálu a s ním všechen lid schopný boje, sami udatní bohatýři.

⁸Tu řekl Hospodin Jozuovi: „Neboj se jich, neboť jsem ti je vydal do rukou. Žádný z nich před tebou^j neobstojí.“ ⁹Jozue táhl celou noc z Gilgálu a náhle je přepadl. ¹⁰A Hospodin je ohromil hrůzou z Izraele. Připravil^k jim zdrcující porážku u Gi- beónu. Pronásledoval^l je směrem k bét-chorónskému^m svahu a pobíjel^l je až do Azeky a Makedy. ¹¹Když utíkali před Izraelem a byli na úbočí u Bét-chorónu^m, vrhal na ně Hospodin s nebe balvany až do Azeky; ⁿtak umíraliⁿ. Těch, kteří zemřeli po ka- menném krupobití, bylo více než těch, které Izraelci pobili mečem.

¹²Tehdy mluvil Jozue k Hospodinovi, v den, kdy Hospodin^o vydal Emorejce Izraelcům^p. Volal^r ^qpřed očima Izraele^q:

„Stůj zticha, slunce, v Gibeónu, měsíci, v údolí Ajálón!“

¹³A slunce stálo zticha i měsíc stál,

dokud lid nevykonal pomstu nad svými nepřáteli.*)

⁸Což to není zapsáno v knize Přímého^{ts}? Slunce stálo v polovině nebes a nepospíchalo k západu po celý den. ¹⁴Nikdy předtím ani potom nebylo dne, jako byl onen, aby Hospodin^u tak vyslyšel něčí hlas, neboť Hospodin bojoval za Izraele. ¹⁵Pak se Jozue spolu s celým Izraelem vrátili do gilgálského^v tábora.

¹⁶Těch pět králů však se dalo na útěk a skrylo se v jeskyni u Makedy. ¹⁷Bylo to oznámeno Jozuovi: „Našli jsme pět králů, ukrytých v jeskyni u Makedy.“ ¹⁸Jozue řekl: „Přivalte balvany ke vchodu do jeskyně a postavte k ní několik mužů, aby krále stře-

*) nebo: dokud nevykonal ^tpomstu nad ^spronárodem svých nepřátel^s.

žili. ¹⁹Vy však neustávejte a pronásledujte své nepřátele, předpadněte jejich zadní voj, nedovolte jim vejít do jejich měst, neboť Hospodin, váš Bůh, vám je vydal do rukou.“ ²⁰Jozue s Izraelci dovršil převelikou, zdrcující porážku nepřátel. Rozdrtil je. Ti, kteří z nich přece jen vyvázli, stáhli se do opevněných měst. ²¹Všechn lid se vrátil pokojně k Jozuovi do tábora^w u Makedy. Nikdo se neodvážil ani jazykem se otřít o Izraelce. ²²Pak rozkázal Jozue: „Uvolněte vchod do jeskyně a přiveďte ke mně z jeskyně těch pět králů!“ ²³Učinili tak a^x přivedli k němu^x z jeskyně těch pět králů: krále jeruzalémského, chebrónského, jarmútského, lakišského a eglónského. ²⁴Když k němu^v tyto krále^v přivedli, svolal Jozue^z všechny izraelské muže a^z rozkázal velitelům bojovníků, kteří s ním táhli: „Přistupte a stoupněte svýma nohama na šíje těchto králů!“ Přistoupili a stoupli svýma nohama na jejich šíje. ²⁵Řekl jim také Jozue: „Nebojte se a neděste se, vzchopte se a buďte odvážní, neboť právě tak naloží Hospodin se všemi vašimi nepřáteli, proti nimž vy bojujete!“ ²⁶Potom je Jozue dal pobít a usmrtit^z a pověsit na pěti kůlech. Zůstali viset na kůlech až do večera. ²⁷Při západu slunce vydal Jozue rozkaz, aby je sňali s kůlů a hodili do jeskyně, kde se skrývali. Ke vchodu do jeskyně navršili balvany, které tam jsou až dodnes.

²⁸ Onoho dne dobyl Jozue Makedu a vybil ji ostřím meče⁴ⁱ s jejím králem^{4a}. Vyhubil obyvatele^{aa} jako klaté i vše živé v ní; nenechal nikoho vyvážnout. Naložil s králem Makedy, jako naložil s jerišským králem.

²⁹Potom táhl Jozue spolu s celým Izraelem z Makedy do Libny a bojoval s Libnou. ³⁰I ji a jejího krále vydal Hospodin Izraeli do rukou. Vybil ji ostřím meče i vše živé v ní; nenechal nikoho vyvážnout. Naložil s jejím králem, jako naložil s jerišským králem.

³¹Potom táhl Jozue spolu s celým Izraelem z Libny do Lakiše, oblehl jej a bojoval proti němu. ³²I vydal Hospodin Lakiš Izraeli do rukou. Druhého dne jej dobyl, vybil jej ostřím meče^{bb} i vše živé v něm^{bb}, stejně jako naložil s Libnem.

³³Tehdy přitáhl gezerský král Horám na pomoc Lakiši. Ale Jozue pobil jej i jeho lid; nenechal nikoho vyvážnout.

³⁴Potom táhl Jozue spolu s celým Izraelem z Lakiše do Eglónu. Oblehli jej a bojovali proti němu. ³⁵Dobyli jej onoho dne a vybili jej ostřím meče; vše živé v něm^{oo} onoho dne^{oo} vyhubil jako klaté, stejně jako naložil s Lakišem.

³⁶Potom přitáhl Jozue spolu s celým Izraelem z Eglónu do Chebrónu a bojovali proti němu. ³⁷dd Dobyli jej^{dd} a vybili jej ostřím meče, ^{ee}jeho krále, všechna jeho města^{ee} i vše živé v něm; nenechal nikoho vyvážnout, stejně jako naložil s Eglónem. Město a vše živé v něm vyhubil jako klaté.

³⁸Potom se obrátil Jozue spolu s celým Izraelem do Debíru a bojoval proti němu. ³⁹Dobyl jej a vybil jej ostřím meče, jeho krále i všechna jeho města, a vyhubili jako klaté vše živé v něm, nenechal nikoho vyvážnout. Jako naložil s Chebrónem⁴, tak naložil s Debírem a jeho králem, ^{gg}jako naložil i s Libnou a jejím králem^{gg}.

⁴⁰Tak pobil Jozue celou zemi, pohoří i Negeb, přímořskou nížinu i srázy, a všechny jejich krále. Nenechal nikoho vyvážnout. Vše, co dýchalo, vyhubil jako klaté, jak přikázal Hospodin, Bůh Izraelův. ⁴¹hh Jozue je pobil^{hh} od Kádeš-barnéy až ke Gáze, i celou zemi Gošen až po Gibeón. ⁴²Všechny ty krále a jejich zemi dobyl Jozue jedním rázem, neboť Hospodin, Bůh Izraelův, bojoval za Izraele. ⁴³ii Pak se navrátil Jozue spolu s celým Izraelem do gilgálského táboraⁱⁱ.

*:: Adoníbezek, O' (též v. 3 sr Sd 1,5-7). — b + Jozuem a, O'. — c-o × O'. — d:: sg, P V. — e + věděl, že, O'. — f × V. — g-g × O'. — h:: jebú-sejských, O'. — oh-oh do sl. sebralo (× O') a vystoupilo. — i obyvatele, O'. — j:: vámi, O'. — k:: pl, P T; + Hospodin, O'. — l:: pl, O' P T. — m:: Óronin (též v. 11 < Chórónajim), O'B. — n-n × O'. — o Bůh, O'; × V. — p + když je zničil v Gibeónu a oni byli zničeni + q-q, O'. — r + Jozue, O' P. — ř + Hospodin, O'; lid, V. — s-s nepřáteli jejich, O' T W; ...svými, V. — š-š × O'. — t spravedlivých, V. — u Bůh, O'. — v-v × O'. — w × O'. — x-x, x × O'. — y-ye, O'. — z-z × P. — ž × O'. — á-á × O'. — aa × O' P W; je (= město), T L. — bb-bb:: a vydal je (= město) klatbě, O'. — cc-cc × O' P V. — dd-dd × O'. — ee-ee × O'. — ff + a jeho králem O'B. — gg-gg × O'B. — hh-hh × O'B V. — ii-ii × O' P.

(1) :k. 6 8 9 (2) :Dt 11,25 (5) :Gn 14,8n (8) :11,6 Sd 4,14 (10) :Sd 4,15 1S 7,10; Iz 28,21 (11) 16,3,5 1Kr 9,17 1Pa 7,24; :Ex 9,22-25 Jb 38,22n Ž 18,13n Iz 30,30 Zj 16,21 (13) Abk 3,11 :2Kr 20,10n Iz 38,8; 2S 1,18 (14) v. 42 :Ex 14,25 (15) 9,6 10,43 (21) :Ex 11,7 (24) :Ž 110,1 (25) Dt 31,6-8; Dt 3,21 7,19 (27) Dt 21,23 :Joz 8,29 (28) 6,21 (33) :Sd 1,29 (36) :14,13n 15,13n Sd 1,10 (38) :15,15n Sd 1,11 (40) :Sd 1,9; Dt 20,16-18 :Joz 11,11,14 (41) 11,16 (42) v. 14 Dt 1,30 (43) v. 15

Zatímco se předcházející kapitoly soustřeďují na tři typické příklady, jak se Izrael různým způsobem ujímal vlastnictví v zaslíbené zemi, 10. kap. shrnuje události časově značně rozložené a líčí *dobyti jihu* zaslí-

bené země jako jednolitou akci. V závěru této kapitoly je dobytí celé země vylíčeno jako dílo Jozuovo a celého Izraele. Vlastním vítězem však je Hospodin, který „bojoval za Izraele“ (v. 14,42). Četné nářky na klatbu mají rovněž zdůraznit, že Hospodin si tuto zemi posvětil sám pro sebe.

¹⁻⁷Proti postupu Izraele se staví koalice pěti kenaanských králů, vedených jeruzalémským *Adonisedekem*. Města Jarmút, Lakiš a Eglón ležela pravděpodobně na západním úbočí judského středohoří, Chebrón v horách na jih od Jeruzaléma. Zastupují symbolicky celý jih Palestiny.

Akce Adonisedekova je namířena proti Gibeónu, jenž svým mírovým jednáním s Izraelem porušil svazek měst a vážně ohrozil jednotu Kenaanu. Za tuto zradu má být město potrestáno. Gibeónané se v nouzi obracejí o pomoc k Jozuovi, který jim ochranu neodepře, protože nemůže porušit smlouvu.

⁸⁻¹¹Ujištěn Boží pomoci (sr též 8,1), táhne Jozue a všichni Izrael celou noc z Gilgálu emorejským králům vsťíc a překvapí je náhlým útokem. Boj je předem rozhodnut mocí Hospodinovou (sr Ex 14,14 Dt 1,30 Sd 4,15). Uvedl v paniku kenaanské krále a na zmatené nepřátelské vojsko seslal z nebe *'kamenné krupobití'*. Snad šlo o přirozený přírodní úkaz, ale víra Izraelova viděla v této události bezprostřední zásah Boží. Nepřátelé se dají na útěk a prchají nejprve k severozápadu směrem na Bét-chorón a odtamtud pak k jihu. Vyprávění o padajících balvanech připomíná obdobnou pomoc shůry v Sd 5,20.

¹²⁻¹⁵Izraeli přijde však pomoc ještě z jiné strany. *Slunce i měsíc* se zastaví, aby nepřátelé byli rozdraceni. Tento známý *'zázrak'* je tvrdým oříškem pro vykladače a odrazovým můstkem pro posměvače. Bylo to hrubé neporozumění biblické zvěsti, když středověká církev právě z tohoto odstavce odvozovala přírodovědecký geocentrický názor, že slunce obíhá kolem země. Verše 12n jsou převzaty z prastarého nedochovaného eposu, který je nazýván *'Knihou Přímého'* (ještě 2S 1,18). Končí sdělením o dokonané pomstě nad nepřáteli. Tu vykoná podle Septuaginty Hospodin, podle Vulgáty lid, nazývaný zde hebrejsky *gój* = pronárod (sr Ex 19,6), pakliže se tímto označením původně nemínil *'pronárod'* nepřítel (tak O').

Co se stalo se sluncem a měsícem? Klíčem k pochopení zvěsti bude patrně sloveso *d-m-m* (= zticha stát), které např. v ugaritštině znamená *'mlčet'* (KB), jinde: *'jevit se bezmocným, nečinným, nehybným'*. Podle toho by byl důraz na tom, že slunce — a obdobně i měsíc — ochromeno, znehybněno *umlkne*. Pro pohany, uctívající nebeská tělesa jako božstva a závislé na jejich znameních, to znamená pohromu. Když božstvo neodpovídá, jsou i jeho ctitelé bezmocní. Izrael naproti tomu

má důvod jásat nad mocí Hospodinovou, který pohanská božstva umlčel a jejich vyznavače tím vydal do rukou svého lidu. Gibeón a Ajalón byly zřejmě kdysi významné svatyně slunečního, případně měsíčního kultu.

¹⁶⁻²⁷Kenaanští mocnáři se po porážce od Izraele ukrývají v *jeskyni u Makedy*. Podle církevního otce Eusebia ležela někde na jihozápadě v Judstvu. Jejich útěk je motivován nejen strachem z lidí, nýbrž především hrůzou před mocí a soudem Hospodinovým (Iz 2,19—21 sr Oz 10,8 L 23,30 Zj 6,16). Před Božím soudem však nelze uniknout (Ž 139,7—12). Po skončení boje, kdy se nikdo neodvážil pronést kletbu proti Izraelcům (v. 21) — tak velký byl strach nepřítel a jejich hrůza před Hospodinem —, dá Jozue vyvést krále z jeskyně. Aktem, v Orientě obvyklým, totiž vložím nohy nebo stoupnutím na šiji nepřítel, je manifestováno vítězství Izraelovo, a tím v prvé řadě Hospodinovo, nad reprezentanty kenaanského pohanství. Následuje zpráva o jejich popravě: byli pověšeni na kůly (sr 8,29). Mrtvoly byly večer sňaty s kůlů podle ustanovení zákona (Dt 21,23) a vhozeny do jeskyně, před níž byla nakupena kamenná mohyla. Patrně bylo možno spatřit navršené kamení u makedské jeskyně ještě za dnů vypravěčových jako vztyčený prst, varující před vzbouřením proti Hospodinu.

²⁸⁻³⁹Ve stejné době, kdy bylo popraveno pět králů, dobyl Jozue *Makedu* a prohlásil vše, co ve městě žilo, včetně krále, za proklaté, propadlé smrti a zkáze.

Krok za krokem postupují nyní izraelská vojska a pohanské pevnosti padají. Po zničení Makedy vstupují Izraelci do *Libna*. Polohu tohoto starého města neznáme. Bylo patrně jako Makeda někde v přímořské rovině (sr 15,33.41n) a stalo se později útočiským městem (21,13).

Dalším městem, na úbočí vysočiny, bylo *Lakiš* (sr 15,39). Roboám je po rozdělení království na severní a jižní dal opevnit (2Pa 11,9). Za krále Ezechiáše dobyl město assyrský král Senacherib (2Kr 18,13n). Prorok Micheáš obviňuje Lakiš, že dalo podnět k hříchu dcery Sijónské (1,13). V sutinách této pevnosti, která později byla zničena Babylóny, se zachovaly tzv. lakišské dopisy, poskytující velmi cenný pohled na poměry v Judstvu krátce před babylónským zjetím (sr Bič, Palestina III., 284—297).

Gezerský král Horám nepatřil ke koalici pěti kenaanských králů, ale rozpoznal vážnost situace. Izraelcům se podařilo rozbít koalici a dobytí dvě města. Spěchá proto Lakiši na pomoc. Jeho čin je však poznamenán vzbouřením proti rozhodnutí Hospodinovu a nemůže tedy končit jinak než naprostým nezdarem.

Eglón už svým jménem napovídá, že to byla pohanská svatyně (H. *'eglón* = býček, sr 1Kr 12,28n); už proto bylo nutno nad ní vyslovit

klatbu, aby se nestala Izraelovi svodem. Eglón se v pozdější tradici už nevyskytuje. Její jméno se však jako osobní jméno vrací u moábského krále, z jehož moci vysvobodí Izraele soudce Ehúd (Sd 3,15nn).

Mezi posledními městy, která padají pod náporom Izraelců, jsou kenaanská města *Chebrón* a *Debír*. Tu vrcholí dobývání jižní části zaslíbené země. Ještě jednou, a to podrobněji, se vypravuje v knize Jozue o dobytí obou (15,13—19 sr Sd 1,10—15.20). Debír bylo asi významným střediskem kraje, přesto že jeho lokalizace dosud není možná. V překladu znamená jeho jméno 'velesvatyně, nejsvětější' (ve v. 3 se vyskytuje jako osobní jméno!). Jeho původní název Kirjat-sefer (15,15) je označuje za 'město knihy'. Pro Izraele ovšem mělo daleko větší význam dobytí Chebrónu, města, jež mělo prastarou předizraelskou tradici (je známé už z doby hyksótské kolem r. 1700 př. Kr.). Hrál však především významnou úlohu v příbězích praotců Izraele (Gn 13,18 23,2 35,27 37,14). V pozdější době bylo přiděleno kněžím a vybráno za jedno ze šesti útočištných měst (Joz 20,7 1Pa 6,42 [= 57 K]). David tam byl prohlášen za krále a sídlil zde sedm a půl roku (2S 2,1—4 5,5). V tom, že ovládl Chebrón, směli Izraelci vidět potvrzení toho, že jim Hospodin umožňuje navázat na praoteckou tradici včetně zaslíbení, která jim byla dána. Zároveň v tom byla ovšem i výzva k věrnosti odkazu Abrahamovu, Izákovu a Jákobovu.

^{40–43}Zpráva o izraelském nástupu proti jihu zaslíbené země je uzavřena *sumářem*. Dalo by se poukázat na některé nedůslednosti podání. Koalici pěti králů tvořili mj. králové jeruzalémský a jarmútský (v. 3), ale později na místo jejich měst nastupují Libna a Debír (v. 29n.38n). Nebo se uvádí ležení Jozuovo v Gilgálu (v. 15.43), ale též v Makedě (v. 21). Je to zřejmě důsledek toho, že tu byla zpracována různá dílčí vyprávění v jeden souvislý celek. Jozue je přitom ústřední postavou a Izrael je při všech akcích přítomen celý, neboť svou smlouvu učinil Hospodin s celým Izraelem a zemi zaslíbil všem. O průběhu akcí se některé další podrobnosti dozvídáme z jiných souvislostí (sr Joz 15,13 až 19 Sd 1,10—15.20).

Všechna opevněná města, svatyně i pohanští králové padli. Zástupně je jmenováno jen *pět měst* (Libna, Lakíš, Eglón, Chebrón a Debír) a navíc Makeda. Žádné spříseženstvo, žádné 'svaté' spolky ani žádné sebevětší mocná ujednání neobstojí proti jedinému, svatému Pánu. Hovoří se zde mnoho o válce, prolévání krve a násilí. Za hrubým násilím, válkami a prolitou krví je zasuta hlubší zvěst, na níž Písmu v první řadě záleží: Hospodin Bůh i v těchto tvrdých podmínkách bojuje za svůj lid. Cesta Božího lidu do země zaslíbené nebyla samoučelná. Nebyl to triumf lidského násilí, despotické moci a síly, ale oslava Boží moci a věrnosti.

k) Úspěchy na severu

11,1—15

Koalice severních králů je poražena u Merómu. Izrael obsazuje sever Kenaanu.

11 ¹Když se o tom doslechl chasórský král Jabin, poslal k ma-dónskému^a králi Jóbábovi, ke králi šimrónskému^b, ke králi akšáfskému^c ²a k jiným králům na severu^d v pohoří, v jordan-ském úvalu jižně od Kinarótu, v přímořské nížině i v dórské pahorkatině na západě. ³^dKenaanci byli na východě i na západě, Emorejci, Chetejci^e, Perizejci a Jebúsejci v pohoří, Chivijci^f pod Chermónem v zemi Mispá. ⁴Ti všichni vytáhli se svými vojsky, ⁵lid početný^g jako písek na mořském břehu, a velmi mnoho koní a vozů. ⁵Všichni tito králové se spojili, přitáhli a společně se utábořili u vod Merómu^a, aby bojovali s Izraelem.

⁶Tu řekl Hospodin Jozuovi: „Neboj se jich, neboť já je zítra v tuto dobu vydám Izraelovi všechny už zabité; jejich koně ochromíš a jejich vozy spálíš v ohni.“ ⁷A tak Jozue a všechen lid schopný boje na ně nečekaně přitáhli k vodám Merómu^a a přepadli je. ⁸A Hospodin je dal v ruce Izraelovy. Pobíjeli je a pronásledovali až k velikému Sidónu, k Misrefót-majim^h a na východě k planině Mispé^{ch}; pobíjeli je, že z nich nezůstalⁱ nikdo, kdo by vyvázl. ⁹Jozue pak s nimi naložil, jak mu řekl Hospodin: jejich koně ochromil a jejich vozy spálil v ohni.

¹⁰V téže době se Jozue obrátil a dobyl Chasór a jeho krále ¹zabil mečem^j; Chasór bylo totiž dříve hlavou všech těchto království. ¹¹Všechno živé v něm vybil^k ostrím meče^l a vyhubili jako klaté^l. Nic, co dýchalo, nezůstalo naživu. A Chasór Jozue vypálil^m ohněm. ¹²Též všechna města těchto králů; všechny jejich krále Jozue polapil a pobil ostrím meče. ⁿVyhubil je jako klaté,ⁿ jak přikázal služebník Hospodinův Mojžíš. ¹³Avšak z měst, postavených na pahorcích, Izrael nevypálil žádné. Jozue^o vypálil jenom Chasór. ¹⁴Všechnu kořist^p z těch měst^p a dobytek^q si Izraelci nechali jako lup. Zato každého člověka zabili ostrím meče, až všechny vyhladili. Neponechali nic, co dýchalo. ¹⁵Jak přikázal Hospodin svému služebníkovi Mojžíšovi, tak Mojžíš přikázal Jozuovi a tak Jozue učinil. Nevynechal nic ze všeho toho, co přikázal Hospodin Mojžíšovi^r.

^a:: Marrón, O^B P (též v. 5.7!). — ^b:: Symoón, O^B. — ^cAzif, O^B; Achif, O^A. — ^e:: při velikém Sidónu, O¹. — ^dO¹ navazuje na v. 2: ke Kenaancům atd. — ^eChivijcům, O^B. — ^fChetejcům, O^B. — ^{g-g} × O¹. — ^h:: Maserón, O^B. — ^{ch}:: Massóch, O^B. — ⁱtak O¹ (nif'al : hif'il, H. = 10,28.30.33.37.39.40). — ^{j-j} × O¹. — ^k:: sg, O^A P V. — ^{l-l} × P. — ^m:: pl, O¹. — ⁿ⁻ⁿ × P. — ^o:: Izrael, O^B. — ^{p-p}z něho, O¹. — ^q × O¹. — ^{r-r}:: jemu Mojžíš, O^B.

(1) Sd 4,2 (2) Nu 34,11 Dt 3,17; Sd 1,27 (3) Dt 7,1 (4) Ex 14,9 (6) :10,8; 2S 8,4 1Pa 18,4 :Gn 49,6; :Ž 46,10; Ž 20,8 (8) 13,6 (11) 10,40 :Dt 20,16 (12) :Nu 33,51n (14) Dt 20,12-18

¹⁻⁵Po dobytí jižní Palestiny se těžiště bojů skokem přesunuje na sever a také tentokrát je obsazení celého území vylíčeno jako jednotná mohutná akce. Proti Izraelcům se staví koalice vedená králem Jabínem. Totéž jméno se ještě jednou objeví v knize Soudců (4,2) na doklad toho, jak Jabín žil ve vzpomínkách Izraele jako zavilý nepřítel. Sídelním městem tohoto krále bylo Chasór, jihozápadně od jezera Chule. Už ve 2. tisíciletí př. Kr. mělo význačné postavení. Ostatní jmenovaná města ležela jistě poblíž; u některých nedovedeme určit jejich polohu. Do stejných míst nás vede bitva popsaná Sd 4n; snad tu je dokonce nějaká vnitřní spojitost.

Početná nepřátelská vojska jsou vyzbrojena válečnou technikou na tehdejší dobu moderní: *válečnou vozbu*. Izraelcům se staví do cesty protivník, jehož zbroj připomíná vojsko egyptské (Ex 14,9), a on sám představuje stejnou hrozbu. Navíc je zdůrazněna jeho početní převaha jednak výčtem krajů, jednak výčtem kmenů, které se srotily proti Izraeli. Jsou-li jmenováni mezi nimi i Jebúsejci, obyvatelé Jeruzaléma, je to dokladem toho, že výčet je stereotypní bez ohledu na konkrétní situaci.

Jako místo srážky se uvádějí *'vody Merómu'*, ztotožňované s dnešním vádí Meron, velmi bohatým na vodu, rozprostírajícím se asi 20 km severozápadně od severního cípu Genezaretského (Kineretského či Kinarótského) jezera, 15 km jihozápadně od Chasóru, kde před několika lety prováděl stát Izrael velmi úspěšné archeologické výkopy.

⁶⁻⁹I před touto bitvou dává Hospodin Jozuovi ujištění, že stojí na jeho straně. Kenaanci jsou poraženi a rozprášeni a Izraelci je *pronásledují* na sever k foinickému přístavu Sidónu, kamsi k Misrefót-majim (o nich je řeč ještě v 13,6, ale my o nich nic nevíme), a pak i někam na východ k planině Mispé. Izrael, který si ostatní válečnou kořist mezi sebe směl rozdělit, ničí na Boží příkaz koně a vozy. Ne proto, aby už nemohly sloužit bojům (sr Ž 46,10). Jestliže Jozue a později i David ochromují koně (sr 2S 8,4) a ještě i Jóšijáš je hubí (2Kr 23,11), učinili to proto, že koně a vozy měly své důležité místo v slunečním kultu, tedy v pohanství. Pro Izraele se mohly stát velikým svodem, kdyby jich chtěl

užít pro svoje cíle. Spoléhat se na *koně a vozy* znamená nevěřit Hospodinu (sr Ž 20,8 Iz 30,16; Ž 76,7 Oz 1,7 Am 2,15). V odmítnutí cizích zbraní je vyznavačský čin Izraele. Chce spoléhat cele na Boží zaslíbení. V tom je síla církve vždycky.

¹⁰⁻¹⁵Z měst, která Jozue dobyl a jako klatá vypálil, je výslovně uvedeno jenom *Chasór*. Bylo sídelním městem vůdce a iniciátora války proti Božímu lidu. I nedávné archeologické vykopávky prokázaly, že šlo o město mimořádných rozměrů a velmi pevné. Patrně ovládalo širé okolí. Okolní města zdaleka nedosahovala významu Chasóru, takže nejsou jmenována. Zdá se, že nebyla vypálena. Z oddílu Sd 1,33 se dozvídáme, že domorodé obyvatelstvo zůstalo ve svých městech a Izrael žil mezi ním. Jde o tytéž končiny jako Joz 11,10—15. Hovoří-li se zde — na rozdíl od Sd 1 — o pobití všeho obyvatelstva, lze to přičíst na vrub tendence vylíčit události zkratkovitě, jako by se celé území stalo izraelským v údobí jediné generace.

1) Celkový přehled

11,16—12,24

Závěrečné sdělení o obsazení celé země a výčet poražených králů.

¹⁶Jozue zabral celou tu zemi; pohoří i celý Negeb, celou zemi Gošen, přímořskou nížinu i jordánský úval čili izraelské pohoří i přilehlou přímořskou nížinu, ¹⁷od Lysé hory zvedající se k Seiru až k Baal-gádu na libanónské planině pod horou Chermónem. Všechny jejich krále zajal, zbil a usmrtil. ¹⁸Dlouhá léta vedl Jozue boje se všemi těmito králi. ¹⁹Nebylo města, jež by ^as Izraelci uzavřelo mír, kromě Chivijců, sídlících v Gibeónu^a. ^bVšechno zabrali bojem^b. ²⁰To sám Hospodin zatvrdil jejich srdce, že se dali do boje s Izraelem, aby je vyhubil jako klaté a neslitoval se nad nimi, nýbrž aby je zahladil, jak přikázal Hospodin Mojžíšovi.

²¹Toho času přitáhl Jozue a vyhladil Anákovce z pohoří, z Chebrónu, z Debíru, z Anábu a z celého judského pohoří i z celého pohoří izraelského; Jozue vyhubil je i jejich města jako klaté. ²²V zemi Izraelců nezanechal žádné Anákovce. Jen v Gáze, v Gátu a v Ašdódu nějací zůstali. ²³Přesně jak Hospodin řekl Mojžíšovi, tak zabral Jozue celou zemi a dal ji Izraelovi za dědictví, podle toho, jak byli rozdělení na kmeny. A země žila v míru bez válek.

12 ¹Toto pak jsou králové té země, které Izraelci pobili a jejichž zemi obsadili za Jordánem k východu slunce, od potoka Arnónu až k hoře Chermónu a celý jordánský úval k východu: ²Sichon, emorejský král, který sídlil v Chešbónu a panoval od Aróeru na břehu potoka Arnón, totiž od středu potočního údolí přes polovici Gileádu až k potoku Jabok, který tvoří hranici Amónců, ³od jordánského úvalu východně od Kinerótského moře (to je Genezaretského jezera) až k Pustému moři, to je k moři Solnému na východ, směrem k Bét-ješimótu, a na jihu až pod sráz Pisgy. ⁴Dále pomezí^c Óga, bášanského krále ze zbytků Refájců, který sídlil v Aštarótu a v Edreji ⁵a panoval nad horou Chermónem, nad Salkou i nad celým Bášanem až k pomezi gešúrskému a maakatskému, a nad půlkou Gileádu při pomezi chešbónského krále Sichona. ⁶Služebník Hospodinův Mojžíš a Izraelci je pobili a Mojžíš, ^dslužebník Hospodinův^d, dal toto území do vlastnictví Rúbenovcům, Gádovcům a polovině kmene Manasesova.

⁷A toto jsou králové ^eté země^e, které pobil Jozue a Izraelci na západ od Jordánu, od Baal-gádu na planině libanónské až k Lysé hoře zvedající se k Seíru. Jozue ji dal do vlastnictví izraelským kmenům, podle toho, jak byly rozděleny, ⁸v pohoří i v přímořské nížině, v jordánském úvalu i na srázích, v poušti i v Negebu, mezi Chetejci, Emorejci, Kenaanci, Perizejci, Chivijci a Jebúsejci:

⁹ Král jerišský	jeden,	král ajský, stranou Bét-elu,	jeden,
¹⁰ král jeruzalémský	jeden,	král chebrónský	jeden,
¹¹ král jarmútský	jeden,	král lákišský	jeden,
¹² král eglónský	jeden,	král gezerský	jeden,
¹³ král debírský	jeden,	král gederský	jeden,
¹⁴ král chormský	jeden,	král aradský	jeden,
¹⁵ král libenský	jeden,	král adulámský	jeden,
¹⁶ král makedský	jeden,	^e král bét-elský	jeden ^e ,
¹⁷ král tapúášský	jeden,	král cheferský	jeden,
¹⁸ král afecký	jeden,	král šáronský	jeden,
¹⁹ král mádónský	jeden,	^h král chasórský	jeden ^h ,
²⁰ král šimrónsko-merónský	jeden,	král akšáfský	jeden,
²¹ král taanacký	jeden,	král megidský	jeden,
²² král kedešský	jeden,	král joknoámský, pod Karmelem,	jeden,

²³král dórský, z dórské pahorkatiny, jeden, král pronárodů z Gilgálu¹ jeden,
²⁴král tirský jeden; všech králů jedenatřicet¹.

^{a-a}:: Izraelci nezabrali, O'. — ^{b-b} × P (+ dodatek k předchozímu textu).
^c × O'. — ^{d-d} × O' V. — ^{e-e}:: emorejští, O'. — ^fO' vypouští číslovku 'jeden' ve v. 9-24a a částečně uvádí jiná místní jména. — ^{g-g} × O'. — ^{h-h} × O'. — ⁱ:: Galileje, O'B. — ^j:: 29, O'.

(16) 10,41 (17) 12,7 (18) :Dt 7,24 (19) 9,15 (20) :Ex 4,21; Dt 7,2 (21) Nu 13,22 (= 23 K) Dt 1,28 9,2 :Joz 15,13n Sd 1,10,20 (22) 1S 17,4 2S 21,22 (23) :Nu 34,2-12; Joz 14,15 :Sd 3,11 (2) Nu 21,21nn; Nu 21,13,24; Gn 32,23 (= 22 K) (3) Nu 34,11 Dt 3,17 (4) Nu 21,33 Dt 3,10n (6) Nu 32,33 (8) 11,3 (9) 6,2; 8,29 (10) 10,3 (11) 10,3 (12) 10,3,26,33 ::Sd 1,29 (13) 10,38n Sd 1,11 (14) Sd 1,17; Nu 21,1 (15) 10,29n (16) 10,28; Sd 1,22-26 (17) :15,53 (18) 15,53 1S 4,1; 1Pa 5,16 (19) 11,1; 11,10 (20) 11,1 (21) 17,11 Sd 1,27 (22) 19,37; 19,11 (23) 11,2; :Gn 14,1.9 (24) 1Kr 14,17

¹⁶⁻²⁰Oblast dobyté země je popsána tak, že se už nyní otvírá výhled na slavnou budoucnost, kterou má Izrael před sebou. Kniha Jozue vidí dlouhou dobu bojů z hlediska *vítězného konce* jako splnění slibů, daných už praotcům a obnovených při vyjití z Egypta. Postupné a dlouhotrvající obsazování země se tu stahuje do jednoho období. Zatvrzelá sebejistota pohanických králů je pojata do Božího plánu (sr Ex 4,21), aby se stalo zřejmým, že dobytí zaslíbené země je darem od Hospodina.

²¹⁻²³Posledním typem nepřátel stojících v cestě Izraelovi jsou *Anákovci*, popisovaní jako obři. Podle biblického podání byli usídleni v jižní Palestině, zvláště v Chebrónu (Nu 13,22 [= 23 K]). Izrael na ně vzpomínal jako na plémě, které zaniklo. Jen v Gáze, v Gátu a v Ašdódu, tedy v pelištejských městech, se udržely zbytky těchto obrů. Tito 'obři' sotva měli něco společného s chebrónskými, zato byli pro Izraele ještě větším nebezpečím než oni (sr 1S 17,4nn). Nad Goliášem vítězí David (1S 17,50), ostatní padli rukou příslušníků Davidovy družiny (2S 21,22). Oni dovršili vítězství, jehož dosáhl Káleb nad chebrónskými Anákovci (Joz 15,14 Sd 1,20). V celkovém obrazu bojů o zaslíbenou zemi je přirozeně i tato událost spjata s jménem Jozuovým. I když bude Izrael nucen svou zemi také v budoucnu hájit, může být už nyní řečeno, že po válečném strádání smí lid i země odpočinout, žít v míru a klidu.

¹⁻⁶Po skončeném vítězném postupu Hospodinova lidu v zaslíbené zemi jsou stručně shrnuty hlavní úspěchy. Jako ve starověku byli v triumfálním průvodu vedeni *poražení králové*, tak nám zde Písmo sv. podává přehled poražených nepřátel jako důkaz Hospodinovy moci.

Opakuje-li se tu nejprve zpráva o Mojžíšově vítězství nad Síchonem a Ógem (Nu 21,21—35 sr Dt 2n), má se tím zdůraznit, že dobytí zaslíbené země Jozuem je bezprostředním pokračováním díla Mojžíšova, a tedy vyvrcholením záchranného díla Hospodina, které začalo vyvedením Izraele z Egypta.

⁷⁻²⁴I výčet dalších 31 protivníků, poražených Jozuem, se má stát trvalým důkazem, že zápas Izraelův byl zápasem s temnými protibožskými silami, které jen Bůh mohl zničit (sr vk Sd 3,12—30). Žádné sebevětší lidské hrdinství neskončí vítězstvím bez Boží milosti a pomoci (sr Ř 8,37).

Výčet králů, které Jozue porazil, nechce podat historicky soustavný a úplný přehled. Jména uvedených měst ukazují, že jde o nejdůležitější střediska nejen politická, nýbrž především kultická (svatyně). Jsou-li výslovně jmenována na závěr zpráv o dobývání země, je tím zdůrazněna v prvé řadě porážka jejich *bohů*, kteří se před Hospodinem ukázali nemožoucí. Proto také seznam zahrnuje celou zemi, tedy i tu oblast, o jejímž dobývání v předcházejících oddílech nečteme, tj. střední Palestinu, Samaří.

Zdá se, že autor knihy Jozue použil zvláštního *seznamu měst*, jehož původ a poslání nám jsou neznámé. Nejprve uvádí města známá již z kap. 6—10 (v. 9-13a); na Libnu a Makedu dojde až ve v. 15n. Ve v. 19n jsou uvedena jména galilejských měst z kap. 11. Mezi oběma skupinami se však objevuje výčet dalších měst, o nichž dosud nebyla řeč. Postupuje se od jihu přes judskou oblast (14-16a), do Samaří a Galileje (16b-24).

Je třeba znovu upozornit na to, že autorovi nešlo o vykreslení historického průběhu událostí. Bible nechce být učebnicí dějepisu, nýbrž *svědectvím*, vyznáním. Na pozadí konkrétních událostí popisuje milostivé vedení lidu samotným Hospodinem. Tím postihuje souvislosti, které unikají pohledu historiků, a otvírá výhled k cíli, který teprve dává všemu dění jeho vlastní smysl.

V seznamu je mimořádný důraz položen na slovo 'král' a na jméno místa. Z *králů* není ani jeden jmenován, protože nešlo o toho či onoho člověka, nýbrž o krále jako náboženského reprezentanta. V osobě králově bylo současně přemoženo i božstvo, které zastupoval vůči lidu. Zato bylo nutno '*města*' uvádět jmény, neboť to byla střediska modloslužby, před níž měl být Izrael varován. Staré pohanství kenaanské vždy znovu rašilo a svádělo a Boží lid až příliš často podléhal svodům svého okolí a opouštěl Hospodina. Bylo mu nutno vždy znovu velmi jasně vyznačovat nebezpečná místa a kvalifikovat je jako místa prokletá. Seznam poražených králů a dobytých svatyní není tedy jen dokladem Hospodinovy někdejší moci a Jozuovy statečnosti, nýbrž především vyznavačskou vyhláškou varující před pohanskými kulty, tak blízkými srdci lidskému.

Je to výstraha všem po celé zemi. Má tím být chráněna čistota země, jejímž strážcem je sám Hospodin, i čistota lidu, jemuž Hospodin tuto zemi dal za dědictví.

2. ROZDĚLENÍ ZASLÍBENÉ ZEMĚ

a) Příkaz o rozdělení země

13,1—14

Hospodin pověřuje Jozua, aby přidělil do vlastnictví dosud neobsazenou zemi.

13 ¹Jozue byl stařec pokročilého věku. Hospodin mu řekl: „Ty jsi zestárl a sešel věkem, ale zbývá ještě velmi mnoho země, kterou je nutno obsadit. ²Toto je země, kterou zbývá přidělit: ^avšechny oblasti^a pelištejské a celá oblast gešúrejská^b, ³od ramene řeky při hranicích Egypta až na sever k pomezí Ekrónu, jež se počítá za kenaanské, pět pelištejských knížectví, Gázské, Ašdódské, Aškalónské, Gátské a Ekrónské, a oblast avijská ⁴na jihu^c; dále celá kenaanská země i Meára^d, ^epatřící Sidónanům^e, po Afek, až k pomezí Emorejců, ⁵země gebalská^f a celý Libanón na východ od Baal-gádu pod horou Chermónem až k místu, kudy se přichází do Chamátu. ⁶Všechny obyvatelé pohoří od Libanónu až k Misrefót-majim, všechny Sidónany, vyženu já sám před Izraelci. Jen přiděl zemi losem Izraeli za dědictví, jak jsem ti přikázal. ⁷Rozděl nyní tuto zemi do dědictví devíti kmenům a polovině kmene Manasesova. ⁸S druhou polovinou ^hvzali svůj dědičný podíl^h Rúbenovci a Gádovci; Mojžíš jim jej dal v Zajordání na východě. Mojžíš, služebník Hospodinův, jim dal tento díl: ⁹od Aróeru na břehu potoka Arnón a města, které je uprostřed potočního údolí, celou náhorní rovinu od Médeby k Dibónu, ¹⁰všechna města Síchona, krále emorejského, který kraloval v Chešbónu, až k pomezí Amónců; ¹¹Gileád a pomezí gešúrské a maakatské, celé pohoří Chermón a celý Bášan až do Salky, ¹²celé království Óga v Bášanu, který kraloval v Aštarótu a v Edreji. On pozůstal ze zbytku Refájců, které Mojžíš porazil a podrobil si je. ¹³Ale Gešúrejce a Maakovce si Izraelci nepodrobili. Proto Gešúr a Maaká sídlí uprostřed Izraele

až dodnes. ¹⁴Jenom kmenu Lévi nedal dědičný podíl. ¹Bude jíst z ohnivých obětí¹ Hospodina, Boha Izraelova. On bude jeho dědičným podílem, jak jej ujistil¹.

a^{-a} celá Galilea, V. — b^o: gezerská (? O^B) + kenaanská, O'. — e^o tak P ~ V; H. začíná v. 4: od jihu (: od Témanu, O') celá země kenaanská (~ K). — d^o: naproti Gáze, O^B; × O^A. — e^{-e} a Sidónané, O'. — f^o: Galilath (O^B) + pelištejská, O'. — g + od Jordánu na západ až k Velikému moři (jim) ji dáš; Veliké moře bude tvořit hranici, O'. — h^{-h} × O'. — i⁻ⁱ × O'. — j + část v. 32, O'.

(2) 1S 27,8 (3n) Sd 3,3 (6) 23,5 (8) Nu 32,33 Dt 3,12n Joz 13,15nn (9) 12,2 Dt 2,36 (10) 12,2 Nu 21,24 Dt 1,4 (11) Dt 3,14 2S 3,3 15,8 (12) 12,4 Nu 21,33n Dt 3,11 (13) :Dt 3,14 (14) //v. 33; Nu 18,20n Dt 18,1n

Literární proces, jehož konečnou podobou jsou kapitoly o rozdělení země, byl neobyčejně složitý. Konečná podoba textu promítá rozsah říše Davidovy do samých prvopočátků Izraele v Kenaanu. Svědkové víry se odvažují výhledu k územně neomezenému panství Hospodinovu.

¹Po dobytí země čeká další, neméně důležitý úkol: rozdělení Kenaanu jednotlivým kmenům. Podání zdůrazňuje, že územní hranice kmenů nejsou dány pouze lidským rozhodnutím, vojenskými výboji nebo diplomatickou chytrostí. Jakkoli syrová skutečnost stojí za geografickými údaji, jisto je, že v pozadí všeho stojí královská vůle Hospodinova. A ještě víc: zde se konkrétně naplňují zaslíbení daná otcům (Gn 15,18—21). Za suchými výčty zní vděčný jásot lidu, který získal prostor k existenci a oblast ke zvěstování Hospodinova milosrdenství a svatosti mezi pohanými národy.

Rozdělení země je nerozlučně spjato s postavou Jozuovou a jeho autoritou. Podání připomíná kontinuitu: Jozue — Mojžíš — Hospodin. Rozdělovatel země je vposledu Hospodin sám. Jozue je pouze vykonavatelem jeho příkazu. Ne náhodou je zdůrazněno i Jozuovo stáří (110 let; sr vk Gn 50,22). Právě před smrtí udělovali významní mužové Izraele svým potomkům požehnání a předávali dědicům statky. Připomeňme Izáka (Gn 27), Jákoba (Gn 49) a Mojžíše (Dt 33). V pozadí je asi prastará představa, že právě před smrtí je člověk přístupen zásahu či zjevení božských mocí a sil, jež mu dávají schopnost prozírat k budoucím věcem a vynášet svrchovaně závazné rady a pokyny pro další generace.

²⁻⁶Z vlastní Palestiny má být Hospodinovo jméno Izraelem rozhlášeno i na sousedních územích. Nejprve se uvádí území Pelištejců od Egypta až k Ekrónu, jenž byl nejsevernějším z pěti pelištejských městských knížectví. Následují Gešúrejci a Avíjci, kmeny usedlé jižně od

Gázy. Dalším okruhem je pobřežní nížina, ležící severně od území Pelištejců. Její jižní hranici tvoří město Afek, severní hranici udává Sidón. Na východě je ohraničena pohořím a jeho emorejskými obyvateli. Třetí okruh určuje foinický Gebal (řecky Byblos), Libanón, Chermón a aramejský Chamát. Také tato oblast, která sotva měla mimo dobu Davidovu a Šalomounovu nějaký vztah k Izraeli, bude patřit pod svrchovanost Hospodinovu. Projevuje se tu víra v Hospodinův nárok na celý svět.

⁷⁻¹⁴Od výhledu víry přechází text k bezprostředním úkolům, k přidělení země devíti a půl kmenům: Šimeónovi, Judovi, Benjamínovi, Efrajimovi, polovině kmene Manases, Isacharovi, Naftalímu, Zabulónovi, Ašerovi a Danovi. Dva a půl kmene, Rúben, Gád a polovina kmene Manases byly již usazeny v Zajordání. Kmenu Lévi nebylo přiděleno žádné území.

V územním popisu a vymezení východojordánských kmenů (sr 12,2nn) jsou zmíněny i dvě postavy: emorejský král Síchon a bášanský král Óg. Podle Nu 21 se Síchon projevil ještě před izraelským příchodem jako zapřisáhlý nepřítel Božího lidu. Král Óg se vyznačuje rysy takřka mytologickými, je řazen mezi Refájce, ztotožňované s obry (Dt 3,11). „Tato představa vznikla z nálezu ohromných kamenných ploten, zvaných dolmen, jež souvisely s kultem zemřelých“ (Novotný, I., 778; Bič, Palestina I., 53).

Tím je naznačeno, jaký závazek na sebe berou východojordánské kmeny: přemoci staré tradice, které neuznávají Hospodina, ale svádějí k mystériím podsvětí, ke kultu nadlidské síly a nezbadatelného vlivu mrtvých. Mezi izraelským lidem zůstali živí nositelé dřívějších pohaných tradic. Sžívání Izraelců s původními obyvateli byl proces dlouhodobý a velmi složitý. Tehdy jako dnes se musila osvědčit pravdivost a nosnost víry, která boří všechny myty ve jménu Hospodinovy pravdy.

Tímto výsostným posláním je pověřen v míře zcela zvláštní a jedinečný kmen Lévi (v. 14). Dědičným dílem tohoto kmene je sám Hospodin. Čeho mu bude třeba k obživě, bude mít z obětí (sr Dt 18,1n).

Skutečnost, že se Izraelcům nepodařilo podrobit si Gešúrejce a Maakovce, je varovným vykřičníkem. Není tu kritizována malá zdatnost vojenská, nýbrž rozpačitost náboženská. Vyznavačská smířlivost a připušobivost se dříve či později vymstí.

¹Až dodnes, to znamená až do konečné uzávěrky textu nejdříve za Šalomouna, bydlí Gešúrejci a Maakovci uprostřed izraelského společenství. Abšalómova matka se jmenuje Maaka a je označována za dceru gešúrského krále, k němuž později Abšalóm uprchl (2S 3,3 13,37n). Myslí se tu na oblast aramejskou (2S 15,8 jako Joz 13,13) na rozdíl od Joz 13,2 (sr 1S 27,8).

b) Zajordánské kmeny 13,15—33

Rozsah území Rúbenovců, Gádovců a poloviny pokolení Manases.

¹⁵Mojžíš tedy dal pokolení Rúbenovců pro jejich čeledi dědičný podíl. ¹⁶Patřilo jim území od Aróeru na břehu potoka Arnón a města, které je uprostřed potočního údolí, celá náhorní rovina až k Médebě, ¹⁷Chešbón a všechna jeho města, která leží na náhorní rovině, Dibón, Bamót-baal, Bét-baal-meón, ¹⁸Jahsa, Kedemót, Mefaat, ¹⁹Kirjatajim, Sibma a Seret-šachar na hoře v proláklíně, ²⁰Bét-peór, srázy Pisgy a Bét-ješimót, ²¹všechna města na náhorní rovině, celé království Síchona, krále emorejského, ^a který kraloval v Chešbónu^a. Toho Mojžíš porazil spolu s midjánskými předáky Evím, Rekemem, Súrem, Chúrem a Rebaem, vasaly Síchonovými, obyvateli té země. ²²Těž Bileáma syna Beórova, věštce, popravili Izraelci mečem ^b a pohodili k ostatním pobitým^b. ²³Hranicí Rúbenovců byl Jordán a přilehlé území. Tato města a jejich dvorce jsou dědičným podílem Rúbenovců pro jejich čeledi.

²⁴Mojžíš dal také ^c pokolení Gád^c, Gádovcům^d, pro jejich čeledi dědičný podíl. ²⁵Patřilo jim toto území: Jaazer a všechna gileádská města, polovina země Amónců až k Aróeru naproti Rabě ²⁶ a od Chešbónu až k Ramat-mispé a Betoním a od Machanajim až k pomezí Lidbiru^e, ²⁷ v proláklíně Bét-rám a Bét-nimra, Sukót a Safón, zbytek to království Síchona, krále chešbónského, s Jordánem jako hranicí až k břehům jereza Kineretského z východní strany Jordánu. ²⁸Tato města a jejich dvorce jsou dědičným podílem Gádovců pro jejich čeledi^f.

²⁹Mojžíš dal i polovině kmene Manases dědičný podíl; ^g patřil zajordánské polovině pokolení Manasesovců^g pro jejich čeledi. ³⁰Jejich území se prostíralo od Machanajim: celý Bášan, celé království Óga, krále Bášanu, se všemi vesnicemi Jairovými v Bášanu, celkem šedesát měst, ³¹ polovice Gileádu i Aštarót a Edrei, královská města Ógova v Bášanu. Případly synům Makíra, syna Manasesova, totiž polovině Makírovců, pro jejich čeledi.

³²To jsou dědičné podíly, které Mojžíš přidělil v moábských pustinách naproti Jerichu^h za Jordánem k východu. ³³Kmenu Lévi však Mojžíš nedal dědičný podíl. Hospodin, Bůh Izraelův, bude jejich dědičným podílem, jak je ujistilⁱ.

a-a × O'. — b-b × O'. — o-o × O'. — d × P. — *Dabír, O' (Daibón, O'B) V > K. — f + jejich čeledi se budou k nepřítelům obracet zády atd., O'B. — g-g × O'. — h × P. — i-1 × O' (: v. 14).

(15—32) Nu 32 (15) Gn 49,3n Dt 33,6 (21n) Nu 31,8 (24) Gn 49,19 Dt 33,20n (25) :Sd 11,13 ::Sd 11,15 (30n) 17,1 (30) Sd 10,3n (33) v. 14 18,7

^{15—23}Výčet dědičného podílu izraelských pokolení začíná u *zajordánských kmenů* (sr Nu 32). Znovu se opakují údaje z v. 7nn a připomíná se, že toto území jim přidělil Mojžíš. Pro ostatní kmeny je to ujištění, že nyní i ony obdrží své podíly podle rozhodnutí Hospodina. Biblické podání shrnuje přitom události časově značně rozlehlé do přehledných výčtů. Důraz není na historickém či přesněji na chronologickém sledu, nýbrž na důkazu, že se tu naplňuje odvěký úradek Boží.

Rúbenovci byli nejstarším kmenem z 'Leiny strany' (Gn 29,32). Pravděpodobně sdílili kdysi s ostatními 'Leinými' kmeny ve střední Palestině. Předpokládají to i některé zmínky v Písmu sv. (Gn 35,21n Joz 15,6 18,17). Po nějaké dějinné katastrofě, jejíž záznam se nedochoval, nastalo rozptýlení Leiných kmenů (sr Gn 49,5—7) na sever (Isachar a Zabulón), na jih (Šimeón a Juda) a na jihovýchod (Rúben). Lévi zůstal bez územního přidělu. Joz 13 vychází z této historické situace.

Jižní hranici Rúbenovu tvořil potok Arnón, západní Mrtvé moře a jižní tok Jordánu. Severní ani východní hranice není udána. Je to zřejmě důsledek toho, že Rúben záhy zanikl (sr Dt 33,6) a splynul se severnějším Gádem. Původní hranice mezi nimi byla patrně na čáře Chešbón — Bét-ješimót. Na východě se Rúbenovci sotva rozšířili za linii Aróer — Médeba — Chešbón.

Výčet jednotlivých *měst* je vlastně výčtem pohanských svatyn a více či méně důležitých středisek *baalského kultu*. To prozrazují jména jako Bamót-baal, Bét-baal-meón, Bét-peór aj. Ve jménu Seret-šachar se objevuje Šachar — Jitřenka, bohyně známá z ugaritských textů. S touto pohanskou minulostí museli Rúbenovci tvrdě zápasit. Uctívání přírody a jejich zbožštěných sil bylo pro Izraele příliš velkým pokušením, takže vždy znovu zapomínal na to, že ne příroda, nýbrž Hospodin, její tvůrce, rozhoduje o životě a smrti, o zdaru či neštěstí.

V souvislosti s Chešbónem se znovu zmiňuje emorejský král Síchon (sr 13,10) spolu s pěti midjánskými předáky, kteří byli Síchonovými vasaly. Biblická tradice připisuje vítězství nad Síchonem i midjánskými knížaty Mojžíšovi (Nu 31,8), podobně jako likvidaci moábského věštce Bileáma (tamtéž). Pro Rúbenovce z toho vyplývá závazek, jednat stejně rozhodně a nesmiřitelně vůči přežívajícímu modlářství a různým baalským tradicím v přiděleném území.

^{24–28} Území kmene *Gád* tvoří v podstatě vrchovina Gileádská až k potoku Jabok na severu a částečně i za něj. Na východě zasahuje na území Amónců (sr Sd 11,13). Vedle několika měst východojordané náhorní roviny jsou jako gádovská jmenována i další v proláklíně při středním toku Jordánu až k jezeru Kineretskému či Genezaretskému.

Baalská tradice kenaanských míst, jež jsou zde vyčtena, je nepochybná, podobně jako tomu bylo u měst rúbenovských. Například Bét-rám je 'Dům Vznešeného', tedy Baalova svatyně, neboť Rám byl přídomek Baalův.

V Jákobově závěti je zmínka o Gádově ohrožení nějakými hordami (Gn 49,19). Gád se však ubrání. V Mojžíšově požehnání je chválena Gádova statečnost (je přirovnán ke lvu, Dt 33,20n). Ze zajordánských kmenů byl Gád nesporně *nejvýznamnější*; někdy se o něm hovoří jako o Gileádu (sr Sd 11). Ve výčtu izraelských čeledí v Nu 26 postupuje dokonce na místo Léviho (v. 15—18) a tím mezi kmeny Leiny (: Gn 30,10n).

^{29–31} Poslední ze zajordánských kmenů je polovice kmene *Manasevců* (druhá polovina sídlila západně od Jordánu). Popis vychází od Machanajim, svatyně, která v dějinách Izraele zaujímala docela mimořádné místo.

Zde se setkal praotec Jákob s Božími posly (Gn 32,1n [= 2n K]). Toto město bylo přiděleno lévijcům (Joz 21,38 1Pa 6,65 [= 80 K]). V Machanajim bylo později sídlo Išbošetovo (2S 2,8). Sem se za Abšalomovy vzpoury uchyluje David (2S 17,24), za Šalomouna se Machanajim stává župním městem (1Kr 4,14).

Potom je v hrubých rysech popsána krajina Bášan. Jmenována je též polovina Gileádu, osady Jaírovy a souhrnně je zmíněno šedesát měst (sr Nu 32,39—42 Dt 3,13—15). Osídlení uvedené oblasti se připisuje *Maktrouvcům*, potomkům Makíra, syna Manasesova a jeho aramejské ženiny (1Pa 7,14), vychovaného Josefem (Gn 50,23). Také v Debořině písní je jmenován Makír místo Manasesa (Sd 5,14). Svědčí to o významu této čeledi ve svazku kmene Manases. Její vliv dokonce časem zasahoval za hranice vlastního kmene, takže Makír je označován za 'otce Gileádova' (Nu 26,29 32,39n aj.).

Znovu se významně připomíná mytický bášanský král Óg (sr vk v. 12). Tím je i zdůrazněna velikost Hospodinova a Izraelova vítězství i těžký úkol Manasevců, nepodlehout duchovně v boji s baalismem. Že jde o *baalskou oblast*, připomíná výrazně např. jméno bášanského města Aštarót, svatyně bohyně Aštarty. Do této oblasti nás uvádějí i zmínky o 'bášanských dubech' (Za 11,2), 'bášanských kravách' (Am 4,1) atd. a zvláště ugaritský epos Aliján-baal, dokazující, že toto byla oblast obzvláště svatá Baalovi (sr Bič, Palestina II., 195—197; III., 256—259).

^{32a} Přidělování dědičných podílů dvěma a půl východojordaným kmenům je ukončeno. Prostupují a doplňují se tu dvě tradice. Jedna vychází z údajů o *kmenových hranicích*, druhá podává *přehled měst*. Dnes se celkem jednomyslně přijímá vysvětlení A. Alta (sr Hertzberg, 91), který v prvním případě vidí v údajích knihy Jozue ohlas župního rozdělení země za Šalomouna (1Kr 4) a v druhém seznam míst dobytých Jóšijášem před r. 609. Šalomounovy župy vycházely jednak z kmenového, jednak z krajového rozdělení země, jak se ustálilo postupem času už před ním. U dědičného údelu Rúbenovců a Gádovců navíc přistupuje i výčet měst. Zde se dá předpokládat, že jde o místa, jež v době rozpadu asyrské velmoci pro Judu dobyt a ke svému království připojil král Jóšijáš. Nebylo mu dopřáno, aby započaté dílo dokončil (padl r. 609 v boji proti Egypťanům), proto se neuvádí obdobný výčet měst i na území Manasevců. Autor použil při své zprávě v Joz 13 všechny dostupné úřední doklady a doplnil je i podrobnostmi o významných postavách minulosti, Sichonovi, Ógovi, Bileámovi. Zpracoval tedy látky nejrůznějšího původu, aby jeho zpráva byla co nejuplněnější. Vidíme, jaká důležitost byla tomuto zpracování přisuzována.

c) Před rozdělením Předjordání

14,1—15

Přípravy k rozdělení země na západ od Jordánu. Káleb vznáší svoje požadavky.

14 ¹Toto pak obdrželi Izraelci jako dědičné podíly v kenaanské zemi. Přidělili jim je dědičně kněz Eleazar a Jozue, syn Núnův, a představitelé otcovských domů izraelských pokolení. ²Dědičný podíl, a to pro devět a půl pokolení, jim byl přidělen losem, jak přikázal Hospodin skrze Mojžíše. ³Mojžíš totiž dal dědičný podíl dvěma a půl pokolení v Zajordání. Lévijcům ovšem mezi nimi nedal dědičný podíl. ⁴Zato Josefovci tvořili dvě pokolení, Manasesovo a Efrajimovo; a tak nedali lévijcům podíl v zemi, jen města k bydlení a pastviny pro jejich dobytek a stáda. ⁵Jak přikázal Hospodin Mojžíšovi, tak učinili Izraelci, když rozdělovali zemi.

⁶Judovci přistoupili v Gilgálu k Jozuovi a Káleb, syn Kenazovce Jefuny, mu řekl: „Ty znáš rozhodnutí, o němž mluvil Hospodin v Kádeš-barneji k Mojžíšovi, muži Božímu, v mé a tvé

záležitosti. ⁷Bylo mi čtyřicet let, když mě Mojžíš, služebník Hospodinův, vyslal z Kádeš-barneji, abych jako zvěd prošel zemi, a já jsem mu podal zprávu podle ^anejlepšího svědomí^a. ⁸Moji bratři, kteří táhli vzhůru se mnou, zavinili, že lid ztratil odvahu^b. Ale já jsem cele stál za Hospodinem, svým Bohem. ⁹Onoho dne se zavázal Mojžíš přísahou: Jistě^c země, na níž stoupla tvá noha, bude provždy patřit tobě a tvým synům jako dědičný podíl, neboť jsi cele stál za Hospodinem, mým^d Bohem. ¹⁰Nuže hle, Hospodin mě uchoval naživu, jak přislíbil. Čtyřicet pět let uplynulo od chvíle, co Hospodin takto promluvil k Mojžíšovi, když Izrael putoval pouští. A hle, je mi už osmdesát pět let. ¹¹Ale ještě dnes jsem právě tak silný jako tenkrát, když mě Mojžíš vyslal. Moje síla je dnes stejná, jako byla tehdy, abych ^ebojoval a vycházel i vcházel^e. ¹²Nuže, dej mi to pohoří, o němž mluvil onoho dne Hospodin. Slyšel jsi přece v onen den, že jsou tam Anákovci a velká opevněná města. Snad bude Hospodin se mnou a mně se podaří podrobit si je, jak mluvil Hospodin.⁶ ¹³Jozue mu požehnal a přidělil Chebrón jako dědičný podíl Kálebovi, synu Jefunovu. ¹⁴Proto patří až dodnes Chebrón jako dědičný podíl Kálebovi, synu Kenazovce Jefuny, poněvadž cele stál za Hospodinem, Bohem Izraelovým. ¹⁵Předtím se Chebrón jmenoval Kirjat-arba (to je Město Arbovo); ^fArba byl největší člověk mezi Anákovci^f. A země žila v míru bez válek.

^a—^adosl. mého srdce; jeho myslí, O'. — ^bdosl. srdce. — ^c× O' P V. — ^dnaším, O'B. — ^e—^evycházet a vcházet k boji, O'. — ^f—^fbylo hlavní město Anákovců, O'.

(1) 21,1 Nu 34,17 (2) Nu 26,55 33,54 (3) 13,14,33 Dt 10,9 (4) Nu 35,1-8 Joz 21 (5) Nu 34,13 (6) Nu 14,24 Dt 1,36 (7) Nu 13,6,30 (= 7,31 K) (8) Nu 13,31nn (= 32nn K) (9) Nu 14,24 (10) :Nu 14,38 (11) :Dt 34,7 Ž 92,13 (12) ::11,21 (13) // 15,13 :21,11n Sd 1,10 (15) :Nu 13,22 (= 23 K); Joz 11,23

¹⁻⁵Rozdělování země se neděje z vůle vítězných dobyvatelů, nýbrž z rozhodnutí Hospodinova. Na prvním místě je výkonem pověřen kněz Eleazar, syn a nástupce Áronův (sr Nu 32,28). Tím je podtržena posvátnost akce. Rozdělování země je tu považováno za bohoslužebný úkon. Neděje se lidským propočtem a odhadem, nýbrž losem. Na druhém místě je jmenován Jozue, nástupce Mojžíšův a nositel jeho autority. A konečně jsou zmíněni stařešinové rodů, správní představitelé lidu, kteří ztělesňují práva lidu na spolurozhodování, ale i odpovědnost lidu za přesné dodržování všeho, co vposledu rozhodl sám Hospodin.

Nyní má být přiděleno území *devíti a půl kmenu*. Tento počet je znovu zdůvodněn tím, že dva a půl kmene přijalo svá sídla východně Jordánu (sr 13,7n). Lévičům nebylo přiděleno žádné území, protože měli zvláštní poslání (13,14,33). Zato Josefovci vystupují jako dva kmeny, Manasesovci a Efrajimovci, takže celkový počet dvanácti kmenů zůstal zachován.

⁶⁻¹⁵Nejprve se hlásí o území *Kálebovci* ústy svého představitele Káleba, syna Kenazovce Jefuny. Káleb, průzkumník Mojžíšův a osvědčený druh Jozuův při nebezpečné výpravě, se nepřidal ke vzpouře ostatních zvědů proti Hospodinovu plánu a Mojžíšovu úmyslu proniknout do Kenaanu (Nu 13,6,30nn [= 7,31nn K] 32,12). Káleb připomíná Mojžíšovu přísahu, že dostane dědičný podíl v zemi, v níž riskoval život (Nu 14,24). Od té chvíle uplynulo čtyřicet pět let, ale na splnění Božích slibů bude věřící čekat třeba až do stařeckého věku (sr Abraham a Sára, Žd 11,8nn).

Káleb žádá o *Chebrón* a chce jej sám dobýt. Je to místo spjaté se jménem a odkazem praotců (Gn 23,2,19 50,13). Káleb necouvá před tím, že tam žijí mythem opředení obrovití *Anákovci*. Dostane od Jozua požehnání a tím i pověření dobýt toto tajemné město, jež se tak stane dědictvím Kálebovců a za Davida po sedm let jeho královským sídlem (2S 2,1nn). Kálebovci byli původně edómská čeleď, která se připojila k Izraeli a časem splynula s Judou (sr vk Sd 1,10—15). Její předek Káleb jako druh Jozuův zaujímal v Izraeli zvláštní postavení už pro svou rozhodnou věrnost v kritické době (Nu 13,6,30 [=7,31 K] 14,30 Dt 1,36). Tříkrát se připomíná, že 'cele stál za Hospodinem' (v. 8,9,14). Taková věrnost má být všemu Izraeli příkladem. Proto se mluví o Kálebových nárocích, dříve než dojde k vlastnímu losování.

Podání uvádí staré jméno Chebrónu *Kirjat-arba*. Kirjá označuje opevněné město, tvrz, náležející prý kdysi obrovi jménem Arba. 'Arba' znamená ovšem také 'čtyři'. Dá se tedy předpokládat, že původně šlo o 'Čtyřměstí', podobně jako u Beer-šeby o 'Sedmistudní' (vk Gn 21,28-32). 'Čtyřměstí' mohlo být také označením společné svatyně čtyř čeledí. Je nepravděpodobné, že by se počítalo s tím, že byl Arba čtyřikrát větší než ostatní lidé (:: Hertzberg).

d) Dům Judův

15,1—63

Dědictví Judovo včetně Kálebova a Otnielova podílu.

15 ¹Pokolení Judovců připadl pro jejich čeledi při pomezí Edómu a stepi Sin v Negebu, úplně na jihu, tento los^a: ²Patřilo jim území Negebu od břehů Solného moře, od zálivu směřujícího k Negebu. ³Směrem od Negebu vybíhá ke Svahu štírů, pokračuje k poušti Sin a stoupá na jih od Kádeš-barney, míří k Chesrónu, stoupá k Adáru a odbočuje ke Karce. ⁴Pokračuje k Asmónu, vybíhá k Potoku egyptskému, takže výběžky území dosahují až k moři. To bude vaše^b jižní hranice. ⁵Východní hranicí bude Solné moře až k ústí Jordánu. Na severu začíná hranice mořským zálivem při ústí Jordánu. ⁶Odtud stoupá hranice k Bét-chogle a pokračuje severně od Bét-araby. Pak stoupá ke kameni Bohana, syna Rúbenova. ⁷Hranice stoupá dále^c od doliny Akór k Debíru^c a obrací se na sever ke Gilgálu^d naproti adumskému svahu jižně od potoka. Hranice pak pokračuje podél vody Slunečního pramene a jeho výběžky dosahují k prameni Rogel. ⁸Potom stoupá hranice k rokli syna Hinómova jižně od skalního hřebenu jebúsejského —^e to je Jeruzalém^e — a vystupuje na vrcholek hory, která na západě leží proti rokli hinómské a je na severním konci doliny Refájců. ⁹Od vrcholu hory hranice zabočuje k prameni Merneptahovu⁶ a vybíhá k městům hory Efrón; poté zabočuje k Baale — to je Kirjat-jearím. ¹⁰Zde hranice odbočuje od Baaly na západ k hoře Seír a pokračuje od severu ke skalnímu hřebenu Lesní hory — to je Kesalón —, sestupuje od Bét-šemeše a pokračuje k Timně. ¹¹Potom hranice vybíhá ke skalnímu hřebenu Ekrónu na severu od města a zabočuje k Šikerónu a pokračuje k Baalině hoře; vybíhá do Jabneel a výběžky území dosahují až k moři. ¹²Západní hranicí je Veliké moře a jeho pobřeží. To je území Judovců pro jejich čeledi, vymezené hranicemi dokola.

¹³Kálebovi, synu Jefunovu, dal podíl uprostřed Judovců podle Hospodinova^f příkazu Jozuovi, totiž Kirjat-arbu, to je město Arby, otce^g Anákova — to je Chebrón. ¹⁴Odtud vyhnal Káleb tři Anákovce: Šešaje, Achímána a Talmaje, zplozence Anákovy. ^{15h}Odtud pak táhl vzhůru proti obyvatelům Debíru; Debír se předtím jmenovalo Kirjat-sefer¹ (to je Město knihy). ¹⁶Tenkrát prohlásil Káleb: „Kdo porazí Kirjat-sefer¹ a dojde je,

tomu dám svou dceru Aksu za manželku.“ ¹⁷Dobyl je Otniel, syn Kenazův, Kálebův bratr; jemu dal za manželku svou dceru Aksu. ¹⁸Když přišla, navedla jej, aby žádal jejího otce o pole. Svezla se s osla. Káleb se jí otázal: „Co je tí?“ ¹⁹Odpověděla: „Dej mi jakožto požehnání dar. Když jsi mě provdal do jižního suchopáru, dej mi také vodní zřídla!“ Dal jí tedy zřídla, horní a dolní.

^{20j}To je dědičný podíl pokolení Judovců pro jejich čeledi. ²¹Nejvzdálenější města, která připadla pokolení Judovců, při edómském pomezí v Negebu byla: Kabseel, Eder a Jagúr, ²²Kína, Dimóna a Adeáda, ²³Kedeš, Chasór a Jitnán, ²⁴Zif, Telem a Bealót, ²⁵Chasór-chadata a Kerijót-chesrón — to je Chasór, ²⁶Amám, Šema a Mólada, ²⁷Chasar-gada, Chešmón a Bét-pelet, ²⁸Chasar-šúal, Beer-šeba a Bizjótja, ²⁹Baala, Ijím a Esem, ³⁰El-tólad, Kesíl a Chorma, ³¹Siklag, Madmana a Sansana, ³²Lebaót, Šilchím, Ajin a Rimón, celkem dvacet devět měst a jejich dvorce.

³³V přímořské nížině: Eštaól, Sorea a Ašna, ³⁴Zanóach, Én-ganím, Tapúach a Énam, ³⁵Jarmút, Adulám, Soko a Azeka, ³⁶Šaarajim, Adítajim, Gedera a Gederótajim, čtrnáct měst a jejich dvorce. — ³⁷Senan, Chadaša a Migdal-gad, ³⁸Dilean, Míspe a Jokteel, ³⁹Lakíš, Boskat a Eglón, ⁴⁰Kabón, Lachmas a Kitlíš, ⁴¹Gederót, Bét-dágon, Naama a Makeda, šestnáct měst a jejich dvorce. — ⁴²Libna, Eter a Ašan, ⁴³Jiftach, Ašna a Nesíb, ⁴⁴Keila, Akzíb a Maréša, devět měst a jejich dvorce. — ⁴⁵Ekrón s vesnicemi a dvorci, ⁴⁶od Ekrónu až k moři všechno, co leží stranou Ašdódu, a jejich dvorce, ⁴⁷Ašdód s vesnicemi a dvorci, Gáza s vesnicemi a dvorci, až k Potoku egyptskému a Velikému moři s pobřežím.^l

⁴⁸V pohoří: Šamír, Jatír a Soko, ⁴⁹Dana, Kirjat-sana — to je Debír, ⁵⁰Anab, Eštemo a Anim, ⁵¹Gošen, Cholón a Giló, jedenáct měst a jejich dvorce. — ⁵²Arab a Dúma a Ešeán, ⁵³Janím, Bet-tapúach a Afeka, ⁵⁴Chumta, Kirjat-arba — to je Chebrón — a Sior, devět měst a jejich dvorce. — ⁵⁵Maón, Karmel, Zif a Júta, ⁵⁶Jizreel, Jokdeám a Zanóach, ⁵⁷Kajin, Gibeá a Timna, deset měst a jejich dvorce. — ⁵⁸Chalchúl, Bét-súr a Gedór, ⁵⁹Maarat, Bét-anót a Eltekón, šest měst a jejich dvorce^k. — ⁶⁰Kirjat-baal — to je Kirjat-jearím — a Raba, dvě města a jejich dvorce.

⁶¹Ve stepi: Bét-araba, Midín a Sekaka, ⁶²Nibšán, Ír-melach a Én-gedí, šest měst a jejich dvorce. — ⁶³Ale jebúsejské obyva-

tele Jeruzaléma Judovci nebyli s to si podrobit. Tak zůstali Jebúsejci s Judovci v Jeruzalémě až do tohoto dne.

*území, O' (< *g'ebíl* místo *g'óral*, H.). — ^bjejich, O'. — ^cedo čtvrtiny doliny Akór, O'. — ^d:ke (kamenným) Kruhům (18,17). — ^ee × 18,16. — ^fH. *mé-neptósch*. — ^gBožího, O'. — ^hhlavní město, O' (sr 14,15). — ⁱv. 15 nn // Sd 1,11nn. — ^jO' překládá (v. 15n); V připojuje překlad (v. 15). — ^kv následujícím výčtu měst jsou četné rozdíly mezi H. a starými verzemi (zvl. O'). — ^lk + výčet 11 měst župy bét-lechemské, O'.

(1) Gn 49,8-12 Dt 33,7; Nu 34,3-5 (3) Sd 1,36 (6) 18,17 (7) 2S 17,17 (8) 2Pa 28,3 (9) v. 60 9,17 18,14 (10) 19,43 Sd 14,1 (13-19) :14,6-15 //Sd 1,10-15 (16) Sd 1,12 (17) Sd 1,13 3,9 (33) Sd 13,25 16,31 (44) 19,29 Sd 1,31 (45) 1S 5,10 (47) 1S 5,1; Sd 1,18 16,1.21 (60) v. 9 (63) :18,28 Sd 1,8.2i 2S 5,6n

Není náhodné, že při výčtu územních práv západojordaných kmenů jsou *Judovci* uvedeni na prvním místě a že zpráva o území jim přiděleném je tak obširná. To odpovídá prvořadému významu Judy a mesiášskému poslání tohoto kmene (sr Gn 49,8—12).

¹⁻¹² Jižní hranice zasahuje hluboko do pouště Sin a odděluje Judu od Edómu (sr Nu 34,3). Východní hranici tvoří západní břeh Mrtvého moře. Severní hranice je popsána detailně. Tvoří oblouk od ústí Jordánu ke Středomoří, které je přirozenou západní hranicí. Z *ohrazení* je zřejmé, že je tu zahrnuto i celé pelištejské území; to je odrazem poměrů v době Davidově a Šalomounově. Jde tedy o předjímku, jejímž smyslem je podtržení kontinuity Hospodinovy péče o Izraele i Božího nároku na celý svět (Ž 24,1 sr Ž 148 aj.).

¹³⁻¹⁹ Pověst o dobytí Kirjat-seferu (Města knihy) *Otnielem* je patrně součástí místního podání. Opakuje se téměř doslovně v Sd 1,12—15. Původní jméno toho města změnili snad Otnielovci po jeho dobytí. Kořen *d-b-r* ukazuje od znalců psaní (H. *s-p-r*) k známosti slova Hospodinova (*dábár* = slovo; *d'bir* = velesvatyně).

Předehrou či předpokladem dobytí Debíru bylo obsazení Chebrónu, odkud *Káleba* vyhání tři mytické obří syny Anákovy. Lid Hospodinův se nesmí lekat žádných 'obrů'. Víra v nich střizlivě vidí pouhé smrtelné lidi, kteří se nemohou vymknout Božím plánům.

Kirjat-sefer se zřejmě Izraelcům jevil jako místo nedobytné. V každém případě úzce souviselo s *Chebrónem*, takže vítězství nad Chebrónem by nebylo úplné, dokud nebylo dobyt i *Debtru*. Dosud se archeologicky nepodařilo polohu tohoto 'města' určit. Vnucuje se proto otázka, šlo-li vskutku o samostatné město nebo spíše o chebrónské *d'bir*, tzn. o chebrónskou svatyni či její část, jež byla opevněna a činila proto vítěz-

ství nad Chebrónem problematickým, protože ohrožovala vítěze. Celý příběh se opětovaně vypráví a vždy společně o vítězství obou bratří, Káleba i Otniela. Odměnou za dobytí 'města' je sama Kálebova dcera Aksa.

Tradice se v jednotlivostech rozchází. Tak podle v. 18 Aksa navádí Otniela, aby žádal jejího otce o 'pole'. V paralelním oddílu Sd 1,14 předpokládají O' a V, že Otniel navedl Aksu. Sloveso 'navádět' (*s-v-t* hif'il) znamená přímo pokoušet, svádět, zvláště ke zlému (Dt 13,7 [= 6 K] 2S 24,1). Také další sloveso *žádati* (*š'-l*) má často záporné předznamenání. Nevíme, o jaké 'pole' měl Otniel žádat; patrně šlo o svaté pole, tedy kultisté (sr vk Gn 24,62-67, exkurs).

Dále jedná *Aksa* sama. Žádá otce o dar, kterým by požehnání otcovské bylo zpečetěno. Nemluví už o poli; nakonec dostává vodní zřídla někde poblíž Chebrónu.

²⁰⁻⁶³ Obširný výčet jednotlivých *judských měst* je seřazen do čtyř okruhů. Nejprve přichází na řadu judský jih (Negeb, 21—32), stepní oblast obývaná polonómády. Nejdůležitějším městem je tu Beer-šeba. Potom jsou vypočítána města přímořské nížiny (33—47). Nato následuje výčet měst v judských horách (48—60) a v judské poušti (61n).

Ze všech měst odolal náporu Izraelců jediný *Jeruzalém* (63). Zde museli žít Izraelci mezi Jebúsejci. Je ovšem otázka, jak dalece Izraelci do Jebúsu pronikli. Rozhodně tam nežili jako vládnoucí vrstva. Dobytí Jeruzaléma přičítá starozákonní podání až králi Davidovi (2S 5,7).

Judská města jsou rozdělena do *dvanácti žup*. Bét-lechemská župa v hebrejském textu v počtu dvanácti chybí, je však zachována v Septuagintě. Do seznamu judských měst jsou zahrnuta i ta, která v jiných seznamech náleží jiným pokolením. Např. některá místa z v. 21—32 se vyskytují též v Šimeónově podílu (19,2—6), z v. 45—47 v Danovském (19,41—46), v. 60—62 je doplněn dalšími údaji Benjamínovy listiny (18,21—28). To znamená, že na Judu časem přešly části území sousedních kmenů. Stalo se tak za krále Jóšijáše. On také — po vzoru Šalomounově — rozdělil své království na 12 žup, mezi něž však nezahrnul župu bét-lechemskou, rodnou župu Davidovců. Jsou tu tedy zpracovány dva historické prameny, zachycující jednak rozlohu Judy za Davida a Šalomouna, jednak rozdělení Judy za Jóšijáše. Obojí vyzdvihují jedinečné postavení Judy mezi všemi ostatními pokoleními.

e) Dům Josefův
(16,1—17,18)

Podíl Efrajimovců (kap. 16) a Manasesovců (kap. 17). Selofchadovy dcery.

16 ¹Josefovům připadl tento los^a: od Jordánu při Jerichu ^bod jerišských vod^b na východ, stoupá pouští od Jericha do hor k Bét-elu. ²Pak vybíhá hranice od Bét-elu k Lúz a pokračuje k pomezí Arkejců od Atarótu. ³Sestupuje na západ k pomezí Jaflétejců až k pomezí dolního Bét-chorónu a Gezeru ^ca svými výběžky dosahuje až k moři. ⁴Takový byl dědičný podíl Josefovců, Manasesa a Efrajima.

⁵Efrajimovcům připadlo toto pomezí pro jejich čeledi: hranice jejich dědičného podílu jde na východ^d od Atarót-adaru až k hornímu Bét-chorónu^e. ⁶Dál vybíhá hranice k moři ^fna sever od Mikmetatu^f. Pak odbočuje hranice na východ k Taanat-šilo a míjí je na východ k Janóachu. ^{7g}Od Janóachu sestupuje^g k Atarótu a k Naaře, dotýká se Jericha a vybíhá k Jordánu. ⁸Od Tapúachu jde hranice na západ k potoku Kána a svými výběžky dosahuje až k moři. To je dědičný podíl pokolení Efrajimovců pro jejich čeledi. ⁹K tomu města oddělená pro Efrajimovce uprostřed dědičného podílu Manasesovců, všechna města i s dvorci. ¹⁰Avšak nebyli s to podrobit si Kenaance, kteří sídlili v Gezeru. A tak sídlí Kenaanci mezi Efrajimovci až ^hhodnes. Ale stali se poplatnými robotníky^h.

17 ¹Tento los¹ připadl pokolení Manases; on byl přece Josefův prvorozený. Makírovi, Manasesovu prvorozenému, otci Gileádovu, za to, že byl válečník, připadly Gileád a Bášan. ²Také ostatním Manasesovcům připadly podíly pro jejich čeledi: Abízerovcům, Chelekovcům, Asrielovcům, Šekemovcům, Čeferovcům a Šemidáovcům. To byli ¹potomci Josefova syna Manasesa¹, mužské potomstvo podle svých čeledí. ³Avšak Selofchad, syn Čeferův, ^kvnuk Gileádův, právnuk Manasesovce Makíra^k, neměl syny, nýbrž jen dcery. Jmenovaly se: Machla, Noa, Chogla, Milka a Tírša. ⁴Ty předstoupily před kněze Eleazara a před Jozua, syna Núnova, a před předáky se slovy: „Hospodin¹ přikázal Mojžíšovi^m, aby nám dal dědičný podíl mezi našimi bratřími“. Dali jim tedy podle Hospodinova přikázání dědičný podíl mezi

bratřími jejich otce. ⁵Manasesovi bylo tudíž přiděleno deset oblastí, kromě území gileádského a bášanského, která jsou v Zjordání, ⁶neboť Manasesovy dcery obdržely mezi jeho potomky dědičný podíl. Země gileádská připadla ostatním Manasesovcům.

⁷Manasesova hranice jde od Ašeru k Michmetu, které leží naproti Šekemu, a vede na jih k obyvatelům Ěn-tapúachu. ⁸Území tapúašské připadlo Manasesovi, ale Tapúach sám, při Manasesově pomezí, patřil Efrajimovcům. ⁹Hranice pak sestupuje k potoku Kána. Na jih od potoka mezi městy Manasesovými jsou města, patřící Efrajimovi. Hranice Manasesova se táhne severně podél potoka a svými výběžky dosahuje až k moři. ¹⁰Jižní část patří Efrajimovi, severní Manasesovi, a jehoⁿ hranici tvoří moře. Na severu se dotýkají Ašera a na východě Isachara. ¹¹Manasesovi připadly v území Isacharově a Ašerově: Bét-šeán s vesnicemi, ^oJibleám s vesnicemi^o, ^pobyvatelé Dóru s vesnicemi^p, ^qobyvatelé Ěn-dóru s vesnicemi^q, ^robyvatelé Taanaku s vesnicemi^r a obyvatelé Megida s vesnicemi — ^sk tomu tři návrší^s. ¹²Ale Manasesovci nebyli s to podrobit si tato města, a to umožnilo Kenaancům zůstat v té zemi. ¹³Teprve když se Izraelci zmohli, učinili Kenaance svými poplatníky. Ale nebyli s to podrobit si je úplně.

¹⁴I vytýkali Josefovci Jozuovi: „Proč jsi nám^v dal za dědictví jeden los a jednu oblast? Jsme^v lid početný, protože Hospodin nám^v tak mnoho poželal.“ ¹⁵Jozue jim řekl: „Jste^v-li lid početný, vytáhněte^v do lesů, ^ttam na území Perizejců a Refájců^t, a vykácete^v je, když Efrajimské pohoří je pro vás^v těsné.“ ¹⁶Josefovci^u namítali: „Pohoří nám nepostačí. A všichni Kenaanci, kteří sídlí v nížině, mají železné vozy, jak v Bét-šeánu s jeho vesnicemi, tak v rovině Jizreel.“ ¹⁷Jozue odpověděl domu^v Josefovu, ^wEfrajimovi a Manasesovi^w: „Jste^v početný lid a máte^v velkou sílu. Nebudete^v mít jeden los. ¹⁸Bude vám^v patřit pohoří. Protože je zalesněné, vykácíte^v les, a co vymýtíte^{vz}, bude vám^v patřit. Podrobíte^v si Kenaance, třebaže mají železné vozy a ^xjsou silní^x“

^a pomezí, O' (< *gebúl* místo *górál*, H.). — ^{b-b} × O'. — ^c × O'. — ^d × P. — ^e + ke Gezeru, O'. — ^{f-k} Ikasmónu na sever od Thermy, O'. — ^{g-g} × O'^a; a k Machó a, O'^B. — ^{h-h} až do toho dne, kdy egyptský král farao vytáhl, dobyl (Gezer), vypálil jej, pobil Kenaance, Ferezejece a obyvatele Gezeru, a dal jej za věno své dceři, O'; sr 1Kr 9,16.
¹ pomezí, O' (< *gebúl* místo *górál*, H.). — ¹⁻¹ × O'. — ^{k-k} × O'. — ¹ Bůh, O' (v. 4.14). — ^m skrze Mojžíše, O' V. — ⁿ jejich, O' P. — ^{o-o} × O'. —

$\nu\text{-}\rho \times \text{P}$. — $q\text{-}q \times \text{O}'$. — $r\text{-}r \times \text{O}'\text{B}$. — $s\text{-}s$ překlad nezaručený; a třetinu Nafety s předměstími, O' ; a třetinu města Nofet, V. — $t\text{-}t \times \text{O}'$. — $u \times \text{O}'\text{B}$. — ν synům, O' . — $w\text{-}w \times \text{O}'$. — $x\text{-}x$ budeš mocnější než on, O' . — ν H. vsude sg (v. 14.15.17.18). — z dosl. jeho výběžky.

(1) Gn 49,22-26 Dt 33,13-17 (5) Gn 48,20 (9) 17,9 (10) :Joz 13,13 15,63; Sd 1,29 :1Kr 9,16.21
(1) Nu 26,29 Sd 5,14; Joz 13,31 (2) Sd 6,11.24 8,32 (3) Nu 26,33 27,1 36,1nn (9) 16,9 (11n) Sd 1,27 (13) Sd 1,28 :Joz 16,10 (16) :Sd 1,19

¹⁻⁴Hned po pokolení Judově přicházejí na řadu *Josefovci*, rozdělení na kmeny Manases a Efrajim. Polovice kmene Manasesova obdržela již území v Zajordání (13,29nn); ostatek kmene se usídlí v sousedství Efrajimově a vytvoří tak jedno společenství Josefovců. Proto je nejprve vymezeno území Josefovo jako celek. Zpráva o rozdělování země nedbá na pořadí Izraelových synů podle stáří ani na zeměpisnou polohu kmenových území. Zrcadlí se tu pozdější stav, že právě tato dvě pokolení, Judovo a Josefovo, reprezentovala celý Izrael. Po rozdělení Šalomounova království se stala jména Juda a Efrajim označení dvou částí Izraele: judského a izraelského království. Tito dva bratři, Juda a Josef, dostali nepozoruhodnější zaslíbení i v Jákobově závěti (Gn 49). Hospodin jednou opět spojí rozdělený a rozptýlený Izrael, Judu i Efrajima, v jeden celek (Iz 11,13 Ez 37,16—19). I do budoucnosti má tedy připomínat tento záznam jednotu Božího lidu a je tak výzvou k stálému úsilí o ni.

⁵⁻¹⁰V pořadí Josefovských kmenů *Efrajim* předchází Manasesa právě tak jako při Jákobově požehnání (Gn 48,13—20). Hranice Efrajimova území nejsou popsány úplně a těžko je vést přesnou linií, rozdělující obě pokolení. Území nebyla oddělena pevnou hranicí, nýbrž se překrývala; jednotlivá izraelská pokolení nebyla od sebe izolována. Vědomí pospolitosti a jednoty bylo posilováno i tím, že některá efrajimská města či území ležela v oblasti pokolení Manasesova, podobně jako Manasesova města byla i v oblasti Isacharově a Ašerově (17,11).

Zpráva o tom, že na území Efrajimově zůstali i *Kenaanci*, není jen historickou podrobností, ale výstrahou do budoucna: lid Hospodinův je neustále v nebezpečí, že do jeho řad bude pronikat a jeho víru narušovat modlářství a nevěra. Politické a hospodářské podrobení Kenaanců nebude zárukou, že toto nebezpečí je zažehnáno. Úkolem Izraelovým bylo duchovně je ovládnout, a v tom zklamal.

¹⁻¹⁸Pokolení *Manasesovo* je zastoupeno především Manasesovým synem Makírem. Makír své významné postavení získal patrně úspěchy v boji proti Emorejčům (Nu 32,39n). Také v písni Debořině je Makír představitelem Manasesovců (Sd 5,14). Zdá se, že v jedné tradiční vrstvě prostě Makír nahrazoval Manasesa.

Obsadit přidělené území a bránit je bylo úkolem mužského potomka Josefova. Avšak pro úspěchy, proslulost a zdatnost bojovníků nemělo se zapomenout ani na bezbranné a slabé. *Dcery Selofchadovy*, které na základě Hospodinova příkazu (Nu 27,1—7) dostávají dědičný podíl mezi bratřími svého otce, jsou svěřeny do jejich ochrany. V Božím lidu nesmí být nikdo pominut ani ponechán bez péče a pomoci. Opakovaným bohoslužebným aktem (sr Nu 27,2 — před knězem, Mojžíšem a předáky lidu!) je pěti ženám dán podíl na dobytém a od Hospodina přijatém dědictví. Jejich přebývání uprostřed Manasesovců bylo neustálou výzvou k péči o slabé a k ochraně bezbranných. Zmínka o Kenaancích v oblasti Manasesově připomíná druhou frontu: boj Božího lidu s modlářstvím není zdaleka skončen a vyřízen (sr 16,10).

¹⁴⁻¹⁸Závěr popisu josefského území tvoří zpráva o *nespokojenosti* tohoto pokolení. Přidělené území se jim zdá malé. Dovolávají se požehnání Hospodinova a tím podpírají požadavek na větší či dvojnásobnou oblast, než mají ostatní pokolení, ač je zřejmé, že jejich území je poměrně rozsáhlé. Avšak hornatá a lesy zarostlá oblast jim nevyhovuje. Domnívají se, že mají nárok na něco lepšího. Jejich neskromný požadavek Jozue odmítá. Právě proto, že jim Hospodin požehnal a dal sílu, mohou vymýtí lesy a obsadit krajinu jinak nehostinnou, mohou také přemoci Kenaance, vyzbrojené pro tehdejší dobu nejmodernější technikou, válečnými vozy. Požehnání Hospodinovo je nejen výsadou, ale také pověřením k zápasu a k úsilí, aby byl získán prostor pro kralování Hospodinovo.

f) Ostatní pokolení

18,1—19,51

Na shromáždění v Šílo dostává své dědičné území zbývajících sedm pokolení a nakonec i Jozue.

18 ¹Celá pospolitost izraelská se shromáždila do Šílo a postavili tam stan setkávání. Zemi si už podmanili. ²Mezi Izraelci zůstalo však ještě sedm kmenů, kterým nepřidělili dědičný podíl. ³Tu řekl Jozue Izraelcům: „Jak dlouho budete otálet, než konečně^a obsadíte zemi, kterou vám dal Hospodin, Bůh vašich otců? ⁴Určete si za každý kmen tři muže. ^bPošlu je^b, aby se vydali na cestu, a prošli zemi. Až pořídí její popis ^cpodle příslušných dědičných podílů, přijdou ke mně. ⁵Rozdělí ji^c na sedm podílů. Juda zůstane na svém území na jihu a dům^d Josefův zů-

stane^e na svém území^e na severu. ⁶Vy pak pořídíte popis země, rozdělený na sedm podílů, a přinesete jej sem ke mně a já za vás provedu losování zde před Hospodinem, naším Bohem. ⁷Lévijci nebudou mít mezi vámi žádný podíl, jejich dědičným podílem bude kněžství Hospodinovo. A Gád, Rúben a polovice Manasesova pokolení dostali své dědičné podíly na východě v Zajordání, jak jim je dal Mojžíš, služebník Hospodinův.⁶

⁸Mužové se tedy vydali na cestu a Jozue přikázal těm', kteří šli pořádit popis země: „Jděte a projděte zemi. Až pořídíte její popis, vrátíte se ke mně a já zde v Šílo před Hospodinem vylosuji vaše podíly.“ ⁹Mužové^g šli, prošli zemi^h a pořídili její dokumentárníⁱ popis podle měst, rozdělený na sedm podílů. Pak přišli k Jozuovi^j do tábora^j v Šílo ¹⁰a Jozue jim v Šílo před Hospodinem vylosoval podíly. ^kTak tam Jozue rozdělil Izraelcům zemi podle toho, jak jim padly přiděly^k.

¹¹První^l los byl vytažen pokolení Benjaminovců pro jejich čeledi: bylo jim vylosováno území mezi Judovci a Josefovci. ¹²Toto je jejich hranice na severní straně: začíná u Jordánu a stoupá ke skalnímu hřebenu severně od Jericha. Směrem na západ vystupuje do hor a svými výběžky dosahuje do bét-ávenské pouště. ¹³Odtud pokračuje hranice k Lúz^m — to je Bét-el — a sestupuje k Atarót-adaru proti hoře, která je na jih od dolního Bét-chorónu. ¹⁴Pak hranice odbočuje a stáčí se na západní straně k jihu od hory, která je jižně proti Bét-chorónu, a svými výběžky dosahuje až ke Kirjat-baalu — to je Kirjat-jearim, město Judejců. To je západní strana. ¹⁵Jižní strana: od okraje Kirjat-jearimuⁿ vybíhá hranice na západ a vede k prameni Merneptahovu^o. ¹⁶Pak sestupuje k úpatí hory, která je naproti roklí syna Hinómova; leží na severu^p v dolině Refajců. Roklí hinómskou sestupuje ke skalnímu hřebenu Jebúsejců na jihu. Pak sestupuje k prameni Rogel. ^{17q}Zabočuje od severu^q a vybíhá k Slunečnímu prameni a táhne se podle Kruhů^r, které leží naproti adumskému svahu. Potom sestupuje ke kameni Rúbenovce Bohana. ¹⁸Pokračuje severně ke skalnímu hřebenu nad^s jordanickou pustinou^s a sestupuje^t do pustiny. ¹⁹Pak pokračuje^t na sever ke skalnímu hřebenu u Bét-chogly a svými výběžky dosahuje až k severní zátocce Solného moře při ústí Jordánu na jihu. To je jižní hranice. ²⁰Na východní straně tvoří jejich hranici Jordán. To je dědičný podíl Benjaminovců pro jejich čeledi, vymezený svými hranicemi dokola.

²¹u Pokolení Benjaminovců a jejich čeledím patřila města:

Jericho, Bét-chogla a Emek-kesis, ²²Bét-araba, Semárajim a Bét-el, ²³Avim, Para a Ofra, ²⁴Kefar-amóni^v, Ofni^x a Geba — dvanáct měst s dvorci; ²⁵Gibeón, Ráma a Beerót, ²⁶Mispe, Kefira a Mósa, ²⁷Rekem, Jirpeel a Tarala, ²⁸Sela, Elef a město Jebúsejcovo — to je Jeruzalém —, Gibeat, Kirjat — čtrnáct^v měst i s dvorci. To je dědičný podíl Benjaminovců pro jejich čeledi.

19 ¹Druhý los připadl^a Šimeónovi, totiž pokolení^a Šimeónovců^b pro jejich čeledi^b. Jejich podíl byl uprostřed podílu Judovců. ²Patřila jim dědičným podílem: Beer-šeba, Šeba a Mólada, ³Chasar-šúal, Bála^c a Asem, ⁴Eltólad, Betúl a Chorma, ⁵Siklag, Bét-markabót a Chasar-súsa, ⁶Bét-lebaót a Šarúchen — třináct měst i s dvorci; ⁷Ajin, Rimón, Eter a Ašan — čtyři města i s dvorci. ⁸Také všechny dvorce, které byly v okolí těch měst až po Baalat-beer a Ramat-negeb. To je dědičný podíl pokolení Šimeónovců pro jejich čeledi. ⁹Dědičný podíl Šimeónovců byl v oblasti Judovců. Protože díl Judovců byl pro ně příliš velký, dostali Šimeónovci dědičný podíl uprostřed jejich podílu.

¹⁰Třetí los byl vytažen Zabalónovcům pro jejich čeledi. Pomezí jejich dědičného podílu sahalo až k Saridu. ¹¹Jejich hranice stoupá na západ, k Mareále. Dotýká se Dabešetu a sleduje potok naproti Jokneámu. ¹²Od Saridu jde zpět přímo na východ k pomezí Kesulótu pod Tábořem, táhne se k Daberatu a vystupuje k Jáfiji. ¹³Odtud pokračuje přímo na východ do Gat-cheferu a Et-kasínu, vede k Rimónu a zabočuje k Néji. ¹⁴Tam se hranice stáčí na sever k Chanatónu a svými výběžky dosahuje do údolí Jiftach-el. ¹⁵Patří jim také Katat, Nahalal, Šimrón, Jidala a Bét-lechem — dvanáct měst i s dvorci^d. ¹⁶Tato města i s dvorci jsou dědičným podílem Zabalónovců pro jejich čeledi.

¹⁷Čtvrtý los vyšel Isacharovi, ^etotíž Isacharovcům^f pro jejich čeledi^e. ¹⁸Jejich pomezí sahalo až k Jizreeli a patří k němu Kesulót a Šunem, ¹⁹Chafarajim, Sion a Anacharat, ²⁰Rabít, Kišjón a Ebes, ²¹Remet, Ěn-ganim, Ěn-chada a Bét-pases. ²²Hranice se dotýká Tábora, táhne se k Šachasímu a Bét-šemeši a svými výběžky dosahuje k Jordánu — šestnáct měst i s dvorci^g. ²³Ta města i s dvorci jsou dědičným podílem pokolení Isacharovců pro jejich čeledi.

²⁴Pátý los vyšel pokolení Ašerovců pro jejich čeledi. ²⁵Připadlo jim pomezí: Chelkat, Chalí, Beten a Akšáf, ²⁶Ala-

melek, Ameád a Mišál. Hranice se na západě dotýká Karmelu a ramene říčky Libnáty. ²⁷Obrací se na východ k Bét-dágonu, dotýká se území zabulónského a údolí Jiftach-el na severu, táhne se k Bét-emecku a Neielu a vede nalevo ke Kabúlu ²⁸a přes Ebrón, Rechób, Chamón a Kánu až k velkému Sidónu. ²⁹Pak se hranice vrací k Rámě a až k opevněnému městu Týru. Vrací se k Chose a mezi Chebelem a Akzibem dosahuje svými výběžky k moři. ³⁰Patří jim také Uma, Afek a Rechób — ^hdvaadvacet měst i s dvorci^h. ³¹Tato města i s dvorci jsou dědičným podílem pokolení Ašerovců pro jejich čeledi.

³²Šestý los vyšel Naftalíovcům, ⁱtotiž Naftalíovcůmⁱ pro jejich čelediⁱ. ³³Případlo jim pomezí od Chelefu, od božiště v Saananim, přes Adamí-nekeb a Jabneel k Lakúmu, a svými výběžky dosahuje k Jordánu. ³⁴Pak se hranice vrací na západ k Aznótu pod Tábořem a táhne se odtud k Chúkoku. Na jihu se dotýká území zabulónského, na západě ašerského a na východě u Jordánu Jehúdy^k. ³⁵Patří jim i opevněná města: Sidím, Ser a Chamat, Rakat, Kinerot, ³⁶Adama, Ráma a Chasór, ³⁷Kedeš, Edrei a Ěn-chasór, ³⁸Jirón, Migdal-el, Chore, Bét-anat a Bét-šemeš — ^ldevatenáct měst i s dvorci^l. ³⁹Ta města i s dvorci jsou dědičným podílem pokolení Naftalíovců ^mpro jejich čeledi^m.

⁴⁰Sedmý los vyšel pokoleníⁿ Danovců ⁿpro jejich čelediⁿ. ⁴¹Pomezí jejich dědičného podílu tvořily: Sorea, Eštaól a Ěr-šemeš, ⁴²Šaalabín, Ajalón a Jitla, ⁴³Elón, Timnata a Ekrón, ⁴⁴Elteke, Gibetón a Baalat, ⁴⁵Jehúd, Bené-berak a Gat-rimón, ⁴⁶vody Jarkónu a Rakónu s pomezím naproti Jafó^o. ⁴⁷Avšak Danovci přišli o své území. Vytáhli proto do boje s Lešem a dobyli je. Vybili je ostrým mečem, obsadili je a usídlili se v něm. Přejmenovali Lešem na Dan podle svého praotce Dana. ⁴⁸Tato města i s dvorci jsou dědičným podílem pokolení Danovců pro jejich čeledi.

⁴⁹Tak konečně přidělili zemi do dědictví podle jednotlivých území. Jozuovi, synu Núnovu, dali Izraelci dědičný podíl mezi sebou. ⁵⁰Podle Hospodinova^p rozkazu dali mu město, které si vyžádal, totiž Timnat-serach^q v Efrajimském pohoří. Vybudoval město a usadil se v něm.

⁵¹Toto jsou dědičné podíly, které kněz Eleazar, Jozue, syn Núnův, a představitelé rodů přidělili losem izraelským pokolením v Šílo před Hospodinem u vchodu do stanu setkávání. A skončili přidělování země.

^aH. přišli a; × O'. — ^{b-b} × O'. — ^{o-o} O' jinak. — ^dsynové, O'. — ^{e-o} × O' V. — ^f+ mužům, O'. — ^g × O' V. — ^h+ a shlédlí ji, O'. — ⁱdosl. knižní. — ^{j-i} × O'. — ^{k-k} × O'. — ^lpodle O' V; × H. — ^{m-m} × O' L V. — ⁿKirjat-baal, O' (:v. 14). — ^o:15,9. — ^p+ na konci, O' V (:15,8). — ^{q-q} × O'. — ^r:: Gilgálu (15,7). — ^{s-s}Bét-araba, O'. — ^{t-t} × O'. — ^uod v. 21 jsou značně rozdíl mezi O'^B a O'^A i mezi nimi a H. — ^vtak kt a ~ O'^B; -amóná, qr a V; Kafféramin, O'^A. — ^x × O'. — ^y:: 13, O'. — ^{a-a} × O' ~ V. — ^{b-b} × O'. — ^o:: Baala (15,29). — ^{d-d} × O'. — ^{e-o} × O'. — ^{f-f} × V. — ^{g-g} × O'. — ^{h-h} × O'^B. — ⁱ⁻ⁱ × O'. — ^j × V. — ^k × O'; Judy, V ~ K. — ^{l-l} × O'^B. — ^{m-m} × O'. — ^{n,m} × O'. — ^{o-v} O' následuje v. 48. Po něm pokračuje (místo v. 47) tento text; Ale Danovci nevypudivili Emorejského, který je tísnil v pohoří. Emorejští jim nedovolili ani sestoupit do údolí a dobyli na nich území jejich podílu. I vytáhli Judovci a bojovali proti Lachis, dobyli je a pobili mečem, osídlili je a nazvali je Lasendak. Emorejský zůstal bydlet v Elómu a v Salamině. Dolehla však na ně ruka Efrajimova. I stali se jejich poplatníky. — ^pBožího, O'^B. — ^q:: Timnat-cheres (Sd 2,9).

(1) 19,51; Sd 21,19 1S 1,3 4,4 Ž 78,60 Jr 7,12; Ex 25,8n (6) :14,2 (7) 13,14,33 Nu 18,20; Nu 32,33 Joz 13,8 (8) :2,1 (10) Sk 13,19 (12) 7,2 (13) 16,2n (14—18) 15,6-9 (19) 15,2,5 (1) :Gn 49,5-7 (2—8) :1Pa 4,28-33 (2) Gn 21,14,31,33 26,23 46,1 (9) :Sd 1,3 (10) Gn 49,13 Dt 33,18 (15) Sd 1,30 (17) :Gn 49,14n Dt 33,18 (18) 2Kr 4,8 (24) Gn 49,20 Dt 33,24n (29) Sd 1,31n (32) Gn 49,21 Dt 33,23 (38) Sd 1,33 (40) Gn 49,16n Dt 33,22 (43) 15,10n (46) Jon 1,3 (47) Sd 1,34; Sd 18,29 (50) :Ez 45,7n; Joz 24,30 :Sd 2,9 (51) 14,1 17,4; 18,1

¹⁻¹⁰Po stanovení přidělů izraelským pokolením v Zajordání (k. 13) a určení dědičných podílů Judovců a Josefovců (k. 14—17) přicházejí na řadu *ostatní kmeny*. S iniciativou Jozuovou a s horlivostí předcházejících pokolení jsou v podivném protikladu rozpaky ostatních kmenů, které váhají obsadit zaslíbenou zemi. Ani tato nová nedověra nemůže však zmařit Boží rozhodnutí. Kromě Lévičů, kteří dostávají od Hospodina jedinečný úkol a výsadu, službu kněžskou, je přiděleno území v zaslíbené zemi všem kmenům. Území měla někdy rozsah omezený, navzájem se překrývala, splyvala s oblastmi sousedními nebo zahrnovala takové oblasti, jež pokolení nikdy úplně neovládla, ač je měla přiděleny. Země je již v podstatě podmaněna a rozdělena na dvě části: jižní, v níž má ústřední postavení Juda, a severní, obsazenou většinou kmene Josefovými. Ostatní pokolení, až na Lévičce, nemají takový význam. Rozsah přidělných území připomíná přísti království, kdy izraelská moc dosáhla největšího rozmahu, ale zároveň poskytuje i výhled k eschatologickému kralování Hospodinovu (sr Ez 47n).

Přidělení země je posvátným aktem, kterým je vyhlášováno panství Hospodinovo nad celou zemí a lidu izraelskému svěřována její správa.

Proto se také stanovení podílů neudálo v Gilgálu, dříve zmíněném (14,6), nýbrž, jak je několikrát zdůrazněno, ve shromáždění všeho lidu v Šílo. Tato svatyně, v níž byla později uložena truhla Hospodinova, byla za kněze Élího hlavní svatyní Izraele (1S 1nn). Ztratila sice po porážce od Pelištejců (1S 4) své jedinečné postavení a byla dokonce zničena (sr Jr 7,12.14 26,6), avšak i v pozdější době byla chována v paměti Izraele jako posvátné místo té doby, kdy lid ještě neměl krále a kdy sám Hospodin byl jediným Panovníkem svého lidu. Bohoslužebný ráz jednání je zdůrazněn zprávou o postavení 'stanu setkávání', přenosné svatyně, kde se Hospodin zjevoval lidu. Rovněž stanovení podílů *losem* má doložit, že o nich rozhoduje Hospodin, nikoli vůle lidská (sr Sk 1,24nn). Zásadní neměnnost a stálost stanovených podílů má být zaručena písemně. Jednotlivá pokolení jsou při rozpisu zastoupena třemi muži, kteří mají dosvědčit jeho správnost a spolehlivost. Posvátné číslo sedm, když má být zbývající země rozdělena na sedm dílů pro zbylá pokolení, naznačuje, že jde o akt nevšední a jedinečný.

Pořadí kmenů v dalším líčení je určeno polohou jejich území. Nejprve přicházejí na řadu dvě pokolení v sousedství Judy, totiž Benjamín a Šimeón. Po nich jsou uvedeny galilejské kmeny. Kmen Dan, který původně rovněž s Judou sousedil, je uveden jako poslední, protože přesídlil nejdál na sever (19,40—48 sr Sd 18). Jednotlivá kmenová území jsou i zde popisována na podkladě různých pramenů. Dva hlavní prameny: 1. popis hranic, pocházející pravděpodobně ještě z doby předkrálovské nebo z počátků království, 2. seznam měst, pravděpodobně z doby královské, pro oblast judskou snad z doby krále Jóšijáše. Ne vždy jsou tyto prameny jednotné a v souhlasu; všechny hranice na této zemi jsou poznamenány nestálostí a proměnností. Úkolem Izraele bylo ovšem své svěření věrně zachovávat a znovu vybojovávat.

¹¹⁻²⁸ Území *Benjamínovců* leželo ve vnitrozemí v hornaté krajině mezi kmeny Judou a Efrajimem. Při popisu hranic se ukazuje, že autor byl velmi podrobně obeznámen s místními poměry. (K hranicím s Judou sr 15,5—11, s Efrajimem 16,1—7.) Jako západní hranice se ovšem tentokrát neuvádí moře, nýbrž čára od Bét-chorónu ke Kirjat-jearímu. Jeruzalém, původně město Jebúsejců, je zde zahrnut, stejně jako v následujícím seznamu měst (v. 28) do podílu Benjamínova. Protože si jej Benjamínovci nedokázali podmanit, zůstal neutrální a stal se později metropolí říše Davidovy (2S 5,6nn).

Na popis hranic navazuje dvojdílný *seznam měst* Benjamínovců: v. 21—24 a 25—28. Jsme tu patrně opět na stopě župních seznamů z doby krále Jóšijáše. Je přirozené, že v době rozkladu asyrské veleříše připojil ke svému království nejprve sousední oblasti (sr 2Kr 23,15). Tím lze vy-

světlit, že se tu shledáváme např. s městem Bét-el (Lúz), které se uvádí také jako město Josefovců (16,1n), nebo s Jeruzalémem, který dobyl až David. Pokolení Benjamínovu bylo dáno svěřenectví nad jiné významné, jakoby na potvrzení slov Mojžíšova požehnání (Dt 33,12). Avšak svatyně bét-elská (sr 1Kr 12,28—33) a ještě mnohem více rokle hinómská (sr Jr 7,31) a dolina Refájců (= obrů) vedle dalších míst naznačují nebezpečí pohanství a odpadu od Hospodina, a jsou tedy výzvou k boji o čistotu a o věrnost Hospodinu.

¹⁻⁹ *Šimeónovcům* je určen dědičný podíl na nejzazším jihu země. Jejich oblast není vymezena hranicemi; jsou pouze vyčtena města, z nichž nejdůležitější je stará izraelská svatyně Beer-šeba. Většina měst byla uvedena už v podílu Judovců (sr 15,21—32). Jsou tu však jmenována místa, která leží poměrně vysoko na severu (Eter, Ašan, sr 15,42). Nejde-li o různá místa stejných jmen, je tu svědectví o tom, že Šimeónovci nejen postupovali pokolení Judovo, ale přímo s ním splývali. Některá města byla zřejmě pokládána za společný podíl obou kmenů. Jákobova závět vysvětluje rozptýlení potomků Šimeónových jako důsledek prchlivosti jejich předka (Gn 34,25 49,7). Požehnání Mojžíšovo se už o tomto pokolení nezmiňuje. Patrně velikost a význam Judovců zastínily časem jméno Šimeónovo. Ale kupodivu se znovu objevuje v seznamu těch, kteří byli 'znamenáni' ke dni vítězství Beránka — Krista (Zj 7,7). Podíl na tomto vítězství nezaručuje jméno, ale Boží věrnost a milost, která povolává k životu to, co zahynulo.

¹⁰⁻¹⁶ Ve skupině severních kmenů je jmenován nejprve *Zabulón*, pravděpodobně proto, že jeho podíl ležel uprostřed ostatních. K popisu hranic je připojen krátký seznam měst. Vymezená oblast neodpovídá Jákobově závěti, podle níž se mělo pokolení rozložit až k mořskému pobřeží (Gn 49,13). Ale v Izajášovi a podle něho i v Matoušovi je celé území mezi Genezaretským jezerem a Středozemním mořem označeno právě jménem Zabulón (spolu s Naftalím) a je nad ním vyhlášeno zaslíbení o příchodu Božího světla (Iz 8,23 [= 9,1K] Mt 4,13—16). Zdá se tedy, že v galilejské oblasti získal časem Zabulón přední postavení.

¹⁷⁻²³ Hranice *Isacharovců* je zachována jen zlomkovitě. Popis území je proto doplněn delším výčtem měst, jejichž polohu většinou neznáme. Nejistota hranic nasvědčuje tomu, že pokolení pozbývalo časem na významu, pravděpodobně proto, že nedovedlo vzdorovat vlivu pohanských obyvatelů. Sídliilo většinou v jizreelské nížině a bylo vystaveno nejsilnějšímu tlaku ze strany Kenaanců. Už jeho příchod není úplně jasný. Mezi jeho městy se uvádí Šunem, o němž se dozvídáme z el-amarnských textů ze 14. stol. př. Kr. (sr Bič, Palestina III., 262—274), že bylo srovnáno se zemí najatými 'nádéniky'. Jméno Isachar (hebrejsky *jašákár*)

vskutku znamená 'nádeník' a v závěti Jákobově se praví, že „sehnul hřbet a nosil břemena; uvázal se v službu otrockou“ (Gn 49,15). Není vyloučeno, že Isachar časem splynul s takovými čeleděmi, které se daly najmout za 'nádeníky', aby získaly sídliště mezi kenaanskými městy (sr Noth, 56.67n). Je nápadné, že není jmenován společně s ostatními galilejskými kmeny při jejich zápase o získání území (Sd 1,30nn). Později se pokusil otrocké jho svrhnout. Píseň Debořina jej za to chválí (Sd 5,15), ale Kenaanci žili dál ve svých městech a Isachar zřejmě zakrňuje.

^{24–31} Území *Ašerovo*, ležící při pobřeží Středozemního moře, je popsáno obšírněji. Popis hranic je doplněn krátkým seznamem měst. Ozvou se v něm jména, která ukazují, že pokolení mělo co činit s bojovným pohanstvím. Připomíná je nejen hora Karmel (sr 1 Kr 18,19nn), ale i blízkost mocných a významných měst Týru a Sidónu. Že v tomto boji nebyli Ašerovci vždy úspěšní, dosvědčuje Sd 1,31.

^{32–39} Podíl *Naftaliovců*, na západ a na sever od Genezaretského jezera na pravém břehu Jordánu, je vymezen jen zhruba hranicí; proto je připojen delší seznam měst. Pokolení muselo často osvědčit statečnost v boji (sr Sd 5,18 Ž 68,28). Ale ani ono vždy neobstálo (sr Sd 1,33).

Popis území severních kmenů vychází — stejně jako dřívější popisy — z několika pramenů. Pro popis hranic se předpokládá záznam asi z doby, kdy vznikalo jednotné izraelské království, nebo z doby krátce předtím. Pro seznamy měst se hledá podklad v předpokládaném soupisu měst v asyrském područí, který se za Jóšijáše dostal do archivu jeruzalémského chrámu. Značnou obtíž působí součty měst, které místy neodpovídají skutečnému počtu vyjmenovaných měst. Je vidět, že text podléhal ještě i pozdějším úpravám.

Postavení galilejských kmenů — vesměs málo početných — bylo velmi exponované. Byly ohroženy nejen původním obyvatelstvem, na jehož území se usadily, ale i svými severními sousedy. V těchto zápasech mohly obstát jen ve vzájemné soudržnosti (viz Sd 5,14—18). O pohnutém údělu těchto kmenů svědčí i nestálost jejich hranic. Všecky se nakonec ztrácejí v asyrském zajetí. A přece právě z *Galileje* vyjde nový Izrael ve 12 učednících galilejského Mistra.

^{40–48} Úděl pokolení *Danova* jen dotvrzuje, co je utajeno za popisem ostatních kmenových podílů. Je zde popsáno jeho původní sídlo na severozápad od Judy při Středozemním moři. Avšak toto pokolení, kdysi bojující s Pelištejci (sr Sd 13—16), svoje území vzdalo. Proto se popis omezuje na výčet měst, původně danovských. Je přidáno stručné sdělení, jak došlo k tomu, že kmen Dan (či jeho zbytky) přesídlil na sever a obsadil město Lešem (či Lajiš, Sd 18,27). Přejmenovali je na Dan a ono se stalo významnou severoizraelskou svatyní. Nedopadlo to však s nimi lépe

ani v jejich nových sídlištích. Svatyně, kterou si na novém území zřídili, stala se po rozdělení říše jednou ze vzdorosvatyní Jeruzaléma (1 Kr 12,29). Snad právě proto není toto pokolení jmenováno mezi vyvolenými (Zj 7). Popis rozdělení a přidělení země končí tedy výstrahou, i když nevylovenou naplno.

⁴⁹ⁿ Zpráva o přidělení města *Timnat-serach* za zvláštní podíl *Jozuovi* je motivována Hospodinovým příkazem, který však není nikde ve Starém zákoně zachycen. Je však možné, že tentýž příkaz je podkladem prorockého nařízení, aby byl při posvátném okrsku vedle podílů kněžských stanoven také podíl knížeti (Ez 45,7n). Zřejmě proto, aby nežil na úkor podílů ostatního Izraele, nevymáhal na něm daně a tak jej neuváděl v poddanství. Izrael nemá být poddán nikomu kromě Hospodina. Jednání Jozuovo je v naprostém souladu s tímto předpokladem. Vybírá si město, které bylo buď v troskách nebo zcela bezvýznamné, sám je vybuduje, aby nebyl na obtíž lidu, a v něm se usídlí. Jako Hospodinův služebník nechce, aby mu druzí museli sloužit (sr Mt 20,28).

⁵¹ Země je konečně rozdělena. Znovu je zdůrazněno, že se tak stalo 'před Hospodinem', tedy podle Boží vůle. Hospodinův lid je nyní stmelen v jeden celek s různými dary a úkoly. Je mu dána možnost žít v obecenství s Bohem a s bratřími v oblasti, kterou Bůh dobyl a jemu daroval, je mu dána možnost nést a věrně zachovávat na této zemi duchovní dědictví svěšené mu Hospodinem.

3. SMĚRNICE PRO ŽIVOT V ZASLÍBENÉ ZEMI

a) Útočištná města

20,1—9

Šest měst je odděleno, aby tam ohrožený byl chráněn před krevní mstou.

20 ¹Hospodin takto promluvil k Jozuovi: ²„Mluv k Izraelcům: Určete si útočištná města, jak jsem vám uložil skrze Mojžíše. ³Tam ať se uteče vrah, který by někoho zabil nedopatřením, neúmyslně^a. Budou vám za útočiště^b před krevním mstitelem. ^{4c}Kdo by se utekl do některého z těchto měst, postaví se při vchodu do městské brány a přednese starším toho města

svou záležitost. Pak ho přijmou k sobě do města a určí mu místo, aby s nimi bydlil. ⁵Když ho bude pronásledovat krevní mstitel, nesmějí mu vraha vydat, poněvadž zabil svého bližního neúmyslně, aniž ho kdy předtím nenáviděl. ⁶Bude bydlet v tom městě^c, dokud se nepostaví před pospolitost k soudu, ^dpřípadně do smrti velekněze, který v těch dnech bude vykonávat svůj úřad. Tehdy se vrah smí vrátit do svého města a ke své rodině, do města odkud utekl^d.⁶

⁷I posvětili Kedeš v Galileji v pohoří Naftalíově, Šekem v pohoří Efrajimově, Kirjat-arbu — to je Chebrón — v pohoří Judově. ⁸V Zajordání pak určili ^ena východ od Jericha^e Beser ve stepi na náhorní rovině v pokolení Rúbenově, Ramót v Gileádu v pokolení Gádově, Gólan^f v Bášanu v pokolení Manasesově. ⁹To jsou smluvní města pro všechny Izraelce i pro cizince, kteří se mezi nimi budou zdržovat jako hosté. Tam ať se uteče každý, kdo někoho zabil nedopatřením; nezemře rukou krevního mstitele, dokud nestál před shromážděním^g.

^a × O' V. — ^b + a nezemře vrah, O'. — ^{c-c} × O'B (:Nu 35). — ^{d-d} × O'B (:Nu 35). — ^{e-e} × O'B. — ^f tak qr O'A P T (:Dt 4,43); ::Gálón, kt. — ^g + k soudu, O' P V.

(2) Ex 21,13 Nu 35,9-29 Dt 19,1-13 (3) :Gn 9,6 (6) Nu 35,12.25
(7) 19,37 21,32; 15,13 (8) Dt 4,41-43

¹⁻³Poslední část knihy Jozue (k. 20—24) přináší směrnice pro život Izraelců v zaslíbené zemi. Jedná nejprve o *útočištných městech* (sr též Nu 35,9—29 Dt 4,41—43 19,1—13). Jozue uskutečňuje Hospodinův záměr, zjevený již Mojžíšovi. Zřízení útočištných měst je výrazem Božího milosrdenství, které chce hned v počátcích přetnout řetěz lidské mstivosti. Krevní msta, ve starém Orientě všeobecně rozšířená, se objevuje i v Izraeli již v jeho nomádkém, pouštním údobí. Je to zákon pouště. Krev příbuzného musí být pomstěna. Vraždu měl splatit vraždou nejbližší příbuzný. Byl označován jako *go'el*, tj. zastánce, až i vykupitel. Povinnosti goelovy byly široké, vztahovaly se zvláště k věcem hospodářským a sociálním (sr Lv 25,25.47nn Jr 32,7n Rt 2,20, viz bližší vk tamtéž). K nejtvrdějším povinnostem goela patřila krevní msta. Vylitím krve byla země patřící Hospodinu znesvěcena. Znovu posvětit ji bylo možno podle starých představ pouze spravedlivou odplatou.

Historicky je existence útočištných měst prokázána až v době Šalomounově (sr 1 Kr 1,50 2,26.28n). Svaté právo utéci se do asyly je ovšem mnohem starší. Útočištná města v podstatě navazují na právo asyly v jednotlivých svatyních. Útočištná města byla posvátnou institucí,

kteřá již svou pouhou existencí dokládá vážnou snahu Izraele postavit život jedincův i společnosti cele pod Boží zákon.

⁴⁻⁶Kdo zabil *neúmyslně*, nemusí nutně propadnout smrti. Řádu odvety (Gn 9,6) jsou položeny meze. Útočištěm bylo šest lévijských měst, po třech z každé strany Jordánu. V bráně města, jež bývala místem různého veřejného jednání, např. uzavírání smluv, i místem soudu (Gn 23,10 Rt 4,1 1 Š 4,18 Am 5,10.12), oznámí provinilec svůj čin starším města. Ti mu poskytnou uvnitř města asyl před krevním mstitelem. Širší soudní shromáždění (H. *'édá*) pak rozhodne, zda šlo vskutku o zabití neúmyslné, a jeho rozhodnutí je závazné pro celý Izrael. Krevní mstitel nemá právo vztáhnout ruku na viníka, pokud ovšem neopustí útočištné město. Teprve po smrti velekněze může provinilec útočištné město opustit. Pak už krevní msta nesmí být vykonána. Sotva to znamená, že při smrti velekněze byla vyhlášována amnestie; nemáme pro to žádný doklad. Spíše se tu objevuje myšlenka, že velekněz přináší svou smrtí zástupnou obět za všechny, kdo se provinili. Už Starý zákon nás staví na linii, která vrcholí v Novém zákoně, v oběti Kristově (sr Žd 7,26n).

⁷⁻⁹Útočištná města jsou vybrána z měst *lévijských*. Už to připomíná nejužší souvislost se svatyní a kněžskou službou. Jen tam, kde je vyzván Hospodin, se otvírá výhled k ochraně, slitování a promlčení viny. Bylo stanoveno šest útočištných měst, tři za Jordánem a tři před Jordánem. Města byla volena podle zeměpisné polohy (byla tedy nezávislá na kmenové organizaci), aby byla dostupná každému uprchlíkovi odkudkoli. Určení jako 'v pokolení Rúbenově' jen blíže určují, o které město jde, aby např. při shodě jmen nedošlo k záměně. Jména měst zčásti sama napovídají, že šlo o svatyně. Kedeš znamená 'Svaté město', Ramót 'Výšiny', Beser 'Nedostupné?', u Gólanu je možný vztah ke kořeni *g-l-h* = zjevovat (Hertzberg).

Nevíme, do jaké míry se asylové právo oněch šesti měst uplatňovalo v praxi. Na případu Jóabově (1 Kr 2,28nn) vidíme, že tam, kde uprchlík byl prohlášen vinným, nezachránilo jej ani útočištné město. Celkem však možno říci, že zřízení těchto měst je znamením novozákonního věku v dějinách starozákonního lidu.

b) Lévijská města

21,1—45

Přehled měst oddělených izraelskými pokoleními kněžskému kmeni lévijců.

21 ¹Představitelé lévijských rodů přistoupili ke knězi Eleazarovi a k Jozuovi, synu Núnovu, a k představitelům rodů izraelských pokolení. ²Mluvili k nim v Šilo, v kenaanské zemi, takto: „Hospodin přikázal skrze Mojžíše, aby nám byla dána města k bydlení i pastviny pro náš dobytek.“ ³Izraelci dali tedy lévijcům podle Hospodinova rozkazu ze svého dědičného podílu tato města s pastvinami:

⁴Los padl čeledím^a Kehatovců. Synům kněze^b Árona mezi lévijci bylo losem určeno třináct měst z pokolení Judova, Šimeónova a Benjámínova. ⁵Zbývajícím Kehatovcům bylo losem určeno deset měst z čeledí pokolení Efrajimova, z pokolení Danova a poloviny pokolení Manasesova. ⁶Geršónovcům bylo losem určeno třináct měst z čeledí pokolení Isacharova, Ašerova, Naftaliova a poloviny pokolení Manasesova v Bášanu. ⁷Merarijčům bylo určeno dvanáct měst z pokolení Rúbenova, Gádova a Zabulónova podle jejich čeledí. — ⁸Izraelci určili losem lévijcům tato města i s pastvinami, jak to přikázal Hospodin skrze Mojžíše.

⁹Z pokolení Judovců a Šimeónovců dali města jmenovitě uvedená. ¹⁰Připadla Áronovcům z čeledí^c Kehatovců mezi lévijci, protože jim padl los neprve. ¹¹Dali jim Kirjat-arbu, ^dměsto otce Anókov^d — to je Chebrón — v pohoří Juda, a pastviny kolem něho. ¹²Ale pole toho města a jeho dvorce obdržel Káleb, syn Jefunův. ¹³Synům kněze^e Árona dali jako útočištné město pro vraha Chebrón i s pastvinami; dále Libnu i s pastvinami, ¹⁴Jatir^f i s pastvinami a Eštemóa i s pastvinami, ¹⁵Cholón i s pastvinami a Debír i s pastvinami, ¹⁶Ajin i s pastvinami, Jutu i s pastvinami, Bét-šemeš i s pastvinami, devět měst z těchto dvou kmenů. — ¹⁷Z pokolení Benjámínova: Gibeón i s pastvinami, Gebu i s pastvinami, ¹⁸Anatót i s pastvinami a Almón i s pastvinami, čtyři města. ¹⁹Všech měst pro Áronovce, kněží, bylo třináct, i s pastvinami.

²⁰Čeledím^g Kehatovců, lévijcům, kteří zbyli z Kehatovců, byla losem určena města z pokolení Efrajimova. ²¹Jako útočištné město pro vraha jim dali Šekem i s pastvinami^h v pohoří

Efrajim^h, dále Gezer i s pastvinami, ²²Kibsajim i s pastvinami a Bét-chorón i s pastvinami, čtyři města. — ²³Z pokolení Danova: Elteke i s pastvinami, Gibetón i s pastvinami, ²⁴Ajalón i s pastvinami, Gat-rimón i s pastvinami, čtyři města. — ²⁵Z poloviny pokolení Manasesova: Taanak i s pastvinami a Gat-rimón i s pastvinami, dvě města. ²⁶Všech měst pro čeledi^g zbývajících Kehatovců bylo deset, i s pastvinami.

²⁷Geršónovcům z lévijských čeledíⁱ připadlo z poloviny pokolení Manasesova jako útočištné město pro vraha Gólan^j v Bášanu i s pastvinami; dále Beeštera i s pastvinami, dvě města. — ²⁸Z pokolení Isacharova: Kišjón i s pastvinami, Daberat i s pastvinami, ²⁹Jarmút i s pastvinami, Ěn-ganím i s pastvinami, čtyři města. — ³⁰Z pokolení Ašerova: Mišál i s pastvinami, Abdón i s pastvinami, ³¹Chelkat i s pastvinami a Rechob i s pastvinami, čtyři města. — ³²Z pokolení Naftaliova: jako útočištné město pro vraha Kedeš v Galileji i s pastvinami; dále Chamót-dór i s pastvinami a Kartan i s pastvinami, tři města. — ³³Všech měst pro Geršónovce a jejich čeledi bylo třináct, ^ki s pastvinami^k.

³⁴Čeledím^l Merarijců, zbývajícím lévijcům, připadlo z pokolení Zabulónova: Jokneám i s pastvinami, Karta^m i s pastvinami, ³⁵Dimna i s pastvinami, Nahalal i s pastvinami, čtyři města. — ³⁶ⁿZ pokolení Rúbenova: jako útočištné město pro vraha Beser i s pastvinami; dále Jahsa i s pastvinami, ³⁷Kedemót i s pastvinami a Mépaat i s pastvinami, čtyři města. — ³⁸Z pokolení Gádova: jako útočištné město pro vraha Ramót v Gileádu i s pastvinami; dále Machanajim i s pastvinami, ³⁹Chešbón i s pastvinami, Jaazer i s pastvinami, celkem čtyři města. — ⁴⁰Všech měst pro Merarijce a jejich čeledi, zbývajících z lévijských čeledí, bylo určeno losem^o dvanáct, i s pastvinami.

⁴¹Všech lévijských měst uprostřed izraelských držav bylo čtyřicet osm, i s pastvinami. ⁴²Ke každému z těchto měst patřily okolní pastviny; to platilo o každém z těchto měst^p.

⁴³Hospodin dal Izraeli celou zemi, jak se přísahou zavázal jejich otcům, že ji dá. Obsadili ji a usadili se v ní. ⁴⁴A Hospodin jim dal odpočinutí všudy vůkol, zcela tak, jak přísáhl jejich otcům. Žádný ze všech jejich nepřátel se nezvedl proti nim. Hospodin jim dal do rukou všechny nepřátele. ⁴⁵Ani jedno ze všech dobrých slov, která Hospodin mluvil k domu izraelskému, nezapadlo: všechno se uskutečnilo.^q

^a: sg, O' P V. — ^b: pl, O' (:v. 19). — ^c: sg, O' P (:1Pa 6,39 [= 54 K]). — ^d: metropoli Anákovců, O' (:15,13). — ^e: O'B (:1Pa 6,42 [= 57 K]). — ^f: Ailóm, O'B. — ^g: sg, P (v. 20,26). — ^h: h × O'. — ⁱ: O'; sg, V. — ^j: tak qr O'A P T 1Pa 6,56 (= 71 K); *gálón*, kt; Gaulón, O'B V. — ^k: k × O'. — ^l: sg, O' P. — ^m: Kadés, O'B; Karoa, O'A. — ⁿ: ed. Bombergiana z r. 1524—5, Kairský kodex i Leningradský B 19A vypouštějí v. 36n. — ^o: území, O' (< *gobúl* místo *górál*, H.). — ^p: O' rozšiřuje text o části v. 19,49n (:24,30 O'). — ^q: Výčet měst v 1Pa 6 se od tohoto částečně liší.

(1) 13,14,33; 14,1; :Nu 35,2-8 //1Pa 6,39-66 (= 54—81 K) (2) Nu 35,2 (4) :Nu 3,17-39 (11n) 20,7; 14,13n 15,13 (16) 1S 6,12,15 (18) Jr 1,1 (21) 20,7 (27) 20,8 (32) 20,7 (36) 20,8 (38) 20,8 (43) :Gn 12,7 (44) :Ex 33,14 Dt 12,9n 25,19 >Mt 11,28 Žd 4,3

¹⁻⁸ *Lévijcům* nepatří žádné území, aby nezapomněli na jedinečnost svého poslání. Proto je třeba, aby byli zcela svobodní a nezávislí na půdě (sr Joz 13,14,33). Lévijci zde už nevystupují jako izraelské pokolení, nýbrž spíše jako vykonavatelé kněžského poslání. Podle potomků Léviho tvoří tři skupiny kněžské: Kehatovce, Geršónovce a Merarijce (Nu 3,17).

Ačkoli *lévijcům* nepatřila půda, měli právo na *určitá města* z jednotlivých pokolení a na pastviny kolem těchto měst (sr Nu 35,1—8). Pěstování dobytka u nich patrně souviselo s přinášením obětí. V každém případě byli *lévijci* jen uživateli, nikoli majiteli půdy. Jsou jim přiděleny jen pastviny, nikoli pole (v. 12). Popud k přidělení bydliště a pastvin vzešel na shromáždění v nejstarší izraelské ústřední svatyni, v Sílo.

⁹⁻¹⁹ Nejvýznamnější místo zaujímá kněžský *rod Áronovců*; je uveden jako jediný z kehatských čeledí. Jsou mu přidělena města jižně a severně od Jeruzaléma. Na prvním místě je jmenován Chebrón (v. 11). Původním názvem Kirjat-arba je připomenuta mythická tradice tohoto místa (sr 15,13 20,7). Přidělením tohoto města *lévijcům* je překonána jeho nebezpečná pohanská minulost. Posvěceno praoteckou tradicí (Gn 18,1nn 23,19n 49,30n), zvalo k sobě jako útočiště všechny obtížené vinami a ohrožené lidskou mstou. Z ostatních měst s pohanskou minulostí uvedme aspoň Gibeón, proslulé kdysi slunečním kultem (sr. 10,12), podobně jako Bét-šemeš (= Dům Slunce, v. 16); v Anatót žili kdysi uctívači bohyně Anat, ale odtud také pocházel prorok Jeremjáš (Jr 1,1). Někdejší pohanští obyvatelé Gibeónu se stali smlouvou s Izraelci služebníky Hospodinovy svatyně (sr 9,21,27). Zřejmě se to také týká gibeónské výsosti, kterou Izrael převzal (sr 1 Kr 3,4nn). Podivné je, že není zmíněn Bét-lechem, z něhož pocházel podle Sd 17,7 jakýsi *lévijec*.

²⁰⁻⁴⁰ Pořadí, v němž jsou uváděna jednotlivá izraelská pokolení, na jejichž území byla *lévijská* města, je neobvyklé: Dan je jmenován vedle

Efrajima a Manasesa jako pokolení sídlící ve střední Palestině. Zato je těžko vysvětlit, proč je polovina východojordaných Manasesovců uvedena spolu s galilejskými kmeny nebo proč se v jedné řadě objevují západojordaný Zabulón s východojordanými kmeny Rúbenem a Gádem. Patrně byly zbývající *kehatské rody* rozptýleny ve střední Palestině, *geršónské* v Galileji a v severním Zajordání, *merarské* v části Galileje a zbývajícím Zajordání.

Znovu jsou uvedena *útočištná města*, a to plným názvem „útočištné město pro vraha“. *Lévijcům* tu je svěřen odpovědný úkol. Mají být ochránci lidského života. I když nemohou zabránit neúmyslnému zabití (sr kap. 20), mají zabránit vraždě vyvolané krevní mstou.

⁴¹⁻⁴⁵ Souhrnný počet *lévijských* měst je čtyřicet osm (= 4 × 12). Připočteme-li Jeruzalém, který zde není jmenován, protože ještě nebyl izraelský a nestál v něm Hospodinův chrám, ale později jako město chrámu se připojil do okruhu *lévijských* měst, dospějeme k číslu 49 (= 7 × 7). To je posvátné číslo dokonalosti a svatosti. Je přirozené, že časem toto číslo zastínilo starší, rovněž posvátné číslo, v němž se pojila dvanáctka izraelských pokolení se čtyřkou nebeských stran. Násobek 'nebeského' čísla sedmi (sedm planet, sedm očí Hospodinových, Za 3,9 4,10) upozorňoval, že poslání *lévijců* vrcholí teprve soustředěním levítské služby v jeruzalémském chrámu.

Jako hradbou či valem obklopil Hospodin svůj lid klidem, bezpečím a radostnou jistotou (to je význam termínu *n-v-ch*), že se všechno událo podle Božích plánů a zaslíbení. Toto radostné 'odpočinutí' (K) se dostavuje až po přidělení *lévijských* měst. Tím je připomenuto, že 'hlubinu bezpečnosti' lze nalézt jen tam, kde jsou zvěstovány mocné a milosrdné činy Hospodinovy. Závěr kapitoly je působivým vyslovením základního protikladu: žádný nepřítel se neodvážá zaútočit na Izraele — všechna Hospodinova zaslíbení se uskutečnila.

c) Návrat zajordánských kmenů

22,1—34

Zajordánské kmeny při návratu stavějí oltář jako svědectví víry ve společného Boha.

22 ¹ Tehdy Jozue svolal Rúbenovce, Gádovce a polovinu pokolení Manasesova ² a řekl jim: „Zachovali jste všechno, co vám přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův. Uposlechli jste mě ve

všem, co jsem vám přikázal. ³Neopustili jste své bratry po celý dlouhý čas až do dnešního dne, ale věrně jste zachovali přikázání Hospodina, svého Boha. ⁴Teď dopřál Hospodin, váš^a Bůh, odpočinutí vašim^a bratřím, jak jim přislíbil. Vraťte se^b tedy ke svým stanům, na svoje vlastní území, které vám dal Mojžíš, ^cslužebník Hospodinův^c, v Zajordání. ⁵Jen se usilovně snažte zachovávat přikázání a zákon, které vám přikázal Mojžíš, služebník Hospodinův, totiž milovat Hospodina, svého Boha, ^dchodit po všech jeho cestách^d a dbát jeho příkazů, k němu lnout a sloužit mu z celého srdce a z celé duše. ⁶Jozue jim poželal a propustil je, a oni odešli ke svým stanům.

⁷Polovině kmene Manasesova dal Mojžíš území v Bášanu a druhé polovině dal Jozue území spolu s jejich bratřími na západ od Jordánu. Když je tehdy Jozue s požehnáním propouštěl k jejich stanům, ^{8e}řekl jim^e: „S velkým bohatstvím se navratte ke svým stanům, s velkým množstvím dobytka, stříbrem, zlatem, mědí a železem a s velkým množstvím rouch; rozdělte si s bratřími kořist po nepřátelích.“ —

⁹Rúbenovci, Gádovci a polovina kmene Manasesova se vrátili⁸ od Izraelců v Šílo, jež je v kenaanské zemi, a táhli do země gileádské, do svého vlastního území, které obdrželi na rozkaz Hospodinův skrze Mojžíše. ¹⁰Když přišli ke Kruhům^f jordánským, které jsou ještě v zemi kenaanské, vystavěli tam Rúbenovci, Gádovci a polovina kmene Manasesova oltář nad Jordánem, veliký, zdaleka viditelný oltář. ¹¹Izraelci se doslechli, že Rúbenovci, Gádovci a polovina pokolení Manasesova vystavěli oltář naproti⁹ kenaanské zemi u jordánských Kruhů^f, směrem k Izraelcům. ^{12h}Když to Izraelci uslyšeli^h, shromáždila seⁱ celá pospolitost Izraelcůⁱ do Šílo, aby se proti nim vypravili do boje.

¹³Izraelci vyslali k Rúbenovcům, Gádovcům a polovině kmene Manasesova do země gileádské kněze Pinchasa, syna Eleazarova^j, ^{14a}s ním deset předáků, po jednom předáku z každého rodu všech izraelských pokolení. Každý byl představitelem svého otcovského rodu v izraelských plucích. ¹⁵Přišli do gileádské země k Rúbenovcům, Gádovcům a k polovině kmene Manasesova a jednali s nimi: ¹⁶„Takto praví celá pospolitost Hospodinova: Jakou to věrolomností jste se zpronevěřili Bohu izraelskému, že jste se dnes odvrátili od Hospodina! Vystavěli jste si oltář, abyste se dnes vzbouřili proti Hospodinu? ¹⁷Což nemáme dost na zvrácenosti spáchané v Peóru, od níž dodnes

nejsmo očistěni a kvůli níž přišla pohroma na pospolitost Hospodinovu? ^{18k}A vy se dnes odvracíte od Hospodina!^k Proto se stane toto: dnes se bouříte vy proti Hospodinu a zítra se on rozlíti na celou pospolitost^l izraelskou. ¹⁹Jestliže vaše vlastní území je nečisté, přejděte přece do území, které je državou Hospodinovou, v němž přebývá příbytek Hospodinův, a dejte si přidělit podíl mezi námi. Jen se nebuřte proti Hospodinu a nezatahujte nás do své vzpoury stavbou vlastního oltáře mimo oltář Hospodina, našeho Boha. ²⁰Což nespáchal Akán^m, syn Zerachův, věrolomnost při věcech oddaných klatbě? Což nedolehlo rozlíčení Hospodinovo na celou izraelskou pospolitost? A to způsobil jediný člověk! Což nezahynul pro svou zvrácenost?⁶⁶

²¹Tu odpověděli Rúbenovci, Gádovci a polovina kmene Manasesova a takto hovořili s představiteli izraelských pluků: ²²„ⁿBůh bohů Hospodin, Bůh bohů Hospodinⁿ, on to ví a Izrael ať to zví: Jestliže se to stalo ze vzpoury nebo věrolomnosti vůči Hospodinu, nezachraň^o nás dnešního dne! ²³Jestliže jsme si vystavěli oltář, abychom se odvrátili od Hospodina, abychom na něm obětovali zápalné oběti a oběti z úrod nebo přinášeli na něm oběti pokojné, ať nás sám Hospodin volá k odpovědnosti! ²⁴Ve skutečnosti jsme tak učinili z obavy, protože jsme si řekli, že se jednou synové vaši zeptají našich: Co máte společného s Hospodinem, Bohem Izraelovým? ²⁵Vždyť Hospodin určil Jordán za hranici mezi námi a vámi, ^pRúbenovci a Gádovci^p! Nemáte podíl v Hospodinu! Tak vaši synové odvrátí naše syny od uctívání Hospodina. ²⁶Proto jsme si řekli: Dejme se do díla a postavme si oltář, ale ne pro zápalnou ani pro krvavou oběť, ²⁷nýbrž aby byl svědkem mezi námi a vámi i mezi našimi pokoleními po nás, že máme právo sloužit Hospodinu před jeho tváří svými zápalnými oběťmi i oběťmi krvavými a pokojnými. Vaši synové nebudou moci v budoucnu říkat našim synům: Nemáte podíl v Hospodinu! ²⁸Řekli jsme si: Kdyby se stalo, že by tak mluvili v budoucnu s námi a s našimi pokoleními, odpověděli bychom: Hleďte, zde je zpodobení oltáře Hospodinova; ten vystavěli naši otcové ne pro zápalné nebo pro krvavé oběti, nýbrž aby byl svědkem mezi námi a vámi. ²⁹Nepodezírejte nás, že se chceme vzbouřit proti Hospodinu a odvrátit se dnes od Hospodina stavbou oltáře pro zápalné oběti, oběti z úrod a krvavé oběti mimo oltář Hospodina, ^qnašeho Boha^q, který je před jeho příbytkem.“

³⁰Když uslyšeli kněz Pinchas a^r předáci pospolitosti^s i představitelé izraelských pluků^s, kteří byli s ním, co mluvili Rúbenovci, Gádovci a^t Manasesovci, zamlouvalo se jim to. ³¹I řekl kněz Pinchas, ^usyn Eleazarův^u, Rúbenovcům, Gádovcům a^v Manasesovcům: „Dnes jsme poznali, že je Hospodin uprostřed nás. Nedopustili jste ve vůči Hospodinu té věrolomnosti. Vyprostili jste tím Izraelce z rukou Hospodinových.“ ³²Pak se kněz Pinchas, ^usyn Eleazarův^u, s předáky vrátil od Rúbenovců a Gádovců^w ze země gileádské k Izraelcům do země kenaanské a podal jim zprávu. ³³Izraelcům se to zamlouvalo. Dobrořečili Bohu a nemluvili již o tom, že potáhnou do boje proti nim a že zničí zemi, v níž sídlí Rúbenovci s Gádovci^x. ³⁴Rúbenovci a Gádovci^x pak pojmenovali oltář...^y, neboť řekli^z: „Je svědkem mezi námi, že Hospodin je Bůh.“

^a,^a náš, našim, O'. — b dosl. obraťte se a jděte. — c-c × O'. — d-d × P. — e-e × O' (a celý verš jako výpověď ve 3. os.: vrátili se...). — ēH. + a šli. — f do Gilgálu, O'B P (v. 10n). — g na pomezí, O'; v, V. — h-h × O' P V. — i všichni Izraelci, O'; všichni, V. — j + syna Áronova, O'. — k-k × O'. — l × O' V. — m Achar, O'B P. — n-n podle J; silný Bůh Hospodin, K. — o 3. os. sg, O' P V. — p-p × O' P. — q-q × O'B; izraelského Boha, P. — r + všichni, O'. — s-s × O' (+ izraelského, O'B ~ V). — t + polovina pokolení, O' P V. — u-u × O' (v. 31n). — v + polovina pokolení, O'. — w + a od poloviny pokolení Manases, O'. — x + polovina pokolení Manasesova, O' (v. 33n). — y + oltář svědectví, P. — z tak O'; × H.

(2) 1,12-18 Nu 32,6n.20-32 Dt 3,18-20 (4) > Žd 4,8; Nu 32,33
(5) :Dt 6,5 (8) :Nu 31,27 1S 30,24 (10) 18,17 (13) Ex 6,25
Nu 25,7 (16) :Lv 17,8n Dt 12,13n (17) Nu 25,3 Dt 4,3 Oz 9,10
(20) 7,1nn (21) :Nu 1,16 (22) :Dt 10,17 (27) :24,27 (34) :Gn
31,48.52

¹⁻⁸Už v 11,23 je zdůrazněno, že po obsazení země kenaanské a po jejím rozdělení izraelským kmenům „země žila v míru bez válek“. Cílem Božího stvořitelského plánu s člověkem je dát mu 'odpočívnutí' (1,13 Žd 4,3—11), naplněné Hospodinovým pokojem a požehnáním. Taková chvíle nastala i pro tři zajordánské kmeny, které s velkou ochotou a poslušností pomáhaly svým bratřím obsadit zaslíbenou zemi (1,15n). Jozue je nyní propouští a chválí za jejich věrnost. Zároveň je však nabádá, aby i nadále zachovávali všechna Boží přikázání. Rúbenovci, Gádovci a polovina kmene Manases měli svá území již za Jordánem, tedy mimo ono užší společenství lidu Hospodinova. To by někdy mohlo vést k odcizení, k přervání svazků s Hospodinem i k narušení jednoty lidu. Poslušnost zákona Hospodinova i solidaritu s bratřími mohou projevit již nyní tím,

že se rozdělí o bohatou kořist s těmi, kteří se nemohli boje zúčastnit (sr 1S 30,24n).

⁹⁻²⁰Při návratu do svých území chtějí zajordánské kmeny prokázat věrnost Hospodinu. Není vyloučeno, že jde jen o akci rúbensko-gádovskou, protože Manasesovci ve v. 25.32.34 nejsou jmenováni. Jejich sídliště ležela příliš na sever. Snad tedy jenom Rúbenovci a Gádovci stavějí *velký oltář* na břehu Jordánu 'naproti kenaanské zemi', ale ještě v ní, v místě zvaném jordánské 'Kruhy' (H. *g'elilót*). Byl to posvátný okrsek, snad ohraničený balvany postavenými do kruhu, podobně jako Gilgál (15,7 :: 18,17). Řecký a syrský překlad SZ na tomto místě vskutku čtou Gilgál. Mimořádně veliký oltář měl být i z protějšího břehu na dálku viditelný. Tento čin však vzbudil podezření, že si chtějí zříditi vlastní obětiště (sr Dt 12,13n), jímž by byla porušena jednotu lidu a otevřeny dveře modlářství. Proto se ostatní pokolení chystají do boje proti nim.

K bratrovražednému boji však nedošlo. Zasloužil se o to kněz Pinchas, syn Eleazarův, který svou horlivost ve víře prokázal již tehdy, když lid izraelský propadl modlářství u modly Peór (Nu 25,7nn). Spolu s předáky izraelského společenství přichází napomenout domněle zbloudilé bratry a varovat je připomenutím trestu, který stihl Izraele za modlářství u modly Peór a za provinění Akánovo. Nabízí zajordánským kmenům možnost bydlet na území ostatního Izraele i za cenu odříkání a uskrovnění všech, jen aby nepropadl zkáze celý Izrael, aby nebyl trestán za rozrušení jednoty. Pinchasovo úsilí má nz obdobu ve snaze o zachování jednoty apoštolské církve (Sk 15). Lid Hospodinův, byť rozdělený zeměpisnými hranicemi a žijící v různém prostředí, zůstává jedním tělem a má svorně sloužit jedinému Pánu.

²¹⁻²⁹Slavnostní přísahou, v níž vyznávají Hospodina jako Boha bohů (podle J; sr Dt 10,17), se zajordánská pokolení dovolávají Boha jako svědka, že nový oltář nepostavili pro rozkolnický kult, nýbrž *na svědectví* pro své potomky. Ti by mohli jednou právě kdesi v zajordánském ústraní zapomínat na pravou službu Hospodinu i na jednotu obecnství lidu Hospodinova, soustředěného kolem oltáře stánku Hospodinova. Jednání vedené mezi zástupci východojordánských a západojordánských kmenů se stává slavnostním aktem, jímž je vyhlášena nezrušitelná souměřitelnost lidu a Hospodinovo panství nad celým územím zaslíbené země.

³⁰⁻³⁴Napětí kolem nového oltáře, které málem vypuklo ve válečný konflikt, se změnilo v radostné uspokojení všech. Oltář, nedávno ještě předmět sporu, dostává symbolické jméno 'Svědka'. Není sice výslovně uvedeno v hebrejském textu, ale vyplývá ze souvislosti. Syrská Pešitto je doplňuje: 'oltář svědectví'. Podobně kdysi praotec Jákob a jeho strýc

Lában při svém smíření nazvali kamennou mohylou, kterou zřídili (Gn 31,47). Zpráva o stavbě oltáře zajordánskými pokoleními čelila nebezpečí, jež hrozilo v pozdějších dobách Izraeli zdůrazňováním významu jednotlivých svatyní a místních tradic. Je výzvou k úsilí o zachování jednoty lidu, založené na víře v jediného Boha.

d) Jozuovy výstrahy a napomenutí 23,1—16

Izrael se nesmí směřovat s pohany. Hospodin žádá celé srdce svého lidu.

23 ¹Po mnoha letech, když Hospodin dal Izraelovi odpočinití od všech okolních nepřátel, Jozue, stařec pokročilého věku, ²svolal celý Izrael, jeho starší a představitele, soudce a správce, a řekl jim: „Jsem stařec pokročilého věku. ³Sami jste viděli všechno, co učinil Hospodin, váš Bůh, všem těm pronárodům před vašimi očima^a; neboť Hospodin, váš Bůh, on bojoval za vás. ⁴Pohleďte, přidělil jsem vám, vašim kmenům, tyto zbylé pronárody do dědictví, od Jordánu — se všemi pronárody, které jsem vyplenil — až k Velikému moři, kde slunce zapadá. ⁵Hospodin, váš Bůh, on je zapudil od vaší tváře a vyžene je před vámi^b; a vy obsadíte jejich zemi, jak vám přislíbil Hospodin, váš Bůh. ⁶Proto se vzchopte k tomu, abyste důsledně zachovávali a činili všechno, co je napsáno v knize zákona Mojžíšova, abyste se od něho neuchýlili napravo ani nalevo.

⁷Nesmíte se mísit s těmito pronárody, jejichž zbytky jsou mezi vámi. Jména jejich bohů nevzývejte, ^cani skrze ně nepřisáhejte^c; neotročte jim a neklaňte se jim. ⁸Ale přimknete se k Hospodinu, svému Bohu, jak jste až do dnešního dne činili. ⁹Neboť Hospodin vyhnal před vámi velké a mocné pronárody; a vy — před vámi nikdo až dodnes neobstál. ¹⁰Kdokoli z vás bude schopen pronásledovat tisíc mužů, protože Hospodin, váš Bůh, bojuje za vás, jak vám přislíbil. ¹¹Sami u sebe dbejte úzkostlivě na to, abyste milovali Hospodina, svého Boha.

¹²Jestliže však přece odpadnete a přimknete se ke zbytku těch národů, ^dkteří ještě zbyly^d mezi vámi, a jestliže se s nimi spřátelíte sňatkem a budete se mísit s nimi a oni s vámi, ¹³tedy jistotně vezte, že Hospodin, ^eváš Bůh^e, už nevyžene ty pronárody

před vámi. Stanou se vám osidlem a léčkou, karabáčem na vašich bocích a trny v očích, dokud byste nevyvmizeli z této dobré země, kterou vám dal Hospodin, váš Bůh. ¹⁴Hle, já nyní^f odcházím cestou všeho pozemského. Pochopte tedy celým srdcem a celou duší, že nezapadlo ani jedno ze všech dobrých slov, která o vás mluvil Hospodin, váš Bůh. Všechno se vám uskutečnilo, nezapadlo z toho ^gjediné slovo^g. ¹⁵A tak se i stane, že jako se uskutečnilo při vás každé slovo dobré, které k vám mluvil Hospodin, ^hváš Bůh^h, tak na vás Hospodinⁱ uvede každé slovo zlé, dokud by vás nezahladil z této dobré země, kterou vám dal ^jHospodin, váš Bůh^j. ¹⁶Jestliže přestoupíte smlouvu Hospodina, svého Boha, kterou vám přikázal, a odejdete otročit jiným bohům a klanět se jim, ^kvzplane proti vám Hospodinův hněv a rychle vyvmizíte z této dobré země, kterou vám dal^k.“

^a dosl. tváří. — ^b + pošle proti nim divou zvěř, dokud úplně nezničí je i jejich krále před vámi, O'. — ^{c-e} × O'. — ^{d-d} × O' ~ V. — ^{e-e} × O'. — ^f dosl. dnes; × O' P. — ^{g-g} × O'. — ^{h-h} × O' ~ V. — ⁱ × V; + váš Bůh, O'. — ^{j-i} váš Pán (= Hospodin), O'^B; × V. — ^{k-k} × O'.

(1) 21,44 22,4; 13,1 :Gn 24,1 1Kr 1,1 (3) :Dt 1,30 3,22 (6) Dt 28,14 (7) Dt 7,1-6 1Kr 11,2; Ex 23,13,24 (9n) :Lv 26,7n Dt 28,7 (11) Dt 6,5 > Mt 22,37 (12) :v. 7 (13) Nu 33,55 Dt 7,16 Sd 2,3 (14) :1Kr 2,2; Joz 21,45 (15) Dt 28,15,45 (16) :Dt 4,26 1Kr 9,6n

¹⁻⁶Když ustaly boje okupačního tažení a byla odstraněna nedorozumění mezi izraelskými kmeny (k. 22), nastalo konečně období klidu. Jozue zestárl (13,1) a jeho rozloučení, téměř *závěť* (sr Dt 4), připomíná slavnostně všemu lidu a jeho představitelům základní podmínky, za nichž dal Hospodin Izraelovi zaslíbenou zemi a za nichž si ji Izrael udržel. Základem je smlouva Hospodinova s tímto lidem, potvrzená mocnými Božími skutky, především vysvobozením z Egypta. Opětovně je zdůrazňováno, že obsazení země nebylo činem vojenským, nýbrž milostivým Božím darem.

⁷⁻¹¹V zemi však zůstávají *zbytky kenaanských obyvatelů*. Tu Jozue nálehavě upozorňuje Izraele na nebezpečí hrozící právě od nich. Věrnost vůči zákonu Hospodinovu vylučuje jakýkoli kompromis v náboženské a bohoslužebné oblasti. Kenaanští starousedlíci — třebaže se snad přizpůsobili izraelskému způsobu života — jsou dále ustavičným nebezpečím: baalismus se svým uctíváním krve a půdy byl nábožensky neobvykle přitažlivý a svůdný. Proto se od Izraele vyžaduje nesmlouvavý vyznavačský odstup. Víra v Hospodina nesmí být jen formálním vyznáním úst. Splní-li Izrael podmínku oddělit se od pronárodů, bude Hospodin

nadále jeho velkým spojencem, i dále dopomůže Izraelovi k vítězství nad přesilou nepřátel.

¹²⁻¹⁶K oddělenosti Izraele patří i přísný *zákaz sňatku* s Kenaanci (sr Ezd 10,1—17). Nešlo tu vůbec o otázku národnostní nebo rasovou. Šlo o to, zachovat věrnost Hospodinu, a to nejen v bohoslužebných úkonech, ale 'celým srdcem a celou duší' (Dt 6,5 Mt 22,37). K tomu náleží i jednotná výchova příštích generací. A tak jako 'dobré slovo' Hospodinovo přichází na věrné, tak v případě nedodržení Zákona přijde na nevěrné 'zlé slovo', na místě požehnání přijde zlořečenství (Dt 28,15.45). Také zde není střední cesty: slovo Boží je mocné a účinné, ku prospěchu poslušným, ale k záhubě vzpurným. Izrael může zapustit v zaslíbené zemi bohaté kořeny — ale může také úplně zmizet. Život Božího lidu závisí na rozhodování vždy novém a je podmíněn nesmlouvavým vnitřním zápasem o poslušnost.

e) Obnova smlouvy s Hospodinem

24,1—28

Izrael se svobodnou volbou v Šekemu rozhoduje pro Hospodina a odvrhne cizí bohy.

24 ¹Jozue shromáždil všechny izraelské kmeny do Šekemu. Svolal izraelské starší, představitele, soudce a správce — a postavili se před Bohem. ²Jozue řekl všemu lidu: „Takto praví Hospodin, Bůh Izraelův: Vaši otcové — Terach, otec Abrahámův, a Náchor — sídlili od pradávna za řekou Eufратem a otročili jiným božstvům. ³Vzal jsem vašeho otce Abrahama od tamtud za řekou a provedl jsem jej celou kenaanskou^a zemí. Rozmnožil jsem jeho potomstvo a dal jsem mu Izáka. ⁴Izákovi jsem dal Jákoba a Esaua. Esauovi jsem dal do vlastnictví pohorí Seír. Jákob a jeho synové sestoupili do Egypta^b. ⁵Poslal jsem Mojžíše a Árona^c a ^dporazil jsem^e Egypt divy, které jsem učinil uprostřed nich. Potom jsem vás vyvedl. ⁶A když jsem vyvedl vaše otce^f z Egypta, přišli jste k moři^g. Egyptští však pronásledovali vaše otce na vozech a koních při Rákosovém moři. ⁷Tu volali^h k Hospodinu, a on položil mračno mezi vás a Egyptské a způsobil, že se přes ně přelilo moře a přikrylo je. Na vlastní oči jste viděli, jak jsem naložil s Egyptem. Pak jste pobývali dlouhý čas v poušti. ⁸Potom jsem vás uvedl do země Emorej-

ců, kteří sídlili v Zajordání. ¹Bojovali proti vámⁱ, ale já jsem vám je dal do rukou. Obsadili jste jejich zemi a já jsem je před vámi vyhladil. ⁹Když se podzvihl moábský král Balák, syn Šipóruv, aby bojoval proti Izraeli, a poslal pro Bileáma, syna Beórova, aby vám zlořečil, ¹⁰nechtěl^k jsem Bileáma slyšet^k, opětované vám musel žehnat. Tak jsem vás vytrhl z jeho moci. ¹¹Pak jste překročili Jordán a přišli jste k Jerichu. Držitelé Jericha — Emorejci, Perizejci, Kenaanci, Chetejci, Girdašejci, Chivijci a Jebúsejci — bojovali proti vám, ale já jsem vám je dal do rukou. ¹²Poslal jsem před vámi děsy^l a ti je před vámi zapudili, totiž oba^m krále emorejské; nezapudil jsi je ty svým mečem a lukem. ¹³Dal jsem vám zemi, na kterou jste nevynaložili žádnou námahu, města, která jste nestavěli, ale sídlíte v nich, vinice a olivovníky, které jste nesázeli, a přece z nich jíte. ¹⁴Bojte se tedy Hospodina a služte mu bezvýhradně a věrně. Odstraňte božstvaⁿ, kterým vaši otcové otročili za řekou Eufратem a v Egyptě, a služte Hospodinu. ¹⁵Jestliže se vám zdá, že sloužit Hospodinu je zlé, vyvolte si dnes, komu chcete sloužit: zda božstvům, kterým otročili vaši otcové, když byli za řekou Eufратem, nebo božstvům Emorejců, v jejichž zemi sídlíte. Já a má rodina^o budeme sloužit Hospodinu^p.“

¹⁶Lid odpověděl: „Jsme daleci toho, opustit Hospodina a otročit jiným božstvům! ¹⁷Hospodin je přece naším Bohem. On nás^q i naše otce^q vyvedl z egyptské země, z domu otroctví^r. On^s činil před našimi zraky ta veliká znamení^s, opatroval nás na celé cestě, kterou jsme šli, i mezi všemi národy, skrze něž jsme procházeli. ¹⁸Hospodin zapudil od nás všechny národy, i Emorejce sídlící v zemi. Také my budeme sloužit Hospodinu. On je naším Bohem.“

¹⁹Tu řekl Jozue lidu: „Nebudete moci sloužit Hospodinu, neboť on je Bůh svatý. Je to Bůh žárlivý, nepromine vám vaše odpadlictví a hříchy. ²⁰Jestliže opustíte Hospodina a budete otročit cizím božstvům, odvrátí se, zle s vámi naloží a skoncuje s vámi, ač vám předtím učinil mnoho dobrého.“ ²¹Lid Jozuovi odpověděl: „Nikoli. Jen Hospodinu budeme sloužit!“ ²²Nato Jozue vyhlásil lidu: „Jste svědky sami proti sobě, že jste se rozhodli pro Hospodina, abyste mu sloužili.“^t Odpověděli: „Ano, jsme svědky^t.“ ²³Jozue pokračoval: „Odstraňte tedy cizí božstva, která jsou mezi vámi, a přikloňte se srdcem k Hospodinu, Bohu Izraelovu.“ ²⁴Lid řekl Jozuovi: „Hospodinu, ^unašemu Bohu^u, budeme sloužit a jeho budeme poslouchat.“

²⁵I uzavřel Jozue onoho dne v Šekemu^v smlouvu s lidem a vydal mu nařízení a právní ustanovení. ²⁶Tato slova zapsal Jozue do knihy Božího zákona. Pak vzal veliký kámen a postavil jej tam pod posvátným stromem, který stál při Hospodinově svatyni. ²⁷A všemu lidu Jozue řekl: „Tento kámen bude mezi námi jako svědek, neboť slyšel všechna slova, která s námi^w mluvil Hospodin. Bude mezi vámi jako svědek^x, abyste nezapírali svého Boha.“ ²⁸Potom Jozue rozpustil lid, každého k jeho dědičnému podílu.^z

^a × O'. — ^b + a stali se tam národem velikým, četným a mocným, O'. — ^{c-c} × O'. — ^d + Egypťští jim činili zle, O'. — ^e Hospodin, O'. — ^{t-t} × O'. — ^g + Rudému, O'. — ^h volali jsme, O'. — ⁱ⁻ⁱ × O'. B. — ^{k-k} Hospodin tvůj Bůh tě zahubí, O'. — ¹H. *gir'á*; sršně, K; Angst und Schrecken, Lr. — ^m 12, O'. — ⁿ + cizí, O'. — ^o dosl. dům. — ^p + protože je svatý, O'. — ^{q-q} × P. — ^r dosl. z domu otroků; × O'. — ^{s-s} × O'. — ^{t-t} × O'. — ^{u-u} × O'. — ^v Šílo + před stánkem Boha izraelského, O'. — ^w + dnes, O'. — ^x + do posledních dnů, O'. — ^y + Hospodina, O' P V. — ^z v O' následuje v. 31.

(1) Gn 35,4; Dt 29,9 (= 10 K) (2) Gn 11,26; Gn 31,19 35,2 (3) Gn 12,1 > Žd 11,8; Gn 21,3 (4) Gn 25,25n; Gn 32,4 (= 3 K); Gn 46,6 (5) Ex 3,10 Ž 105,26 (6) Ex 12,33.51 (7) Ex 14n (8) Nu 21,21-35 Dt 2,26—3,11 (9n) Nu 22—24 (11) 3,10 (12) :Ex 23,28 Dt 7,20 (13) Dt 6,10n (14) Dt 10,12; v. 2 (19) Ex 20,5 Dt 6,15 (20) 23,15n Dt 30,17n (23) Gn 35,2 (25) :2Kr 23,3 (26) Gn 35,4 :Sd 9,6 (27) :22,27 Gn 31,48 (28) :Sd 2,6

¹Shromáždění, které Jozue tentokrát svolává, má ráz vyložené bohoslužebný. Je svoláno do Šekemu, staré svatyně, v níž byl uctíván kenaanský Pán smlouvy (*ba'al berit*; sr Sd 8,33).

²⁻¹³Jozue připomíná lidu *Hospodinovy skutky*. Heslovitě jsou připomenuta jednotlivá období a zmíněna jména, pro ně charakteristická. Sám Hospodin vytvořil svůj lid povoláním Abrahama, rozmnovením jeho potomstva, vysvobozením z Egypta, vytržením z moci nepřátel a darováním země. Všechno bylo dáno Izraeli z milosti a moci Hospodinovy, nikoli lidskou zásluhou.

Je vzpomenu to 'otců', ale osloveni jsou přítomní. Izrael je chápán v jednotě, která jde přes hranice let a časů. To, co činil Hospodin s praotci Izraele, se přímo týká Jozuových současníků. Bůh to činil pro ně, stejně jako pro svůj lid všech dob.

Zvláštním nebezpečím pro Izraele byl zvláště věstec *Bileám*, ale tam se projevil i zvláštní zásah Hospodinův, takže věstec 'opětovaně' lidu vyvolenému žehnal. Je-li v souvislosti s *Jerichem* vyjmenováno sedm pronárodů obývajících Palestinu, je tím velmi názorně doloženo, že Jericho

v knize Jozue představuje celý Kanaan, jak bylo ostatně dáno už jeho klíčovou polohou. Jako konkrétní protivníci, s nimiž se Izrael střetl, jsou uvedeni jenom oba zajordánské králové (Septuaginta mluví o dvanácti králích!), ale hned je též řečeno, že je neporazil Izrael svou chrabrostí, nýbrž Hospodin svými 'děsy'.

Ve v. 12 bývá hebr. výraz *gir'á* překládán staršími verzemi 'sršně' (roj vos, O'). Vyskytuje se ještě Ex 23,28 a Dt 7,20. Nověji se spíše ujímá překlad 'dés'; z oficiálních překladů biblických jmenujeme aspoň poslední revizi Luthe-rova textu (Angst und Schrecken, Lr). Protože nejde o hmyz, nýbrž spíše o nepřátelské mocnosti nadlidské, rozhodli jsme se pro překlad 'děsi', v nichž se spojuje i představa roje sršňů i démonský útok i děs, který jímá napadené.

¹⁴ⁿJozue zakončuje svou řeč naléhavou výzvou k *službě Hospodinu*. Podmínkou pro ni je odstranění všech zbytků pohanství a modlářství, všeho toho, co by mohlo lidi odvádět od Hospodina. Právě v Šekemu už jednou došlo k manifestačnímu zřeknutí se cizích božstev (Gn 35,4). Nyní to má učinit celý Izrael. Jeho rozhodnutí má být uvážené a svobodné. Ze slov, jimiž Jozue vybízí lid k volbě, vyplývá: Člověk si vždycky bude hledat anebo vytvářet božstva a sloužit jim. Prává služba Hospodinu není věc snadná, nýbrž vyžaduje celého člověka. Jozue vyhlašuje, že on se svou rodinou bude sloužit Hospodinu, ať dopadne volba lidu jakkoli. Když připomíná Boží skutky, nereferuje jen, ale připojuje své jasné a pádné vyznání.

¹⁶⁻²⁴Izraelci se otevřeně přiznávají k Hospodinu. To nebylo naprosto nic samozřejmého, neboť pohané věřili, že každý bůh má svou přidělenou oblast (sr 1 S 26,19). Proto by bylo přirozené, že Izrael přijme místní bohy. Ale to se nestalo, a to znamená významný *misijní průlom* do nazírání národů starého Orientu. Ve svém rozhodnutí se lid nedá zvíkat ani vážným varováním: Hospodin je Bůh svatý a žárlivý. Jeho svatost se nesnáší s lidskou polovičatostí. Nebude se s nikým dělit o přízeň svého lidu. Každá zpronevěra znamená dostat se pod přísný Boží soud. To si má lid jasně uvědomit právě ve chvíli, kdy osazuje zaslíbenou zemi. Nesmí se přizpůsobovat jejím obyčejům a klesnout na úroveň původních pohanských obyvatel.

Rozhodnutí lidu je slavnostně vyhlášeno a potvrzeno. Lid se prohláše pro budoucí časy za svědka, že toto rozhodnutí bylo učiněno s plným vědomím a svobodně. Již sama existence Božího lidu je také svědectvím o existenci jeho Boha. Boží moc a sláva se jasně projevují v životě jeho lidu, ať mu žehná nebo jej trestá.

²⁵⁻²⁸Rozhodnutí lidu je zpečetěno *znovuuzavřením smlouvy*, jejímž ručitelem je sám Bůh. Konkrétní výraz smluvního vztahu a závazku je obsažen v 'nařízeních a právních ustanoveních', která Jozue vyhlašuje.

Zápis do *knihy* má nejen pro budoucnost kodifikovat znění a zajistit trvání smlouvy, nýbrž má prokázat, že Jozue navazuje na mojišskou tradici a pokračuje v ní (sr Ex 17,14 Dt 31,9). Viditelnou připomínkou smluvního aktu bude *kámen*, vztyčený v šekemském posvátném okrsku. Není to jen kámen pamětní, ale výslovně 'svědek', který bude mluvit a připomínat lidu Boží zákon, i když lid bude mlčet a zapomínat (sr L 19,40). Při tomto kameni v Šekemu se měl patrně o výročních slavnostech předčítat a opakovat Hospodinův zákon. V Božím lidu mají místo jen takové 'pomníky' či 'symboly', které nejen připomínají minulé skutky Boží, nýbrž mluví i k přítomnosti, volají ustavičně k věrnosti a k službě Bohu.

f) Tři hroby 24,29—33

Jozue a Eleazar umírají. Kosti Josefovy jsou pohřbeny.

²⁹Po těch událostech zemřel Jozue, syn Núnův, služebník Hospodinův, ve věku sto deseti let. ³⁰Pohřbili jej na území jeho dědičného podílu v Timnat-serachu v Efrajimském pohoří na sever od hory Gaaš^a. ^{31b}Izrael sloužil Hospodinu po celou dobu Jozuovu i po celou dobu starších, kteří Jozua přežili a znali všechny skutky Hospodinovy, které učinil pro Izraele. — ³²Josefovy kosti, přenesené Izraelci z Egypta, pohřbili v Šekemu na dílu pole, který koupil Jákob od synů Šekemova otce Chamóra za sto kesít^c. Případlo do dědictví ^dJosefovým synům^d. — ³³Také Eleazar, syn Áronův,^e zemřel a pohřbili jej v Gibeji, v městě jeho syna Pinchasa, které mu bylo dáno v pohoří Efrajimském.^f

^a + tam položili s ním do hrobu, do něž ho pochovali, kamenné meče, jimiž obřezal syny Izraelské v Gilgálu, když je vyvedl z Egypta, jak mu nařídil Hospodin; a tam jsou dodnes, O'. — ^bv. 31 následuje v O' za v. 28. — ^csr Gn 33,19; snad šlo o zlatou minci (sr Jb 41,11). — ^{d-d}Josefovi, O'. — ^e+ velekněz, O'. — ^fO' připojuje odstavec o Pinchasovi a modlářství Izraele.

(29n) //Sd 2,7-9 (29) Nu 27,18; :Gn 50,26 (30) 19,50 (31) Sd 2,7 (32) :Gn 50,25 Ex 13,19; Gn 33,19 (33) Dt 10,6; Joz 22,13 Sd 20,28

²⁹⁻³³Zpráva o smrti a pohřbu *Jozuově* je přirozeným závěrem knihy. Jozue, který se věkem řadí k praotcům (sr vk Gn 50,26), je v ní označován stejným titulem jako Mojžíš, totiž 'služebník Hospodinův' (sr Dt 34,5 Joz 1,1). Jozuovo dílo je pokračováním záchranného úsilí Mojžíšova. Ale ani ono není ještě vyvrcholením spasitelného díla Hospodinova. Jozue uvedl svůj lid jen do časného odpočinutí. Přejde však nový Jozue — Ježíš Kristus — a ten uvede své věrné do věčného odpočinutí (Žd 4,8nn).

Oba závěrečné krátké záznamy — o uložení *Josefových* kostí v Šekemu a pohřbu Áronovce *Eleazara* — byly připojeny na samý konec knihy pravděpodobně proto, že se týkají oblasti šekemské svatyně. Tím měl být vyzdvížen význam této svatyně pro Izraele a závažnost smlouvy, kterou Jozue vyhlásil. Snad tím mělo být podtrženo, že země, v níž jsou hroby tak významných mužů, je vskutku vlastní a legitimním domovem i jejich lidu, Izraele. Septuaginta¹ připojuje zprávu o modlářství, jemuž v následujícím období Izrael propadá. Připravuje tím přechod ke knize Soudců, která ukazuje, jak obtížné je udržet darované.